

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ VE
MESLEKİ BENLİK SAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan ALTUNAY

Niğde
Haziran, 2018

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ VE
MESLEKİ BENLİK SAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan ALTUNAY

Danışman: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Niğde

Temmuz, 2018

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Ve Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/07/2018

FURKAN ALTUNAY

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. KUBİLAY YAZICI danışmanlığında FURKAN ALTUNAY tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının ve Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

11 / 07 / 2018

JÜRİ :

Danışman : Prof. Dr. KUBİLAY YAZICI

Üye : Doç. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

Üye : Doç. Dr. Salih USLU

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR
Enstitü Müdür V.

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ VE MESLEKİ BENLİK SAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ALTUNAY, Furkan

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Temmuz, 2018, 108 sayfa

Bu araştırma ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları cinsiyet, sınıf, yaş, mezun olunan lise türü, mezun olunan lise türü, öğretmenlik mesleğini isteyerek mi seçtiniz, seçmek istedikleri öğretmenlik alını sosyal bilgiler öğretmenliği durumu ve öğretmenlik mesleğini sevme durumlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve mesleki benlik saygıları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde öğrenim gören 200 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, Arıcak (1999) tarafından geliştirilen “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği” ve Çetin (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” ile 2017-2018 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS 24.0 programı vasıtasıyla gerekli istatistiksel analizler gerçekleştirilerek tablollaştırılarak yorumlanmıştır. Çalışmanın sonunda araştırma bulguları ışığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik, Tutum, Mesleki Benlik Saygısı, Sosyal Bilgiler

ABSTRACT

THE SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES' ATTITUDES TOWARDS THE TEACHING PROFESSION AND THEIR VOCATIONAL SELF- ESTEEMS' EXAMINING IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

ALTUNAY, Furkan

Turkish and Social Sciences Department
Department of Social Studies Teaching

Thesis Supervisor: Professor Dr. Kubilay YAZICI

July, 2018, 108 pages

The aim of this research is to examine the attitudes of social science teacher candidates towards the teaching profession and various variables of professional self-esteem. In this context, they have social studies teachers' gender, class, age, graduated high school type, graduated high school type, you chose willingly the teaching profession, social studies teacher forehead, they want to choose teaching conditions and teacher attitudes and professional relationship profession of his love status teaching profession attempted to determine whether there is an effect on self-esteem. The group of the study is formed 200 social studies students studying at Niğde Ömer Halisdemir University. The data of the study, Arıcak (1999) developed by "Professional Self-Esteem Scale" and Cetin (2006) developed by "Teaching Profession Attitude Scale" was collected in the 2017-2018 academic year. The obtained data were tabled and interpreted by performing necessary statistical analysis through IBM SPSS 24.0 program. At the end of the study, various suggestions were presented in the light of research findings.

Key Words: Teaching, Attitude, Vocational Self-Esteem, Social Studies.

ÖNSÖZ

Çalışmamın her safhasında benden desteklerini esirgemeyen, her daim yanımda olan ve her zaman yol gösteren danışmanım Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kubilay YAZICI'ya, değerli fikirlerini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Salih USLU'ya, analiz ve düzenlemelerde yardımcı olan değerli arkadaşım Bilim Uzmanı Mehmet ÇETİN'e, hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve arkamda duran sevgili aileme teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xi
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	7
İLGİLİ ALAN YAZIN	7
2.1. Öğretmenlik Mesleği	7
2.2. Tutum.....	15
2.3. Benlik Kavramı	22
2.4. Benlik Saygısı	26
2.5. Meslek.....	29
2. 6. Mesleki Benlik	32
2. 7. Mesleki Benlik Saygısı	34
2.8. İlgili Araştırmalar.....	40
III. BÖLÜM	54
YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Modeli.....	54
3.2. Çalışma Grubu	54
3.3. Verileri Toplama Teknikleri	54
3.4. Verilerin Analizi	55
IV. BÖLÜM.....	57
BULGULAR VE YORUMLAR.....	57
V. BÖLÜM	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA.....	75

TABLULAR LİSTESİ

Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki İçin Hesaplanan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Sonuçları	57
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları	57
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	58
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları58	
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları.....	59
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Yaş Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları .60	
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları.....	61
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	62
Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları.....	63

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	63
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Seçme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	65
Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Seçme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları	65
Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Seçmek İstenilen Öğretmenlik Alanı Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	66
Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Seçmek İstenilen Öğretmenlik Alanı Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	66
Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini Sevme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	67
Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini Sevme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	67

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK : Türk Dil Kurumu

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

SBÖA : Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları

NCSS : National Council Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

Akt. : Aktaran

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : vesaire

EKLER LİSTESİ

EK 1. Kişisel Bilgi Formu ile Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği ve Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği

EK 2. Araştırma İzin Belgeleri

EK 3. Özgeçmiş

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Öğretme kavramı evrensel bir niteliğe sahiptir. Ebeveynler çocuklarına, ustalar çıraklarına, antrenörler onların sporcularına, öğretmenler öğrencilerine her daim bir şeyler gösterir ve onların öğrenmelerini sağlar (Gordan, 2004: 1). Sağlık bir toplumun meydana gelmesindeki en önemli etkenlerden bir tanesi hiç şüphesiz, düzgün ve etkin olarak faaliyet gösteren bir eğitim sistemidir. İstenilen şekilde çalışan bir eğitim sisteminin başarısı, bu sistemin en önemli yapı taşı olan öğretmenin niteliği ve kalitesine bağlı durumdadır (Çeliköz ve Çetin, 2004: 136-145).

Eğitim sisteminin en önemli yapı taşlarından biri öğretmendir ve öğretmenlik mesleğinin niteliği bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de çok gündeme gelen, konuşulan önemli bir konudur. Öğretmen, eğitimin sisteminin en temel ögesi sıfatı ile ülkenin ve toplumun gelişmişlik ve refah seviyesinin düzenleyicisi konumundadır. Bu sebepledir ki öğretmenlik mesleği sadece sınıfta ders anlatıp rehberlik hizmeti vermekle sınırlandırılmaz. Aynı zamanda içinde yaşayıp bulunduğu toplumun üyelerine emsal teşkil etmesi gerekmektedir. Toplum için ciddi bir yere ve öneme sahip olan öğretmenlerin yetiştirilmesi çok daha mühim bir konudur. Öğretmenlik vazifesi çok önemli ve toplumlar için hayati olduğundan uzmanlaşmayı ve profesyonelleşmeyi gerektirmektedir (Dilmaç, Çıkkılı, Işık ve Sungur, 2009: 129-130).

Öğretmen yetiştirme durumu çok aşamalı ve çok yönlü bir süreci kapsar. Bu süreç zarfında öğretmenlerin her açıdan gelişim göstermeleri amaçlanır. Bu açıdan bakıldığında öğretmen yetiştirme programlarının en önemli dayanaklarından bir tanesinin alan bilgisi olduğu söylenebilir. Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken en önemli özelliklerden bir tanesi sağlam bir alan bilgisi ve disiplindir. Ancak nitelikli bir öğretmen sadece kendi alanındaki bilgi ve birikile yetinen kişi olarak da görülmemelidir. Eğitim sisteminin en temel ögesi olan öğretmen, öğretim sürecini planlama, öğrencinin anlaması ve öğrenmesi için en uygun yöntem-teknik ve araç-gereçlerin etkili kullanımlarını sağlamak, öğrenciler ile ikili ilişkiler kurarak sürekli diyalog halinde bulunma ve böylelikle öğretim sürecinin değerlendirilmesinin sağlayabilme vb. birçok aşamanın doğru ve başarılı şekilde işlemesi büyük ölçüde öğretmene bağlıdır. Ayrıca öğrenci davranışlarının istenen yönde değişim ve gelişim göstermesi için öğretmenlerin gerekli pedagojik bilgiler ve beceriler ile donatılması gerekmekte, gerekli olan öğretim teknik ve yöntemlerini yeterli ve etkili biçimde kullanmaları sağlanmalıdır. (Temizkan, 2008: 464).

İnsanlar, hayatlarının bütün dönemlerinde yaşadıkları çevreye uyum gösterebilme, toplumun bünyesinde yer alabilme, öz kimliklerini bulabilmek ve içinde buldukları çevreden davranışlarının onaylanması gibi pek çok durumu bir arada yaşamaktadır. Özellikle de gençlik dönemi denilen çağda, gençler bu durumları sık yaşar ve kabul görmek için fazlasıyla çaba sarf ederler. Bu dönemde olan bir birey, kendi ile ilgili sorulara cevap arama eğilimindedir. Ne olmak ve ne yapmak istediği, nasıl bir insan olduğu, iyi ve kötü yönlerinin neler olduğu, çevresinin onu nasıl gördüğü ve kendisi ile ilgili neler hissettiğini anlamaya ve kendisiyle ilgili sorulara cevaplar bulmaya çalışır. Gösterilen bu gayret sayesinde hem kendi duygu ve düşüncelerini, hem de çevre faktörlerinin etkisi ile kendisine karşı olan tutumunu belirlemesini sağlar. Bu şekilde oluşan sağlam bir benlik kavramı sayesinde birey, kendi çevresinden gelen değerlendirme ve yorumlar neticesinde kendi ile ilgili güçlü ve zayıf yönlerini idrak eder ve bunları kabullenir. Benlik saygısı yüksek kişiler, her konuda daha az yanlışa düşer daha fazla başarılı ve daha özgüvenli olur. Ve bu sayede kendini daha değerli hissederler. Bu kişiler hedefledikleri amaçlara rasyonel olarak nasıl ulaşacaklarını bilirler ve eylemlerinin sorumluluğunu üstlenirler (Karadağ, Güner, Çuhadar ve Uçan, 2008: 31-32).

Çeliköz ve Çetin (2004)'e göre, öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında görevlerini tam manası ile yapmaları, öğrencilere karşı hoşgörü ve sempati duymaları, sorumluluktan kaçmayan, yaratıcı, araştırmacı, yenilikçi düşünce tarzına sahip ve yenilikleri öğrencinin önüne kolayca taşıyabilen öğretmenler olmaları için; mesleklerine karşı olumlu tutum ve davranışlara sahip olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir. Öğretmen yetiştirmede bu hususa dikkat edildiği takdirde, öğretmenler öğrencilerine karşı daha olumlu tutumlar sergiler, motive edici olur, daha samimi ve içten davranır. Katı kurallar koymaz, geçirdikleri zamanı daha etkili ve zevkli hale getirir. Kısacası öğretmenlik mesleğini ve gerektirdiği rolleri daha iyi bir şekilde yapar ve mesleğinden zevk alarak mesleki olarak da tatmin olur (İlğan, Sevinç ve Arı, 2013: 176).

Mesleki yönden öğretmenin bilgi ve becerisi kadar önemli başka bir etken ise kişilik ve karakter açısından sahip olduğu değer ve davranışlardır. Bir öğretmende aranılan özelliklerin en başında, insanlara bilgi aktarması, onları eğitmesi, yetiştirmesi, geliştirmesi, mesleğin kutsallığına önem vermesi, öğrencinin başarısını fark etmesi ve onunla gurur duyması ve en mühimlerinden olan öğretmeyi sevmek gelmektedir (Okçabol, 2005'den aktaran Dönmez ve Uslu, 2013: 43).

Öğretmenin kendi mesleğinde başarılı olmasında mesleğe yönelik tutumu kadar bir diğer önemli unsur ise mesleki benlik saygısıdır. Birey mesleği aracılığı ile toplumda kendine bir yer edinir. Benlik sistemi ile uyum gösteren bir meslek, bireyin benliğini güçlendirmekteyken, benlik sistemi ile uyumsuzluk gösteren bir meslek birey için sorunlara sebep olabilir. Bu aşamada mesleki benlik saygısı kavramı karşımıza çıkmaktadır. Mesleki benlik saygısı dediğimiz şey, bireyin yapmayı seçtiği mesleğe karşı oluşturduğu değer yargıları olarak tanımlanabilir (Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur, 2009: 132).

Türkiye de ki öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları konusunda ilgili olarak yapılan araştırmalara örnek gösterecek olursak; Akkaya (2009), Aksoy (2010), Aydın ve Sağlam (2012), Başçiftçi, Yanpınar ve Ergül (2012), Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım (2007), Bulut (2009), Camadan ve Duysak (2010), Çapa ve Çil (2000), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Demirtaş, Özer ve Cömert (2011), Durmuşoğlu, Yanık ve Akkoyunlu (2009), Eraslan ve Çakıcı (2011), Özder, Konderalı ve Perkan Zeki (2010) ve Terzi ve Tezci (2007), Tekerek ve Polat (2011), Tanrıöğren (1997), Saracaloğlu, Serin, Bozkurt ve Serin (2004), bunlardan bazılarıdır.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar ile ilgili yapılan çalışmalara branş veya alan örnekleri açısından bakılacak olursa; Sınıf öğretmenliği alanında, Erden ve Anılan (2000), Hogörür, Kılıç ve DüNDAR (2002), Pehlivan (2004 ve 2008), Kılıç ve Bektaş (2008), Açışlı ve Kolomuç (2012), müzik öğretmenliği alanında, Sağlam (2008), Güdek (2007), fizik alanında, Tanel, Kaya Şengören ve Tanel (2007), kimya alanında, Derman, Özkan, Gödek Altuk ve Mülazımoğlu (2008), biyoloji alanında, Işık, Yaman ve Soran (2005), okul öncesi alanında, Üstün, Erkan ve Akman (2004), Aysu (2007), Bedel (2008), güzel sanatlar alanında, Dirik (1999), Göğüş (2000) ve Böte de ise, Karataş (2000) branş bazlı çalışmalara emsal verilebilir.

Yukarıdaki çalışmalara bakıldığında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının olumlu olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları ile ilgili yapılan çalışmaların sadece bazılarında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yer verilmiştir. Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve mesleki benlik saygıları ile ilgili doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Görevi iyi, nitelikli ve bilinçli vatandaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersini öğretecek olan öğretmenlerin de öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarını bilmeleri ve nu bilince sahip olma yolunda onlara çalışma sonuçlarının rehberliğinde yol göstermek büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın literatüre de faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının (SBÖA) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları arasında ki ilişki ne düzeydedir?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda aşağıda ki sorulara cevap aranmıştır.

1-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleki benlik saygısı arasındaki ilişki ne düzeydedir?

2-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “cinsiyet” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

3-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “sınıf” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

4-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “yaş” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

5-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “aile gelir durumu” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

6-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “mezun olduğu lise türü” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

7-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “öğretmenlik mesleğini isteyerek mi seçtiniz” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

8-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “seçmek istediğiniz öğretmenlik alanı sosyal bilgiler öğretmenliği miydi?” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

9-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “öğretmenlik mesleğini seviyor musunuz?” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda ülkemiz eğitim sisteminin sorunlarına bakıldığında belki en önemlilerinden bir tanesi olan nitelikli öğretmen yetiştirmektir. Öğretmenin nitelikli ve kaliteli olmaması sistematik olarak bir sorun zinciri oluşturmaktadır. Öğretmenin mesleğini sevmesi ve mesleğine yönelik olumlu tutumu onun mesleki benlik saygısını da etkilemektedir. Niteliksiz ve öğretmen yeterliklerine sahip olmayan bir öğretmen, öğrencilerin hem okul içi hem okul dışı davranış ve tutumlarında olumsuz etki yapacaktır. Öğretmenin niteliksizliğinden kaynaklı bu durumundan etkilenen bir öğrenci okul, sınıf, ders, arkadaş vb. sevgisi kavramlarından uzaklaşarak geleceğini temelli etkileyen bir pozisyona düşebilir.

Bu örnek genele yayıldığında bir ülkenin ekonomisi, kalkınmaması, gelişmesi, teknolojisi kısaca geleceği bu durumdan ciddi derecede etkilenebilir. Bu bağlama öğretmenlerin yetiştirildiği eğitim fakültelerinin sahip olduğu imkânlar (öğretim üyesi/elemanı, tesis ve bina, sınıf, ekonomik imkânlar vb.) ve öğretmenleri yetiştiren öğretim elemanlarının kalitesi, öğretmen adaylarının kendilerini mesleki olarak yeterli

ve mesleklerine yönelik pozitif tutumlar içinde görmeleri açısından önemli ve değerli bir yere sahiptir (Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 34).

Eğitim sistemimizin en önemli amaçlarından birisi olan nitelikli ve kaliteli insan yetiştirme konusunda en büyük pay sahibi Sosyal Bilgiler dersi ve öğretmenidir. Sosyal Bilgiler dersini öğretecek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıyla mesleki benlik saygısı arasında ki ilişkiyi bilmek ve analiz etmek, öğretmen adaylarını bu araştırma kapsamında yönlendirip, meslek hayatlarına ışık tutabilmek şüphesiz büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ileride yapacakları meslekleri hakkında sahip oldukları tutum ve düşünceleri en üst düzeyde belirleyebilmek ve analiz edebilmek, gelecekte ki öğretmen adaylarının mesleki benlik ve mesleki saygı kavramlarını istenilen ölçüde kavrayabilmelerine olanak sağlayacaktır. Bunun yanında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına spesifik ve yaratıcı düşünme, farklı bakış açılarından olayları görebilme, sınırları aşabilme, mesleki doyum ve tatmin kavramlarını anlayabilme imkanı sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler alanının dışında bütün branşlarda ki öğretmen adaylarının da öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının tespit edilip bilinmesi büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü bu sayede refah seviyesi yüksek ve kalkınmış bir toplumun oluşmasında en büyük paya sahip olan öğretmenlik mesleğinin eğitimi verilen kurumlarda ki ve öğretmen adaylarının gözünde ki durumu görülüp, analiz edilebilir ve gerekli görüldüğü takdirde eksiklik veya yanlışlıklara müdahale şansı tanıyabilir.

Bazı çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmen adayları bulunsa da, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıyla ilgili araştırmalara, literatürde doğrudan şekilde çok nadir rastlanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın sosyal bilgiler alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi 2017-2018 eğitim öğretim yılı Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 200 öğretmen adayı ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ve Mesleki benlik saygısı ölçeğinin de bulunan maddelerle sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada;

- Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgi formunda ve ölçeklerde yer alan soru ve maddelere içtenlikle cevap verdikleri,

- Her iki ölçeğin maddelerinin de öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi ve mesleki benlik saygısı düzeylerini tespit etme amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesi konusunda yardımcı olabilmek maksadıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, felsefe, antropoloji, psikoloji, hukuk ve siyaset bilimi gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtabilen, öğrenme alanlarının bir ünite ya da bir tema şemsiyesi altında birleştirilmesini kapsayan; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle olan etkileşim ve iletişiminin dün, bugün ve yarın dâhilinde incelenmekte olan; toplu şekilde öğretim anlayışından hareketle meydana getirilmiş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005: 14).

Tutum: Tutum bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları ile davranışın çok önemli bir açıklayıcısı olarak nitelendirilen psikolojik bir değişkendir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011: 100).

Mesleki Benlik Saygısı: Mesleki benlik saygısı, bireyin kendi mesleğini ne kadar değerli gördüğünü ve mesleğinin onun için ne kadar önemli olduğunu ifade eder. Öyleyse benlik saygısı (self-esteem), bireysel uyumun ve ruh sağlığının bir ön koşulu iken, mesleki benlik saygısı da mesleki uyumun ve doyumun bir ön şartı olmaktadır. (Arıcak ve Dilmaç, 2003: 1-2).

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Öğretmenlik

Bütün insanlar için yaşam, her zaman bir eğitim ve öğrenim süreci olmuştur ve olmaya devam etmektedir. İnsanoğlu yaşamı süresince öğrenmeye ihtiyaç duyan bir varlık olagelmıştır. İnsan, yaradılışı ve doğası gereği eğitime muhtaç olmuştur ve tarih sürecinde de her daim birileri tarafından eğitilmiştir. İnsanın yaşamı sırasında kazanmış olduğu davranışların büyük bir bölümü başkalarının etkisi sonucu meydana gelmiştir (Kılıç ve Seven, 2002: 17).

Öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin tarihi en az insanlık tarihi kadar eskidir. Önceki zamanlarda eğitim bilenlerin bilmeyenlere direkt olarak öğretmesi yoluyla sağlanmış, sonraları insan türünün çoğalması, gereksinimlerin ve ihtiyaçların artmasıyla öğrenmeye ve öğretilmeye olan gereksinim de çoğalmıştır. Bu ihtiyaç hasebiyle okul adı verilen kurumlar meydana gelmiş ve bu kurumlarda belirli alanlarda uzmanlaşmış ve eğitilmiş kişilerin görev almasıyla öğretmenlik bu süreçten sonra bir meslek ve uzmanlık alanı olarak kabul edilmiştir (Hoşgörür, Kılıç ve Dünder, 2002: 1).

Çok hızlı bir gelişim ve değişim içerisinde olan günümüz dünyasında tüm devlet ve milletlerin en büyük gayretleri, bu değişim ve dönüşüm sürecine uyum sağlayabilecek yeterlikte donanmış nitelikli insanlar yetiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için en etkili yöntem eğitimidir ve öğretmenler bu etkili yöntemin en önemli öğelerinden bir tanesidir (Kuran, 2002'den aktaran. Dönmez ve Uslu, 2013: 2).

Öğretmenin kaliteli, nitelikli, becerikli, donanımlı ve yeterli olması öğretimin kalitesini arttırdığı için aralarında doğrudan bir ilişki söz konusudur (Yetim ve Göktaş, 2004'den aktaran Gündem, 2009: 23). Bursalıoğlu (1994)'e göre, okul ismi verilen bu sosyal sistemin en stratejik ve önemli parçalarından biri olan ve toplumun geleceğini doğrudan ve direkt olarak etkileyen temel öğe öğretmendir. Bu açıdan bakıldığında eğitimin nasıl olması gerektiği sorusuna verilecek olan cevap, öğretmenin nasıl olması gerektiği sorusuna verilecek olan cevapta gizlidir (Üstüner, 2004: 82). Bir toplum, kendi içinde yetiştirdiği öğretmenler kadar iyidir denebilir. Çünkü yetiştirilen öğretmenin yetiştirdiği bireyler paralel ölçüde olacağı varsayımı bu durumun sonu olmayan bir paradoksa dönüşmesini kaçınılmaz kılar (Çeliköz, 2004: 335).

Öğretmen, eğitim sistemi içerisinde sürece ve sonuca etki eden en önemli faktördür. Diğer iki faktör ise öğrenci ve öğretim programıdır. Ancak öğretmen

eğitimin niteliğine etki etmede diğer ikisine göre çok daha ağır basmaktadır (Katkat ve Mızrak, 2003'den aktaran İlğan, Sevinç ve Arı, 2013: 4).

Öğretmeler, toplumu üst seviyelere çıkaracak, toplumun yönünü değiştirecek olan nitelikli bireyleri yetiştirme sorumluluğunu sırtlanan, eğitim sisteminin en önemli yapı taşıdır. Hangi meslek dalında olursa olsun, geleceğimizin temelini bu günün öğretmenlerine teslim etmekteyiz. Bu nedenle toplumların gelecekteki durumları ve dünya konjonktüründe ki yerleri kurdukları eğitim sistemi ve öğretmenlerine bağlıdır. Sağlıklı bir toplumun oluşmasında ve meydana gelmesinde en önemli faktörlerden bir tanesi eğitim sistemi ve onun düzgün bir şekilde yürütülmesidir. Bu sistemin en temel parçasının öğretmen olduğu gerçeğini göz önüne alırsak etkileme gücü bakımından diğer öğelere göre daha fazla etkisi olduğunu söylemek doğru bir bakış açısı olur (Akpınar, Yıldız ve Ergin, 2006: 56-57).

Meslek olarak öğretmenlik, eğitim ile alakalı olan sosyo-kültürel, ekonomik, bilim ve teknoloji alanlarında bilgi sahibi, alanında profesyonel, bilgi ve beceriyi temel alan, belirli bir formasyon ve akademik çalışma gerektiren uzmanlık alanıdır (Erden, 1998'den aktaran Doğan ve Çoban, 2009: 159). Varış (1988)'a göre öğretmenlik; bilgi, beceri ve donanımın yanında tutum ve davranış da gerektiren bir meslek dalıdır (Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 74).

Öğretmenin rolü ve görevleri, öğrenme ve öğretme süreçleri hakkında elde edilen yeni bilgiler ve bu bilgilerin yorumlanması sonucunda "öğreten kişi" olmaktan daha çok, 'öğrenmeyi kolaylaştıran kişi' olarak değişim göstermiştir. Öğretmenin rolü zaman içerisinde farklılaşıp belirli değişimler gösterse de bulunduğu zamana ayak uydurabilen, birikim ve donanım sahibi bireylerin yetiştirilmesi aynı zamanda diğer tüm meslek grupları için de nitelikli iş gücü sağlama bakımından öğretmenlik mesleğinin hayati öneme sahip olduğu gerçeği hiçbir zaman değişmemiştir ve değişmesi de pek mümkün gözükmemektedir (Tezcan ve Genç, 2015: 255).

Öğretmenlik mesleği günümüzde, bireylerin öğrenme durumlarının belirli hedefler doğrultusunda yönlendirilmesi, şekil verilmesi, bu hedeflerin kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi gibi etkinlikleri içine alan bir meslek dalı olarak tanımlanmaktadır (Üstüner, 2006: 109-110).

Meslek olarak değerlendirilecek olursa, öğretmenliği dünyadaki en eski mesleklerden bir tanesi olarak tanımlamak yanlış olmaz. Ancak, ilk başlarda bire bir öğretimden bahsedecek olursak bu durum öğretmenlik mesleğinin gelişim aşamalarını görmek bakımından fevkalade önem arz etmektedir. Önceden yalnızca bilgiyi aktarma görevi ile sınırlandırılmış olan öğretmenlik, bugün bireyleri gelecek için hazırlama, kültür aktarımı ve etkileşimi gerçekleştirme ayrıca özel yetenekleri saptama ve gün yüzüne çıkarmak gibi karmaşık ve zor görevleri de üstlenmiş bir meslek dalıdır. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlik mesleğini yapacak olan bireylerin mesleğe başlamadan gerekli bazı bilgi ve becerilerle donatılmış olmasının bir zorunluluk olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır (Ergün, 2005: 312).

Meslek olarak bu kadar mühim görev ve sorumlulukları üstlenen öğretmenlik, mecburen uzmanlaşma ve profesyonelleşme gerektiren bir meslek olmak durumundadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmenlik, bir meslek ekseninde kabul görmekte ve bu şekilde tanımlanmaktadır (Tufan ve Güdek, 2008: 26). Yaşadığımız çağda bilim ve teknolojinin hızlı değişim ve gelişimi toplumların yapısına da çok hızlı bir şekilde etki etmektedir. Bu durum eğitimin amaçlarının, yöntem-tekniklerinin ve öğretmenlerin rollerinde de değişimler göstermesine yol açmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda, toplumun ve bireylerin meydana gelen bu değişimlere ayak uydurması ve uyum sağması için en başta eğitim kurumlarına yani doğal olarak öğretmenlere çok büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir (Sözer, 1991 ‘den aktaran Dönmez ve Uslu, 2013: 2).

Öğretmenlik mesleğinin düzgün bir şekilde yapılabilmesi için temelde bazı özelliklere sahip olunmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Öğretmen, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan farklılıklarını, ilgi, beceri ve yeteneklerini fark edip bunları dikkate alıp en iyi şekilde öğrenmeleri ve gelişmelerini sağlayan veya çaba gösteren öğretmendir demek yanlış bir değerlendirme olmayacaktır.

Bir toplumun ilerleyebilmesi, gelişmesi ve ekonomik olarak refah seviyeye ulaşabilmesi için okullarında iyi bir eğitim veriyor olması bariz bilinen bir gerçektir. Bu yüzden eğitim kurumlarında sağlam bir eğitim-öğretimin verilmesi ve öğrencilerin başarılı olabilmeleri için okullardaki öğretimin kalitesinin ve niteliğinin artırılması bir zorunluluktur. Okullardaki başarı ve kalite düzeyi, nitelikli ve iyi yetişmiş öğretmenler olmadan istenilen seviyeye asla çıkamaz. Diğer bir deyişle, iyi öğrenciyeye sahip olmak için önce iyi öğretmenlere sahip olmak gerekir (Seferoğlu, 2003: 149-152).

Bir ülkede yeni nesillerin yetişmesi ve toplumun gelişmesini sağlayacak olan insan gücünün yetiştirilmesi görevinden toplum sisteminin en önemli parçası olan öğretmenler sorumludur. Bu sebeple belirlenen amaç ve hedeflerde başarılı olabilmenin ön şartı öğretmen ve diğer eğitim personelinin kalitesi ve niteliğidir (Küçükahmet, 1993’den aktaran Tufan ve Güdek, 2008: 26).

Öğretmen, eğitim-öğretim sisteminin en temel köşe taşlarından bir tanesidir. Öğretim süreçlerini planlama, uygun yöntemler, teknikler ve araç-gereçlerin etkili kullanılmasını sağlama, öğrencilerle etkileşim içerisinde olarak öğretim sürecini değerlendirmek gibi birçok aşamanın başarılı bir şekilde tamamlanabilmesi büyük ölçüde öğretmene bağlıdır. Bunun için öncelikli olarak öğretmenin alanıyla ilgili yeterli bilgi ve beceriyle donatılması gereklidir (Çetinkaya, 2009: 299). Eğitim-öğretim programları, kullanılan yöntem-teknikler ve araç-gereçler ne kadar iyi olursa olsunlar eğer bir eğitim sisteminde öğretmen yetersiz ve eksikse, çocukların eğitimlerinde başarılı olma gibi bir durum mümkün olamaz (Başal ve Taner, 2004’den aktaran Akyol ve Aslan, 2006: 52).

Öğretmenler, öğrencilerinin davranışlarında gerekli olan değişimleri sağlayacak bireyler olarak gerekli pedagojik bilgi ve beceriye sahip olmalı, öğretim

yöntem ve tekniklerini düzgün bir şekilde kullanarak bu konuda yeterli seviyeye gelmelidirler. Çünkü öğretmen, öğrencilerinin davranışları fark eder ve bu davranışların üstünde durur, yetiştirdiği bütün öğrencilerine önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmasına yardımcı olur. Ayrıca onların istedik davranışlara sahip birer bireyler olmaları için yol gösterir (Temizkan, 2008: 464). Öğrencilerin problemlerini, gelişim evrelerini, sorun ve davranışlarını tanımadan, bu durumlarından haberdar olmadan, sadece ders anlatmaya dayalı öğretimin, eğitim açısından hiç bir önemi yoktur. Bu özelliklere sahip bir öğretmen anlattığı dersin öğretmeni olabilir ancak öğrencilere hitap eden ve onların ilgisini çekebilen bir öğretmen olamaz (Azar, 2003'den aktaran Temizkan, 2008: 464).

Eğitimin amaçları arasında iyi bireyler ve bilinçli vatandaşlar yetiştirmenin yanında toplumların bütün alanlarda gelişmesini ve ilerlemesini sağlayacak kaliteli ve nitelikli insan kitlesini de meydana getirmektir. Nitelikli eğitimin olabilmesi için, öncelikle öğretmenlik mesleğinin niteliğini artırmak mecburi bir eylemdir. Gelişmiş toplumların en önemli üyelerinden biri olan öğretmenler, eğitimi bütün bir resim olarak görebilmek, belli bir alanda uzmanlaşarak, mesleki bilgi ve birikimlerini etkin bir şekilde uygulamak zorundadır. Bu durumu destekleyici nitelikte 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesine göre “Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas alanıdır” şeklinde açıklanmıştır. Yine bu maddeye göre öğretmenlik mesleğine hazırlanmak için alan eğitimi, pedagojik formasyon ve genel kültür eğitiminin gerekli olduğu ifade edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencileri geleceğe hazırlayacak, onları ülkenin kalkınmasında en önemli rolü oynayacak olan bireyler olarak yetiştirecek öğretmenlerin beceri ve yeterliklerini tespit etmek için çok sayıda araştırma yapmakta ve paylaşmaktadır. En son yapılan çalışmalarda öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri olarak 6 madde belirlenmiştir. Tespit edilen bu yeterlik alanları “kişisel ve mesleki değer-mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğretme ve öğrenme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul, aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisi” şeklindedir. Öğretmenlerin bu yeterliklerin hepsini kazanabilmesi için mesleğe başlamadan önce öğretmen adaylarının özel bir takım eğitimlere tâbi tutulması gerekmektedir (Şişman, 2002'den aktaran Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 73-74).

Öğretmen yeterlilikleriyle ilgili yapılan sınıflandırma nasıl olursa olsun, bu yeterliklerin hepsi bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Sebebi ise bu yeterliklerin birbirlerini tamamlayıcı niteliğe sahip olmalarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ve 14 alt bölümden meydana gelen “Eğitme-Öğretme Yeterlikleri” aşağıda belirtilmiştir (Seferoğlu, 2004: 43).

1. Kaliteli ve nitelikli olarak yetişmiş bir öğretmen, kendi sınıfında etkili ve verimli bir öğrenme-öğretme süreci gerçekleştirebilmesi için öğrencilerin durumlarına ve özelliklerine göre öğrenme yaşantıları düzenlemeye çalışır. Öğretmenin bunu yapabilmesi için öğrencilerin durumlarını tanımlayabilmesi ve gelişim özelliklerini, öğrenme-öğretme sürecinde nasıl dikkate alması gerektiğini kavramış olması gerekir.

2. Nitelikli şekilde yetişmiş bir öğretmen, sadece ihtiyaç duyulan planlamayı yapmakla yetinmez, planlama kavramının ne kadar gerekli olduğunu bilir ve gereğini yapma konusunda iyidir.
3. Kaliteli bir öğretmen, iyi ve uygun şekilde hazırlanmış olan öğretim materyalinin, öğrenme durumuna ne derece etkisi olacağını bilir, farklı seviyelerde olan öğrenciler için farklı seviyelerde materyaller geliştirebilir ve aynı zamanda bu materyalleri amaç ve hedefleri doğrultusunda kullanabilir.
4. Nitelikli öğretmen, öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiğini, öğrencilerin bilgi ve becerileri nasıl kazandıkları, etkili ve verimli öğrenmenin olması için kullanması gereken yaklaşım, yöntem, teknikleri ve bunların üstün ve sınırlı yanlarını bilir.
5. Nitelikli öğretmen, öğrencilerinin kendi öğrenmeleri konusunda sorumluluk sahibi olmalarını ve öğrenme süreçlerinde etkin olarak yer almalarını sağlar. Bunu yapabilmek için bireysel ve grup halinde çalışmalar düzenleyerek, öğrencilerin birbirleri ile etkileşim halinde olmalarını sağlar.
6. İyi yetişmiş bir öğretmen, öğrencinin kendinden beklenen davranışları ne seviyede ve nasıl elde ettiğini ve herhangi bir aksama olması halinde hangi önlemlerin alınacağını bilir. Değerlendirme konusunun öğretim süreci için ne kadar önemli olduğunu ve farklı değerlendirme stratejileri kullanmanın gerekliliğini bilir.
7. Nitelikli öğretmen, öğrencileri güdüleme, öğrenme ve çalışma alışkanlığı kazandırma konusunda, bunun dışında meslek seçimi yaparken dikkat edilecek hususlar hakkında da öğrencilere yardımcı olacak yöntem ve kaynakları bilir.
8. Birey olarak daha verimli ve etkili olabilmeleri için bütün öğrencilerin temel becerileri açısından iyi yetiştirilip, geliştirilmeleri gerekmektedir. Bu bilince sahip olan nitelikli bir öğretmen, öğrencilerin temel becerilerini geliştirmek adına gereken tedbirleri alır.
9. Hangi alanda eğitim almış olursa olsun bir öğretmen mesleğe başladığında bedensel, ruhsal ve zihinsel açılarından farklı özellikte öğrencilerle karşılaşabilir. İyi yetişmiş bir öğretmen, bu şekilde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere, onların durum ve özelliğine en uygun olan özel eğitimi ve fırsatları sunma konusunda ihtiyacı olan donanım ve beceriye sahiptir. Bu kapsamda, öğrenme konusunda özel eğitime ihtiyaç duyulan alanları ve öğrenci özelliklerinin, öğrenmelerini ve performanslarını ne derecede etkilediğini bilir ve buna uygun olan öğretim etkinlikleri düzenler.
10. Okul kavramı, çevrenin her türlü ihtiyacına cevap veren bir toplumsal kurum olarak değerlendirildiği için öğretmenlerin görevlerinin de sadece örgün eğitime sınırlı kalmaz. Bu kapsamda, kaliteli öğretmen, yetişkin bireylerin nasıl öğrendikleri konusunu da iyi bilir ve aynı zamanda onlara kişisel ve mesleki açıdan gelişme sağlayacak ve destekleyecek olan öğrenme ortamları düzenleme konusunda yeterli donanım ve bilgiye sahiptir.

11. Her nitelikli öğretmenin okul yönetimi ile yakın ilişki ve iş birliği içerisinde bulunmanın, öğretim süreçlerini daha verimli ve aktif hale getireceği gerçeğini bilmesi gereklidir.

12. Nitelikli öğretmen, kendisini geliştirme ile ilgili olanak ve fırsatları araştırarak ve uygulayarak, kendisini mesleki ve kişisel açıdan sürekli olarak geliştirir.

13. İyi bir öğretmenden okulun işleyişi ile ilgili öneri ve görüşler üretmesi ve okul ile ilgili sorunlara alaka göstermesi beklenir. Bu sebeple, iyi yetişmiş bir öğretmen, eğitim sistemi ve okul yapısını ve bunların nasıl işlediğini bilir.

14. Öğretme süreçleri boyunca sarf edilen gayretlerin boşa gitmemesi adına bir öğretmen, öğrencilerinin bireysel gelişimleri ile yakından ilgilenmelidir. Bu sebeple iyi yetişmiş öğretmen, veliler ve diğer ilgili bireylerle iş birliği içerisinde olmanın önemini bilir.

Türkiye'nin en gelişmiş ve refah seviyesi yüksek ülkeler içinde yer alabilmesi, büyük ölçüde iyi yetiştirilmiş, nitelikli insan kaynağına bağlıdır. Nitelikli insan profilini ortaya çıkarmakta doğrudan ülkenin eğitim sistemiyle ilişkilidir. Eğitim sistemin başarısı da yetiştirilen öğretmenlerin kalitesine ve niteliğine bağlıdır (Doğan ve Çoban, 2009: 159).

Tamda bu bağlam da sosyal bilgiler dersi ve sosyal bilgiler öğretmenliği devreye girmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi bireylere sahip olmaları gereken vatandaşlık sorumlulukları ve görevlerini kazandırmayı amaçlar. Bunun yanı sıra demokrasiyi ve demokratik yaşam tarzı ve çevreye karşı saygılı yaşama disiplini sağlar. Ayrıca sosyal bilgiler, sosyal bilimler alanındaki kazanımları, öğrencilerin yaşları, fiziksel ve ruhsal özellikleri gibi unsurları da dikkate alarak aktaran içerik alanlı bir öğretim programıdır (Yazıcı, 2006: 276).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın sosyal bilgiler öğretim programında sosyal bilgiler şöyle tanımlanmıştır: "Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir" (MEB, 2005: 2).

ABD'de sosyal bilgiler eğitimi alanında en etkili kurumların başında gelen Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)'ne göre sosyal bilgilerin tanımı şu şekildedir: Sosyal bilim alanlarını insanın şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan demokratik bir toplumda bireylerin rolünü ve ödevlerini inceleyen sosyal olayları ve insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır (Öztürk, 2012: 3).

Öğretmenlik, bilgi ve becerinin yanında tutumu ve düzenli alışkanlıkları da içinde barındıran bir meslektir alanıdır. "Bu nedenle okullarda öğrenim gören

öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmaları da, en az bilgi kadar gereklidir” (Çeliköz ve Çetin, 2004: 137-141). Öğretmenlerin; özgüvenli, sorunların üstesinden gelebilen, sorumluluk duygusu kazanmış, eleştirel, bağımsız ve özgür düşünceye sahip, yenilikçi, ruh sağlığı düzgün, öz denetimli bireyleri yetiştirebilmeleri için öncelikle öğretmenlerin kendileri bu özelliklere sahip olmalıdır (İlğan, Sevinç ve Arı, 2013: 178).

Öğretmenin nitelik durumu hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde kazanacağı alan bilgisi, öğretmenlik mesleği hakkında ki bilgi ve genel kültürün yanı sıra, en başta öğrenciler olmak üzere çevresindekilerle kuracağı iletişimi sağlayacak soyut kişilik özelliklerine de bağlıdır (Gürbüztürk ve Genç, 2004: 47-53). Sabır, özveri ve sürekli çalışma, öğrencilerin gerek okul gerek okul dışı problemleriyle ilgilenmeyi mecbur kılan öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilmenin yolu bu mesleği severek, isteyerek ve özverili bir şekilde yapmaktır (Çil ve Çapa, 2000’den aktaran Akpınar, Yıldız ve Ergin, 2006: 57). Öğretmen, öğrenme süreci boyunca iyi bir rehber olmak istiyorsa mesleğini her yönüyle kabul etmesi ve mesleğini sevgiyle ve sabırla yapması gerekmektedir (Bektaş ve Nalçacı, 2012: 1244-1248).

Bu kapsamda Çelikten, Şanal ve Yeni (2005), nitelikli bir öğretmende olması gereken karakter ve kişilik özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Yeniliklere ve gelişmelere her zaman açık olabilme, kendini sürekli yenileyebilme,
2. Toplumsal değişimleri ve gelişmeleri kavrayıp yorumlayabilme,
3. İçinde bulunduğu toplum, çevre ve dünyayı iyi tanıyabilme,
4. Toplumun istek ve arzularını bilme ve bu isteklere cevap verebilme,
5. Yeniliklere, değişmeye, teknolojik ilerlemeye, farklı kültürlerle duyarlı olması gibi özelliklere sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Öğretmenlerin nitelikleri ve yeterlikleri ile ilgili yapılan araştırma ve çalışmaların sayısı geçtiğimiz her gün biraz daha fazlalaşmaktadır. Bu konuyla alakalı yürütülen çalışmaların çok büyük bir kısmında, öğretmen adaylarının sahip oldukları bilgi, beceri, davranış ve tutumlarının çok önemli bir faktör olduğu üstünde durulmaktadır. Çünkü dünyadaki hızlı değişme ile birlikte öğretmen ve öğrencilerin rolleri de farklı şekillerde değişmekte ve gelişmektedir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007: 83).

Öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin nitelik konusu yalnızca Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde çok sık gündeme gelen ve tartışılan bir konudur. Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği icra eden profesyonel insanların mesleklerinin gerektirdiği görevleri yerine getirmeleriyle ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana üzerinde her zaman durulan ve konuşulan bir konu olmuştur. Bilhassa geçtiğimiz 30 yıl içinde yapılan ve yapılmaya çalışılan düzenlemeler bu konuda yapılacak olan çalışmalarında çok uzun yıllar sürebileceğine

işaret etmektedir. YÖK tarafından 1998 yılında öğretmen yetiştirme alanında yapılan düzenleme hareketleri bu halkanın son zincirlerinden bir tanesi olarak gösterilebilir (Seferoğlu, 2004: 40).

İyi bir öğretmenle ilgili tanımlar gözden geçirilecek olursa “kendisini mesleki ve kişisel yönlerden sürekli olarak geliştiren, kendisini geliştirmeye ilgili fırsatları ve olanakları araştıran ve değerlendiren öğretmen” iyi bir öğretmendir şeklinde bir tanım dikkatimizi çekebilir (Seferoğlu, 2004: 41-43). Rauth ve Bowers (1986)’a göre nitelikli bir insanda bulunması gereken temel özellikler; işini iyi yapan, bilgiyi yaşamına adapte edebilen ve kendini sürekli geliştiren insan modeli olarak tanımlanmıştır.

Öğretmenlik mesleğini geliştirmek ve daha ileri taşımak için yapılan araştırma ve incelemelerde daha iyi okullar ve daha iyi bir öğretim sistemine sahip olmak için mesleki eğitimin bir mecburiyet olduğu vurgulanmaktadır. Mesleki olarak iyi yetişen öğretmenler, öğrencileri için daha iyi ve pozitif öğrenme şartları sağlayabilirler. Ancak öğretmenlerin birlikte oldukları öğrenci gurupları sürekli olarak farklılaşmaktadır. Bu farklılıklar; yaş gurupları, düzeyler, konu alanları ve sosyo-ekonomik yapıda ki farklılıklar olarak ortaya çıkabilir. Durumun bu şekilde olması öğretmenlerin bu farkları göz önüne alarak farklı yaklaşım, yöntem ve teknikleri kullanması gerekmektedir. Tabi ki öğretmenin her farklılığa ayrı ayrı çözüm üretip bütün sorunları çözebilecek bir robot olmadığı gerçeğini de gözden kaçırmamak gerekir. Bu sebeple de nitelikli öğretmen ve kaliteli öğretim için mesleki gelişim konusunda öğretmenlere sürekli olarak sağlanmış bir destek çok büyük öneme sahiptir. Öğretmenlerin mesleki açıdan gelişmesini sağlama mecburiyetine başka bir neden gösterilecek olursa eğer, öğretmen eğitimi veren kurumlarda öğretmen adaylarının yeterince iyi veya uygun şekilde yetiştirilmemeleri örnek gösterilebilir. Öğretmen adayları onlar için gerekli mesleki eğitimlerini tam olarak alamadan ve yeterli düzeye ulaşmadan mezun olmakta ve bu şekilde mesleğe adım atmaktalar. Bu sebeple mesleğe başlayan öğretmenlere hizmet içi eğitim ve mesleki gelişim desteği sağlanmalıdır. Ülkemizin öğretmen şeması incelendiğinde şu anda aktif görevde bulunan öğretmenlerin bir kısmının öğretmen adayyken iyi bir eğitim alamaması bir yana öğretmen yetiştiren bir kurumdan bile mezun olmadıkları gerçeği görülecektir. Bu durumda bize mesleki eğitimin ne kadar önemli bir gereklilik olduğunu kanıtlamıştır (Seferoğlu, 2004: 40-44).

Öğretmenlik mesleğini başarıyla yapabilmek ancak öğretmenliği sevmekle ve bu mesleği isteyerek yapmakla mümkün olabilir (Sağlam, 2008: 60). Ancak öğretmenlik mesleği çok kutsal, çok önemli ve zor bir meslek olmasına rağmen günümüzde popülerliğini ve saygınlığını koruduğu söylenemez. Mevcut durumda öğretmenlik halk arasında sıradan bir memurluk olarak görülmekte ve öğretmene gerekli değer verilmemektedir. Bu da öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilemekte ve bu durum dolaylı olarak öğrencilere yansımaktadır.

Meslek olarak değeri azalan ve sadece maaş beklentisiyle yapılan bir öğretmenlik ne öğretmene ne öğrenciye ne de ülkeye herhangi bir fayda getirmeyecektir. Bu konuyla ilgili Milli Eğitim Bakanlığının, Haziran 1982’de yapılan ve aynı yıl yayınlanan çalışmasında şu şekilde ifade ediyor: "Toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta, öğretmenler arasında mesleğe, çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzluklar yaygınlaşmakta, öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmektedir" (Çapa ve Çil, 2000: 69).

Bu araştırma sonuçları gençlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını göstermekte ve bu durumun düzeltilmesi için çok acil devlet tarafından gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretmenlik mesleği hak ettiği saygınlığına kavuşturulmalı, en son tercih edilen meslek değil en gözde mesleklerden birisi haline dönüşmelidir. Çünkü eğitimi, öğretimi, öğretmeni iyi olmayan bir ülke sadece yerinde sayabilir.

2.2. Tutum

Tutumlar ilk olarak sosyal psikolojinin bir konusu ve kilit kavramlardan bir tanesi olarak ortaya çıkmıştır ancak daha sonraları kuramsal ve yöntem açısından gelişme kaydetmesi sonucunda tutumlar, farklı bilim kollarında araştırma ve incelemelere konu olmaya başlamıştır. Bu bilim dallarından bir tanesi Eğitim bilimleridir. Son zamanlarda eğitim bilimlerinin kapsamı içerisinde tutum konusunun önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. Davranış bilimlerinin ölçme ve araştırmalarına konu olan psikolojik değişkenlerden biride tutumdur. Tutumların ölçülebilmesi için önce tanımlanabilmesi gerekmektedir. Tutum, herhangi bir nesneye veya objeye, bir duruma ya da bir kuruma veyahut insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu-olumsuz tepki gösterme eğilimidir. Bu tanım çerçevesinde baktığımızda tutumlar ve ilgileri birbirine benzetmek mümkündür. Ancak ilgiler bir kişinin kendisi ile sınırlıdır. Yani kişi kendi eylemlerine ilişkin tercihlerde bulunup kendi duygularını işe katar. Tutumlar ise bir davranış eğilimi gösterme şeklidir. Mesela herhangi bir değer yargısını onaylama ya da reddetme durumudur. Örneğin çok eşliliği kabul etme ya da etmeme gibi (Tezbasaran, 1997: 1).

Tutumlar, hep insanlar için önemli bir yere sahip olagelmıştır. İnsanların çevrelerine uyum sağlamalarında onlara rehber olmuş ve çevreye daha kolay adapte olmaların da önemli rol oynamıştır. Bununla beraber insan davranışlarında yönlendirici bir etkiye sahip oldukları da düşünülmüştür (Tufan ve Güdek, 2008: 28).

Tutum üç boyutta ele alınmıştır. Bunlar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlardır. Bu boyutlar bağlamında tutum davranışın önemli bir açıklayıcısı, yordayıcısı ve psikolojik bir değişkeni olarak tanımlanmaktadır (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011: 100). Tutum kavramıyla alakalı çok fazla tanımlama yapılmıştır. Alport (1935)’e göre tutum “bireyin bütün nesnelere karşı göstereceği tepkiler ve durumlar üzerinde yönlendirici veya etkin bir güç oluşturan, ussal ve sinirsel bir davranışta bulunmaya hazır olma hâlidir.” bu tanımlama, tutum kavramının psikolojik bakış

açısıyla değerlendirildiğini göstermektedir. Bohner ve Wanke (2002: 5)'e göre tutum “insan bireyselliğinin merkez parçası” olarak tanımlanmakta İnceoğlu (2004: 19)'e göre ise tutum, “bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve motivasyonuna dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir”. Krech (1965: 26) ise tutumu “bireyin yaşamındaki bir olaya karşı güdüsel, duygusal, algısal ve zihinsel süreçlerinin kalıcı ve sürekli bir örgütlenmesi” şeklinde tanımlanmıştır (Temizkan, 2008: 462).

Kağıtçıbaşı (2006), tutumu sadece bir tür zihinsel değerlendirme olarak değerlendirmenin dışında, bir eğilimin tutum olabilmesi için gerekli olan asgari şartın zihinsel değerlendirme olduğunu kabul etmenin gerekli olduğunu altını çizmiştir ve yerleşik tutumların duygusal ve davranışsal öğeleri de içereceğini savunmuştur (Tezcan ve Genç, 2015: 255).

Herhangi bir tutum nesnesine yönelik eğilimi, o tutum nesnesinin ya da karşısında olmayı kapsar (Çakır, Kan ve Sünbül, 2006: 38). Diğer bir ifadeyle tutum, “Bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir” (Kağıtçıbaşı, 2010: 110).

Eren (2001)'e göre tutum, bireyin iç dünyasının herhangi bir yönüyle ilgili veya belirli inançlara ve değer yargılarına bağlı olarak meydana gelen coşku ve tanıma sürecidir. Cankay (2006)'ın Philips (2003)'den aktardığı tutum tanımı ise; herhangi bir eylem için hazır bulunuşluk şartıdır. Birçok davranış ve düşünceye temel oluşturan tutumlar, bireyin zihninde yer almaktadır. Erdem ve Anılan (1999) ise tutumları değiştirmenin çok zor bir süreç olduğunu ifade etmiş ancak sistematik bir yaklaşım ile tutumların değiştirilebileceğini belirtmiştir (Sağlam, 2008: 61).

Allport, tutumu temelde belli bir yönde davranmak için yapılan hazırlık veya eğilim olarak ifade etmiştir (Tavşancıl, 2010'dan aktaran Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 74). Smith (1968)'e göre ise “tutum, bir insana atfedilen, onun psikolojik bir nesneyle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını bir düzen içinde oluşturan bir eğilimdir” (Arkonaç, 2005'den aktaran Gürbüz ve Kışoğlu, 2007: 72).

Allport, tutumu kişilerin deneyim yolu ile obje ve durumlara karşı geliştireceği tepkiye etki eden, bu tepkilere rehberlik eden dinamik bir zihinsel aktivite olarak tanımlamıştır. Bem, bireyin hoşuna giden ve gitmeyen davranışların tamamı olarak; Eagly ve Chaiken ise bireyin hoşuna giden ve gitmeyen varlıkların, zihinde yapılacak olan değerlendirmedeki psikolojik bir eğilim olarak tanımlamıştır (Oskamp ve Schultz, 2005'den aktaran Dönmez ve Uslu, 2013: 42).

İpek ve Bayraktar (2004)'a göre tutumun tanımı, “bir kimsenin ele alınan herhangi bir nesneye, duruma veya olaya karşı olan olumlu veya olumsuz tavrı” şeklindedir. Bilgin (1985)'e göre ise tutumlar, bireyde var olan bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutların belirli bir sosyal obje veya nesne karşı taşıdıkları gizli eğilimlerdir (Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 36). İnceoğlu (1993)'e göre yaşamımızda var

olan her şey, davranışlarımızı görünmeyen ama arka planda yöneten ve yönlendiren tutumlara bağlı olduğunu ifade etmektedir. Bilim dünyasının literatürüne 19. yy 'da dâhil olan “tutum” kelimesi köken olarak Latince “harekete hazır” manasına gelmektedir (Arkonaç, 2001'den aktaran Abbasoğlu ve Öncü, 2013: 409).

Papanastasiou (2002)' ye göre tutum, “bir bireyin nesnelere, insanlara, yerlere, olaylara ve fikirlere karşı lehte ya da aleyhte gerçekleşen duygusal eğilimi” şeklinde tanımlanmıştır. Özgüven (1998) ise “bireyin belirli bir objeyi, kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme yönünde davranmaya, duygusal bir hazır oluş hali veya eğilimi” şeklinde ifade edilmiştir (Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 36).

Farklı bir tutuma göre ise tutum, “psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısıyla damgalanmış bir nesne veya duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini belirleyen oldukça sürekliliği olan bir hazır olma durumudur” (Sherif ve Sherif, 1996'dan aktaran Abbasoğlu ve Öncü, 2013: 410).

İlk olarak sosyal psikoloji konusu olarak ortaya çıkan, davranışımızı ve sosyal algılarımıza etki etmesi sebebiyle birlikte çok sayıda sosyal psikolog tarafından kabul gören tanımında “Bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim” şeklinde ifade edilmiştir.

Yukarda görüldüğü üzere tutumlar ile ilgili çok farklı tanımlar yapılmıştır.

Tavşancıl (2002: 17) yapılan tüm bu tanımlamaların ortak noktalarına aşağıda ki şekilde değinmeye çalışmıştır:

- 1- Tutumlar yaşantılar vasıtasıyla sonradan kazanılır.
- 2- Tutumlar belirli bir süre devamlılık gösterirler ve geçici değildirler.
- 3- Tutumlar birey ve obje arasında bulunan ilişkide bir düzen mekanizması olarak görev yaparlar.
- 4- İnsan ve obje arasındaki ilişkide, tutumların belirleyici olduğu bir yanlılık durumu meydana gelir. Birey bir objeye yönelik tutum oluşturduktan sonra artık o objeye tarafsız bakamaz.
- 5- Tutumlar bir tepki şeklinden çok tepki gösterme eğilimidir.
- 6- Tutumlar olumlu veya olumsuz davranışlara sebep olurlar.

Tutumun tanımlarına baktığımızda en dikkat çeken konu, neredeyse bütün bilim adamlarının tutum kavramını kendi çalışma alanları bakımından tanımlamaya çalışmışlardır. Bu yüzden tutumlarla ilgili çok fazla tanım ve açıklama ortaya çıkmaktadır. Bütün tanımlar göz önüne alındığında tutum için en genel ve ortak tanım, bireyin bir durum, bir kurum, bir olay veya nesneyle ilgili sahip olmuş olduğu

teпки eğilimi denilebilir. Hemen hemen her tutum bir konu alanına sahiptir. Bu konulara örnek olarak, bir durum, bir kurum, bir obje veya nesne, bir kültür, bir topluluk vb. gösterilebilir. Bunun dışında günlük hayatımızda var olan birçok şey, örf-adet, gelenek ve görenek, farklı davranış modelleri de tutumun konu alanı içine girebilir. Ancak durum böyleyken her bireyin her konuda kesinlikle bir tutumu olacak diye bir durum da söz konusu değildir. Çünkü bir tutuma sahip olmak için öncelikle o durum veya nesneyle ilgili bir yaşam tecrübesinin olması gerekmektedir. Tutumu meydana getiren temel bazı öğeler vardır. Bunlar duygusal, zihinsel ve davranışsal olmak üzere üç tanedir. Bu öğelerden duygusal olanı aynı zamanda kişinin değerler sistemiyle yakın temas halindedir (Temizkan, 2008: 462).

Tutumların bir başka özelliği ise her tutumun bir yönü vardır. Yani birey bir konu hakkında olumlu veya olumsuz bir eğilim gösterir. Eğer tutum olumlu yönde ise nesneye, olaya ve kişiye yönelik duygu, davranış, eğilim ve değerlendirmede olumlu olur. Ama eğer tutum olumsuz ise duygu, davranış, eğilim ve değerlendirmelerde olumsuz olur. Bu bağlamda eğer tutumun yönü olumlu ise birey tutumun konusuna yaklaşır. Eğer tutumun yönü olumsuz ise birey konudan uzaklaşır (İnceoğlu, 2004: 48).

Öğretmen adayları ve çalışan öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları genel anlamda onların, mesleklerini sevme ve değer verme, mesleğe bağlı olma, mesleklerinin toplum nazarında ne kadar değerli olduğu bilincine sahip olma, meslekleri gereği her zaman kendilerini geliştirmek zorunda kalma vb. sebeplere bağlıdır. Öğretmen adayları ve öğretmenlerin mesleki davranış şekillerinin biçimlenmesi bu maddelere yönelik olan olumlu ve olumsuz tutumlara göre şekillenir. Bu sebeple öğretmen adaylarının eğitimi onların öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutumlar besleyecek şekilde organize edilmelidir (Temizkan, 2008: 465).

Bilim dünyasının çoğu tutumların sonradan ve gizil olduğu konusunda ortak görüş sahibidir. Tutum bir şeye yaklaşma veya kaçınma, bir şeyi sevme veya sevmeme, bir şeyi isteme veya istememe durumudur. Bu kavrayış durumu tutumların bir yönü, anlamı ve yoğunluk taşıdığı tahminiyle ilişkilidir. Tutum kavramının sormadan öğrenilen gizil bir süreç şeklinde tanımlanması tutumların değerlendirme odaklı davranışları kapsadığı, etki-teпки ilişkisi içerisinde devam eden içsel bir faaliyet durumunun bir parçası olduğu anlamını taşır. Tutum eğer içsel faaliyetin parçasıysa, tutumlarda bireyin anlamsal açıdan bir parçasıdır. Mesela, iki birey herhangi bir duruma yönelik aynı tutumlara sahip olsa da, durumun anlamı bireyler için aynı olmayabilir (Osgood, Suci ve Tannen, 1975'den aktaran Tufan ve Güdek, 2008: 28).

Çağın bize sunduğu bütün olanaklar sadece öğretmenlerin canlı ve samimi kişilik özellikleri ve çabaları sayesinde beklenen faydayı ve yararı sağlamaktadır. Bu bağlamda öğretmenin karakteri, mesleki açıdan yeterlik durumu ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve bakış açısı da çok büyük öneme sahiptir (Alım ve Bekdemir, 2006: 263-265). Bu durum göz önüne alındığında öğretmenlik mesleğine

karşı olumlu tutum sergilenmesi, öğretmen adaylarının mesleklerine başladıklarında göstermiş oldukları davranış ile benzerlik göstermesi halinde öğretmen ile alakalı diğer bütün unsurlar da olumlu şekilde etkilenir. Özellikle bireyin herhangi bir mesleğe yönelik geliştirmiş olduğu tutum, bireyin mesleğindeki başarı ve memnuniyetinin en önemli faktörüdür (Çakır, 2005'den aktaran Can, 2010: 14).

Öğretmenlik mesleğinin özellikleri iyi bir alan bilgisi, anlatma ve yorumlama becerisi, sabırlı ve özverili olmanın yanında düzenli alışkanlık ve olumlu tutumlar da gerektirir. Bu sebeple öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim gören adayların bilgi, beceri ve donanımın yanında meslekleriyle ilgili tutum ve değer kazanmaları da çok önemli ve gereklidir (Özkan, 2012'den aktaran Dönmez ve Uslu, 2013: 43).

Yapılan birçok araştırma sonucunda öğrencilerin, öğretmenlerinin tutum ve davranışlarından önemli ölçüde etkilendiği görülmüştür. Öğretmenin tutumu, davranışı, alışkanlıkları, duygusal değişimleri, karakter ve kişilik özellikleri öğrenciye etki etmektedir (Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 74). Eski Milli Eğitim Bakanlarımızdan olan Tevfik İleri de bu konuyla ilgili olarak "Öğretmenin manevi evsafi, dürüstlüğü, çalışkanlığı, bilgisi, görgüsü ve hatta giyinmesi, gezmesi, oturması, kalkması, yemesi, içmesi vahasıl her türlü evsafi mümeyyiziyle çocuklarımıza hakiki bir örnek olması lazımdır" ifadelerini kullanarak öğretmenlerin öğrencileri üstündeki etkilerine atıfta bulunmuştur (Okudan, 2006'dan aktaran Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 74).

Öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin tutumlarının, bütün tutumlarda olduğu gibi sonradan kazanılması öğretmen yetiştirmede verilen eğitimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011: 100). Öğretmen yetiştirilmesi sürecini ele alırsak kaliteli ve nitelikli öğretmen yetiştirilmesi ve öğretim programının başarısının artırılabilmesi için öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutumlarının olumu olarak şekillendirilmesi gerekir. Eğer olumsuz ise de olumlu yönde iyileştirilmesi mecburidir (Semerci ve Semerci, 2004: 137-142).

İstemediği bir mesleği seçmek zorunda kalmış olan, mesleğinin gereğini yerine getirebilmek adına kedi için gerekli olan bilgi ve becerileri özümseyememiş, çalışmaya ve kendini geliştirmeye hevesli olmayan öğrencilerin yani öğretmen adaylarının nitelikli ve kaliteli öğretmenler olarak yetişmeleri hiç kolay değildir. Yine aynı şekilde mesleki bilgi, beceri ve alan bilgisi konusunda kendi yeterliğine yönelik zayıf inanca sahip olan öğretmen adayının, mesleğini verimli ve aktif bir şekilde yapmak için çaba göstermesini umut etmek çok rasyonel bir bakış açısı olmayacaktır. Bu sebeplerle, öğretmenlerin yetiştirildiği kurumlar, verdikleri eğitimin amaçları doğrultusunda öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin olumlu tutuma sahip bir öğretmen adayı, mesleki yönden kendini geliştirip yeterli seviyeye gelmek adına gayret gösterebilir. Kendini daha objektif açıdan değerlendirip eksik yönlerini gidermek adına çok daha fazla çaba sarf edip çalışacağı ve bu çalışmaların öğrenciye

de olumlu şekilde yansıtacağı ileri sürülebilir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011: 100-101).

Son yıllarda tutumlar konusunda yapılan araştırma ve çalışma sayısında da artış görülmektedir. Bunlardan bazılarına bakacak olursak;

Akpınar “Eğitim Teknolojisiyle İlgili Öğrenmeyi Etkileyebilecek Bazı Etmenlere Karşı Öğretmen Yaklaşımları” adlı çalışmada ülke genelinde toplamda 2139 öğretmen ile çalışmış ve çalışmada öğretmenlerin öğretimin kalitesini arttırabilecek bazı değişkenleri algılayabilme ve değerlendirebilme seviyelerini incelemiştir. Araştırma sonucunda bayan öğretmenlerin eğitim-öğretimin başarısına etki edecek faktörleri erkek öğretmenlere göre daha fazla önemsemektedir. Bunun dışında hizmet içi eğitimlere gönüllü olarak katılan öğretmenler hizmet içi çalışma ve aktiviteleri daha fazla önemsemektedir. Öğrencinin beceri ve yeteneğinin iyi bir eğitim ile gelişebileceğini, sınıfta çok soru sormanın eğitimin etkinliğini düşürmeyeceği, öğretmenliğim doğuştan gelen bir beceri olmadığını ve öğrenme ortamının öğrenme sürecini etkilediği düşünülmektedir.

Gömleksiz “Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören toplamda 350 öğrencinin kitap okuma alışkanlığı ve kitap okumaya yönelik görüş ve tutumlarını tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin kitap okumayı erkek öğrencilere kıyasla daha çok sevdiğini görülmüş ve kitap okuma alışkanlığı ile kitap okumaya yönelik istek ve arzunun kız öğrencilerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Her iki cinsiyette kitap okumanın ne kadar önemli olduğunu belirtse de kız öğrencilerin kitap okumanın yararı ve faydasını daha fazla benimsediği görülmüştür.

Gürbüztürk “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri” adlı çalışmada toplamda 180 öğretmen adayı ile çalışarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını tespit etmeye çalışmıştır. Elde edilen sonuçlarda, öğrencilerin öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu görüşlere katıldıkları, olumsuz görüşlere katılmadıkları, cinsiyete göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar arasında bir fark olmadığı ve anabilim dalı bazında sınıf öğretmenliği anabilim dalındaki öğrencilerin görüşleri ile diğer anabilim dalındaki öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir.

Ekici “Biyoloji Öğretmenlerinin Laboratuvar Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” adlı çalışmada, biyoloji öğretmenlerinin laboratuvar dersine yönelik tutumlarını belirleyebilmek adına bir ölçek geliştirmeye çalışmıştır. Ölçek 117 biyoloji öğretmenine uygulanmıştır.

Kazancı ve diğerleri “Biyoloji Öğretiminde Bilgisayar Kullanımının Öğrenci Tutumuna Etkisi” adlı çalışmada, eğitimde bilgisayar kullanımının öğrencilerin derse olan ilgisini artırma yönündeki etkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Sonuçlara

bakıldığında öğrencilerin derse yönelik tutumlarında anlamlı bir değişme görülmemiştir

Çeliköz ve Çetin “Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler” adlı araştırmalarında, Hasan Ali Yücel Anadolu Öğretmen Lisesi ile Hasanoğlan Atatürk Anadolu Öğretmen Lisesi’nde öğrenim gören 240 öğrencinin, sınıf, cinsiyet, öğretmenlik programı, ÖSS tercih sırası, anne ve babanın eğitim düzeyi, okul başarısı, kardeş sayısı, ailenin aylık geliri gibi değişkenlerin öğrencilerin tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde bütün bu değişkenlerin öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar üzerinde anlamlı bir farka neden olduğu görülmüştür.

Öğretmenlik, bilgi ve becerinin yanında tutum ve davranış isteyen bir meslek alanıdır. Bu yüzden öğretmenlerin bilgi ve beceri yanında değer ve tutum kazanmaları bu değer ve tutumları bilgi ve beceriyle harmanlayarak etkili bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. Çünkü yapılan araştırmalar ve gözlemler bize öğrencilerin, öğretmenlerinin hal ve tutumlarından, davranışlarından ve kişiliklerinden etkilendiklerini göstermektedir (Temizkan, 2008: 465-468).

Bu sebeplerden dolayı gelecekte öğretmen olacak olan öğretmen adaylarının kendi alanları ve mesleki yeterli bazında kendilerini en iyi şekilde yetiştirip, geliştirmeleri gerekmekte ve bu sayede de öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum ve davranışlar beslemek durumundadırlar. Branş bazında sosyal bilgiler öğretmen adayları için bu durum çok daha önemlidir. Çünkü ilköğretim okullarında iyi, sorumluluk sahibi ve bilinçli vatandaş yetiştirme görevi sosyal bilgiler dersi ve öğretmenine yüklenmiştir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimleri meydana getiren disiplinlerden seçilmiş bilgiler ışığında, öğrencilere toplumsal yaşama dair en temel bilgi, beceri, tutum, davranış ve değerlerin kazandırıldığı bir uzmanlık alanıdır (Erden, 1996’dan aktaran Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 75).

Sosyal bilgiler dersinin bireye kazandırması muhtemel özelliklere bakacak olursak; vatandaş olarak demokratik değerlere saygı göstermek, bireylere topluma uyum sağlamayı öğretmek, derste kazanılan bilgi ve birikimleri yaşama aktarabilecek donanımı kazanmak bunlardan bazılarıdır. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde toplum ve devletlerin geçmiş, şimdi ve gelecekteki ekonomik, politik, kültürel ve çevresel sorunları gösterilir ve bu sorunlara bulunacak çözüm yolları birlikte tartışılır.

Sosyal bilgiler eğitimi genel manada, küreselleşen dünya düzenine ayak uydurabilecek, kültürel açıdan çeşitliliğe sahip, kamu faydasına olan bilgi ve birikime dayalı, özgür düşünce tarzını benimsemiş ve mantıklı kararlar verebilme yetisine sahip, demokratik bir topluma ait vatandaşlar yetiştirme amacıyla gençlere yardımcı olup yol göstermektedir (NCSS, 1992). Başka bir deyişle sosyal bilgilerin temel amacı iyi bir vatandaş yetiştirmektir. Sosyal bilgilerin bu nihai emelini gerçekleştirmek için sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarına çok büyük görev ve ödevler düşmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen ve adaylarının bu görev ve sorumlulukları en etkili ve iyi şekilde yapabilmeleri için ilk

olarak ömür boyu yapacakları öğretmenlik mesleği ve sosyal bilgiler branşına karşı olumlu tutum ve davranış beslemeleri gerekmektedir (Karatekin, Merey ve Keçe, 2015: 75).

2.3. Benlik Kavramı

Benlik kavramı için yapılabilecek en genel tanım, bireyin kendisini algılaması şeklinde ifade edilebilir. Aynı bir tanımda Fenomolojik kuramın temsilcisi olan Carl Rogers tarafından, bir kişi hakkında başka bireylerin görüşlerinden etkilenebilen, onların görüş ve fikirlerini kendine yansıtabilen bir kavram olarak yapılmıştır (Otacıoğlu, 2009: 141-145).

Benlik, bireyin güçlü ve bağımsız yönlerinden meydana gelen bir bölümü oluşturmaktadır. Benlik üzerine yapılan çalışma ve incelemeler eski Yunanlara özellikle de Aristo'ya kadar gitmektedir. Kişiliğin çok önemli bir tarafını oluşturması sebebiyle günümüzde de kişilik bozukluğu, kişilik uyumsuzluğu ile baş etmede ve psikoterapi çalışmalarında kullanılmaktadır. Bu yüzden benlik kavramının güçlenmesi gerekliliğine inanılmaktadır. Sosyal bilimler başlığı altında var olan diğer birçok kavramda olduğu gibi benlik kavramıyla ilgili farklı görüş ve bakış açılarına göre çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Benlik kavramının bazı tanımlarına bakacak olursak:

Benlik, genel anlamda bireyin kendini diğer herkesten ve her şeyden ayrı tutması, kendini eşsiz bir bütün olarak hissetmesi ve bunun farkında olan tümel bir varlıktır.

Benlik, kişilerin içinde bulunduğu fiziki ve sosyal çevresiyle belirli etkileşimler sonucunda sahip oldukları duygu, değer ve kavramlar sistemidir.

Benlik, her bireyin kendi kişilik ve karakteri hakkında sahip olduğu zihinsel temsildir.

Benlik, bireyin kendi kişilik ve karakteri ile ilgili fikir ve görüşlerinin toplamı ve kendini tanıma ve değerlendirebilme biçimidir.

Benlik, diğer insanlar ve ben' in özellikleri ile olan etkileşimin olumlu ve olumsuz farklı yönlerinin algılanması sonucunda meydana gelen, örgütlenmiş ve kendi içerisinde tutarlı bir kavramdır (Cengil, 2009: 79).

Benlik kavramı, bireyin kendisi ile ilgili sahip olduğu inançlar, değerler, algılamalar ve tutumlar bütünü şeklinde isimlendirmek mümkündür. Benlik, herhangi bir bireyin bilinçli bir biçimde kendi var oluşu ile ilgili isimlendirebildiklerinin toplamı da denilebilir. Yine benlik kavramı, kişinin kendi benliğinin tecrübelerinden çıkarılan düzenlenmemiş bir bilişsel yapı şeklinde de değerlendirilebilir. Bireyin kendisi ile ilgili algıların, yüklemelerin, geçmiş yaşantı ve anıların, gelecek ilgili hedeflerin ve sosyal rollerin zihinde temsil edilişi, kavramsal ben tarzında odaklaşmasıdır (Adams, 1995'den aktaran Parmaksız, 2011: 36).

Benlik kavramı geçmişten bugüne kadar çok farklı şekillerde tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Rogers'a (1951) göre, benlik gelişimi kişinin doğrudan tecrübeleri ve deneyimlerini içe yansıtmasının kombinasyonundan oluşmuştur. Benlik bireyin değer ve duygusal seçimlerinden türetilmiştir. Düzgün ve sağlıklı bir benlik gelişimi ve benlik saygısı için bireyin algılanan benliği ile ideal benliği arasında bir uyum olması şarttır (Carlock, 1999'dan aktaran Kutlu ve Soğukpınar, 2015: 84). Lecky (1951)'e göre, bir kişinin davranışlarını tespit etmenin en basit ve en temel yolu kişinin benlik fikirlerinin bilinmesidir. Benlik ile alakalı fikirlerde uyum derecesinin miktarı mühim bir konudur. Bireyin sağlıklı bir ruh haline sahip olması için benlik tasarımı ile özellikle ideal benlik (bireyin ne olması, nasıl davranması gerektiğine yönelik değer yargıları) ile gerçek yaşamı arasında tutarlı bir ilişki ve güzel bir uyum olması büyük önem taşımaktadır. Super, Starishevsky, Matlin ve Jordaan (1963)'a göre, benlik kavramı kendini, kendi resmini nasıl algıladığı ve nasıl değerlendirdiğiyle ilgili açıklamaların bir bütün haline dönüştürülmesidir (Kutlu ve Soğukpınar, 2015: 84-85).

Benlik, yine TDK (2017) tarafından "Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey" şeklinde açıklanmaktadır. Tanımlamaları daha da çoğaltırsak;

Benlik, bireyin kendi varlığı ve tecrübelerinin bilinçli şekilde algılanan tüm yönlerini kapsamaktadır (Küçük, 2010: 39).

Benliğimizin yapısı, dünyamızı, çevremizi, diğerlerini ve kendimizi nasıl gördüğümüzü nasıl algıladığımızı belirler, varoluşumuzun temelini oluşturur ve tüm duygu, düşünce ve davranışlarımıza etki eder (Kağıtçıbaşı, 2006'dan aktaran Tekirgöl, 2011: 3).

Benlik, kişinin işlevlerinin tanımlanmasının en uygun yoludur. Benlik bir beden parçası ya da bedende bir yer değildir. Benlik tüm bedeni içine alan zihinsel bir fonksiyondur. Benlik bütün insanlar tarafından algılanan, bilinen, kabul ya da reddedilen olaylar, tecrübe ve deneyimlerle alakalı olan organize bir yapıdır. Literatürde benlik kavramı için ego, kimlik, kişilik gibi alternatif kavramlar mevcuttur (Çakır, 2014: 10-13).

Latince kökeni 'persona' yani 'maske' olan, bireyin kişiliğini meydana getiren davranışlar bütünü aşamalarından birisi, bireyin iç ve dış dünyası ve çevresi ile kesintisiz etkileşiminin ürünü olan benlik tasarımıdır. Benlik tasarımı ise kişilikle iç içe olmakla birlikte, mikro bir seviyede, kişilikten farklı özellik gösterdiğinden, kişiliğin öznel yanısıdır (Arseven, 1986'dan aktaran Gündem, 2009: 36). İngilizcede ki karşılığı "self-esteem" olan bu kavram batıda bilhassa da ABD'de çok yaygın bir şekilde kullanılır ve önemli bir yere sahiptir. Bu kavram için Fransızlar daha çok "özseverlik" sözcüğü tercih etmektedir (André ve Lelord, 2001'den aktaran Parmaksız, 2011: 34).

Burns benlik kavramını, bireyin önem gösterdiği ve değer verdiği kişiler tarafından oluşan etkiler sonucu meydana geldiğini söyler. Ve üç tane benlik çeşidi olduğunu belirtir. Bunlar;

Bilinen Benlik: Kişinin kendi beceri ve yetenekleri, toplumda bulunduğu konum ve rolleri ile ilgili oluşturmuş olduğu kavramdır.

Sosyal Benlik: Kişinin diğer insanların kendine bakışı ile ilgili oluşturmuş olduğu kavramdır.

İdeal Benlik: Kişinin olmasını hayal ettiği ve amaçladığı benlik seviyesidir (Cengil, 2009: 80).

Dünya var olduğundan bu yana bütün insanlar birbirlerinden farklı ve çeşitli özelliklerle meydana gelmiştir. Varoluşsal manada bizi birbirimizden ayırt eden, diğerlerinden farklı hale getiren, bizi biz yapan en önemli faktörlerden bir tanesi, insan davranışları üzerinde çalışan ve insan davranışlarını inceleyen bilim insanlarınca benlik (self) olarak tanımlanmıştır. Benlik üzerine yapılan çalışma ve incelemelerin geçmişine bakıldığında, en ilk ve ciddi düzeyde yapılan çalışmalar James (1890), Cooley (1902) ve Mead (1934)' tarafından yapılmıştır (Arıcak, 1999'dan aktaran Soğukpınar, 2014: 13).

1890'lı yıllarda William James'in liderliğinde hareketlilik gösteren benlik inceleme çalışmaları çok önemli ilerlemeler kaydetmenin yanında, benlik kavramının terminolojik ve işlevsel tanımları hakkında kesin bir kavram ve fikir birliğinin sağlanamadığı görülmüştür (Korkmaz, 1996: 4).

James'in söylediğine göre benliğimizi oluşturan faktörler, kişinin vücudu, beceri, yetenek ve özellikleri, arkadaşları, ailesi ve sahip olduğu şeyler gibi kendisinin de sayabileceği diğer tüm şeylerdir. Ayrıca James, benliği 'bilen benlik (self as knower)' ve 'bilinen benlik (self as known)' olarak iki boyut şeklinde ele almamız gerektiğini vurgulamaktadır. Bilinen benliği ise maddi benlik, sosyal benlik ve manevi benlik olarak üçe ayırmıştır (James, 1948'den aktaran: Fırat, 2010: 27-29).

Maddi benlik, bireyin evi, arabası, malı mülkü, aile fertleri, vücudu, giysileri kısaca dış görünüş vb. materyalleri kapsar.

Sosyal benlik, bireyin işi, görevi, bulunduğu konumu yani statüsü, çevresinden gördüğü kabul derecesi vb. gibi sosyal çevresi tarafından bilinen özellikleri kapsar.

Manevi benlik, bireyin duygu, düşünce ve tutumları, ahlaki değer yargıları kısaca kişinin manevi yönüdür. James'e göre bu üç ögenin oluşturduğu bütündür benlik.

Biraz daha detaylı şekilde örneklendirmek gerekirse:

Maddesel benlik; bireyin, diğer bireyler ve maddesel elementler ile bütünleşmiş ve özdeşleşmiş olma durumudur. Mesela önemli bir iş adamının, büyük

çok büyük paralar kaybedip iflas etmesi sebebiyle intihar girişiminde bulunması. Ruhsal benlik; çok fazla öznel bir yapıya sahiptir. Kendimizi nasıl algılayıp ve nasıl değerlendirdiğimizi kapsar. Sosyal benlik ile ilgili olarak James şunları söyler: ‘ İnsanın onu tanıyıp bilen ve zihinlerinde imajını taşıyan bireyler kadar sosyal benliği vardır. Ancak, imajları zihninde taşıyan bireyler kendilerini ait hissettikleri gruplara ayrıldıkları için, pratik olarak o kişinin duygu ve düşünce tarzına önem gösterdiği farklı kişiler veya gruplar kadar çeşitliliği yüksek sosyal benliğe sahip olduğu söylenebilir. Genel olarak birey, bu çeşitli grupların her birine kendisi ile ilgili farklı bir tarafını sergiler. Bizde kendimizi ailemize, çocuklarımıza, ya da arkadaşlarımıza farklı şekilde gösterirken, müşterilerimize, emrimizdeki işçilere veya ilk defa tanıştığımız bir insana daha farklı şekilde gösteririz. Bu emsaller, insan benliğinin birçok benliğe bölünebilmesini pratik olarak ortaya koymaktadır (Bacanlı, 2004’den aktaran Soğukpınar, 2014: 14).

Benlik kavramı kuramcıları, bireyin kendi çevresini algılama bilincinin öneminin üzerinde durmaktadırlar. Bilinçli algılama, idrak etme ve duygulara verilen bu merkezi rolden dolayı benlik kavramı kuramcılarında fenomenolojik yaklaşımın etkileri görülmektedir (Wylie, 1979’dan aktaran Tekirgöl, 2011: 3). Benlik kavramının gelişimini etkileyen en önemli yaklaşımlardan biri de psikanalitik kuramlardır. Klasik psikanalitik kuramda benlik ve ego, aralarındaki farklılıklarla beraber benzerlikler gösterir. Nitekim Freud’un 1923’de yayınladığı psikanalitik yapı kuramında benlik kelimesi ego anlamında kullanılmıştır. Ego; düşünme, algılama ve muhakeme gibi bilişsel süreçleri içerisinde barındıran bir kavramdır. Bu yanıyla ego, benlik yapbozunun parçalarından sadece birisidir. Benlik egoya göre çok daha geniş bir yelpazeyi içine almakta ve ayrıca kişiliğin hem bilinçli hem de bilinçsiz tarafını temsil etmektedir (Korkmaz, 1996: 3-8).

Allport (1961), ego ve benlik kavramlarının birleşmesinden meydana gelen "proprium" kavramını ileri sürmüştür. Proprium, bize özgü, kişiliğin içsel bir birlik oluşturan tüm yönlerini kapsar. Allport, benlik kavramını karşılayan yedi proprium duygusundan söz eder. Bu duygular zamanla gelişir ve birbirleriyle kaynaşarak bir bütün oluşturur: Bedensel benlik, kendini tanıma, benliği geliştirme, ego sınırlarının genişlemesi, akılcı olma, benlik imgesi, uygun çaba (kendini bulma). Allport' un ortaya koyduğu benliğin bu yönleri, bir bütün olarak işler, bireyin duyguları bu bütünün içinde yer alır ve proprium bireyin yaşamını anlamlı şekilde sürdürmesini sağlar, bu bireyin benliğinin bütünlük kazanmasıdır (Geçtan, 1988’den aktaran Soğukpınar, 2014: 15).

Benlik kavramını kişinin kendisine yönelik bakış açısı ve kendi zihninde kendisini nasıl temsil ettiği ve değerlendirdiği şeklinde tanımlanabilir. Bunun dışında benlik, bireyin kendisi ile ilgili algılamaları, kişisel atıfları, geçiş anı ve yaşantıları, geleceğe dair hedef ve amaçları, sosyal açıdan oynadığı roller ve kendi zihninde kavramsal ben olarak odaklaşma göstermesidir (Aydın, 1996: 41).

Benlik kavramı üç geniş alanda tartışılmaktadır. Birinci alandaki benlik kavramı benliğin içeriğini; benliğin parçaları, bütünü, kişinin sınırları ya da ego uzantıları arasındaki ilişkileri içerir. Benlik kavramının ikinci yönü benliğin istenirliğidir. Bireysel karakterin kabulü ya da reddi, öz bilincin boyutları, kendine güven ve benlik değerini içerir. Üçüncü alanda, sosyal benlik veya benlik sunumu vardır. Çoğu araştırmacının araştırma konusunu oluşturan bu alan kaybolmamış benlik ve benlik sunumu ile ilgilidir (Rosenberg, 1976: 1).

Her insanın hedefinde ulaşmak ve sahip olmak istediği ideal bir benlik tasarımı bulunmaktadır. Birey kendi için uygun gördüğü benlik kavramına ulaşmak adına çaba gösterir. Birey bu hedefine doğru yaklaştıkça sahip olduğu mutluluk duygusu da artar. Ancak bazen de ideal benliğe ulaşmak mümkün olmaz ve hedeften uzaklaşan bireyin mutluluğu da azalır. Bu nedenle bireyin kendine olan saygısı yitip gidebilir (Yörükoğlu, 2000'den aktaran Parmaksız, 2011: 34). Bireyin benlik bilincini iyi, orta veya kötü düzeyde olabilir. Bireyin benlik bilinci her zaman gerçekliği yansıtacak diye bir durumda söz konusu değildir. Yetenekli ve becerikli bir kişi kendisini yeteneksiz ya da beceriksiz olarak, yeteneksiz bir kişide kendini çok becerikli ve kabiliyetli olarak görebilir (Cüceloğlu, 1998'den aktaran Parmaksız, 2011: 34).

Benlik kavramını, kişinin nitelikleriyle ilgili hissettikleriyle beraber, zihinsel ve fiziksel öz niteliklerinin farkındalığı olarak tanımlamak mümkündür. Bu nedenle de benlik kavramı benlik imajı, ideal benlik ve benlik saygısı terimlerini içinde bulunduran bir şemsiye gibidir (Soğukpınar, 2014: 18).

2.4. Benlik Saygısı

Benlik saygısı, kişinin kendi hakkında sahip olduğu değer yargıları ve fikirler bütünüdür. Benlik saygısı, kişinin kendine olan güveninin artmasını sağlayan olumlu ruh hali ya da kendine olan güvenin azalmasına sebep olan olumsuz ruh hali olarak da tanımlamak mümkündür.

Birey evrende karşılaştığı ve farkına vardığı bütün nesnelere karşı bir tutum geliştirir. Sahip olunan bu tutumlar zaman geçtikçe bireylerin nesnelere yönelik duygu, düşünce ve davranışlarının önemli bir belirleyicisi haline gelir. Kişi kendi dünyasında birer nesne olarak algıladığı diğer benlere yani bireylere yönelik bir tutum geliştirmeye başladığı gibi aynı zamanda kendi benliğine yönelik bir tutum geliştirmeye başlar. İşte kişinin öz benliğine karşı geliştirdiği bu tutumları benlik saygısı olarak tanımlayabiliriz (Kaya ve Saçkes, 2004: 49).

Benlik saygısı kavramı, kişinin kendi ile ilgili neler hissettiği veya nelere inandığı konusunda kendisini algılayış biçimidir. Benlik saygısı, davranış, tutum motivasyon ve duygusal algılamaların yarattığı etkiyi tanımlar (Erbil, Divan ve Önder, 2006: 8).

Başka bir tanımlamaya bakacak olursak benlik saygısı, kişinin kendisini değerlendirmesi sonucunda ulaşılmış olduğu, benlik kavramını onaylamasından dolayı

ortaya çıkan beğeni veya başka bir deyişle, kişinin kendinden memnun olma durumudur (Yavuzer, 2000'den aktaran Parmaksız, 2011: 36).

Psikoloji literatürüne bakıldığında benlik saygısı daha çok “benlik tasarımı”, “kendilik anlayışı”, “benlik kavramı”, “öz saygı”, “öz kavram” gibi tanımlamalarla isimlendirilirken, halk dilinde ve günlük yaşantımızda “güven duygusu”, “kendine güven” veya “öz güven” olarak adlandırılır. Benlik saygısı insan kişiliğinin temelini oluşturan ve bu temelde var olan, yine insan için en önemli duygu, düşünce ve algıların tamamının oluşturmuş olduğu bir bütünü ifade eder (Öner 1996'dan aktaran Çetinkaya, Arslan, Nur, Özdemir ve Sümer, 2006: 117).

En geniş tabirle benlik saygısı, bireyin kendisini değerli, başarılı, gururlu, gayretli ve etkin hissetmesidir. Benlik saygısı, karmaşık bir şekilde kendini yargılama ve kendini değerlendirme sonucunda meydana gelen bir histir. Kişinin bu yargılama ve değerlendirme sonucunda vardığı kendi benliğini veya kendiliğini kabullenmesiyle şekillenen beğenmedir (Özkan, 1994: 4).

Bir kişinin, benlik imgesiyle ideal benliği arasındaki farkı değerlendirebilmesi durumu benlik saygısıdır. Yani kısaca kişinin kendini nasıl algıladığı ve olmayı arzu ettiği benliği arasındaki fark, o kişinin özsaygı seviyesini gösterir. Bu aşamada kişinin aradaki farkı nasıl yorumladığı ve ortaya çıkan farkın bireyin duygusal dünyasına nasıl bir etkide bulunduğu kendisi için önemlidir. Çünkü bu durum bireyin ileriye dönük hayal ve planlarında doğrudan bir etken olarak yansiyacaktır (Küçük, 2010: 38-39).

Benlik kavramı gibi benlik saygısı kavramı da birçok bilim adamı tarafından ilgi odağı olan bir konu olup çok çeşitli tanımlamalara maruz kalmıştır. Benlik saygısı ile ilgili diğer tanımlamalar aşağıda verilmiştir.

Benliğin bilişsel yanı benlik kavramı olarak tanımlanırken, benliğin duygusal boyutu da benlik saygısını oluşturmaktadır. Kişinin, kim olduğu konusunda belli fikirlerinin yanında belli duygu ve düşüncelere de sahip olduğunun altı çizilmekte ve aynı zamanda benlik saygısı, kişinin kendi benliğini değerli görmesi ve beğenmesinin seviyesi şeklinde açıklamaktadır (Adams, 1995'den aktaran Parmaksız, 2011: 36).

Benlik saygısı terimini ilk olarak William James “Bireyin başarısının girişimlerine oranı” tanımlamasıyla kullanmıştır. Daha sonra Rosenberg'de benlik saygısını benzer bir biçimde “Benliğin olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesi” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca benlik saygısı koşulsuz - şartsız değildir ve birisi tarafından bir başkasına verilemez. Benlik saygısı, yalnızca kararlı ve istikrarlı bireysel gayret, ustalık, önemli ve anlamlı başarılar yoluyla bireyin kendisi tarafından kazanılabilir (Kaya ve Saçkes, 2004: 49).

Benlik saygısı Coopersmith'e göre kişinin kendisini önemli, başarılı, becerikli ve değerli olarak görme seviyesidir. Yörükoğlu'na göre benlik saygısı bireyin kendisini olduğundan daha üstün veya olduğundan daha aşağıda görmeksizin

kendisinden memnun olmayı ve kendisini olduğu şekle kabul etmeyi aynı zamanda da öz güveni temin eden sağlıklı ruh halidir (Güloğlu ve Aydın, 2001: 66-67).

Benlik saygısının seviyesi, aynı zamanda bireyin öğrenme yaşantılarını etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesidir. Benlik saygısı düzeyi yüksek öğrenciler, genel anlamda gerek sosyal ilişkileri boyutunda gerek okul hayatında çok daha aktif, girişimci, atak ve güvenlidirler diyebiliriz. Yine bu öğrenciler, karşılaştıkları yeni durumlara ve yeni insanlara daha kolay uyum sağlarlar ve yeni şeyler keşfetme ve öğrenme konusunda daha meraklıdır. Diğer taraftan benlik saygı düzeyi düşük öğrenciler, tam aksine hem sosyal hem okul ilişkilerinde daha pasif ve etkisizdirler. Kendilerine olan güveni daha az ve kendilerinden bekleneni başaramayacakları duygusuna daha çabuk kapılırlar. Bu sebeple başarısızlıkla sonuçlanan durumlardan sonra meydana gelecek olan doğal mahcubiyet duygusunu yaşamak zorunda kalmamak için bu tip riskli durumlardan her zaman uzak durmaya çalışırlar (Pişkin, 2003'den aktaran Küçük, 2010: 39-40).

Genel anlamda kendilerini yetersiz bulan, sorunlarla başa çıkma ve mücadele etme gücünün olmadığı düşüncesinde olan, çevresinden hemen etkilenen, sahip olduğu inanç, prensip, tutum ve tavırlarını kolayca değiştirebilen kişiler, düşük bir benlik saygısı düzeyine sahiptirler. Bu kişiler günlük yaşamlarında karşılarına çıkan zorluklarla, engellerle ve stresli durumlarla başa çıkmakta güçlük çekerler. Benlik saygısı düzeyinin düşük olması, katı ve sert bir bakış açısına, otorite bağımlılığı, içe kapanık olma ve pasif kalmaya, kaygılı ve psikosomatik rahatsızlıklara, bunun dışında depresyona meyilli bir kişilik yapısına da sebep olabilmektedir (Ünal, 2006'dan aktaran Küçük, 2010: 39).

Kişinin sahip olduğu benlik saygı düzeyi, kişinin iş ve okul hayatındaki başarı durumu, aile (anne, baba, kardeş) ve arkadaş çevresindeki insanlarla olan ilişki ve iletişimini etkilemektedir. İnsanların mutlu ve sağlıklı bir yaşam ve kişilik gelişimleri için benlik saygısı kavramının ne kadar önemli bir faktör olduğu, benlik saygısı ile ilgili yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur (Kaya ve Saçkes, 2004: 50).

Benlik saygısı genel manada üç anlam taşımaktadır. Bu kavramlar şu şekildedir; kendini sevme durumu (selflove), kendini kabul durumu (self-acceptance) ve yeterlilik (competence) durumudur. Benlik saygısının meydana gelmesinde ve gelişmesinde önde gelen etmenlere örnek olarak, yetenek, bilgi ve becerileri ortaya çıkarabilme, başarılı ve beğenilir olabilme, sevilme ve kabul edilme, bedensel özelliklerini kabul etme ve öyle yaşamayı benimseme, kendini değerli görme ve hissetme gösterilebilir. Benlik saygısının sahip olduğu öğeler ise duyuşsal, bilişsel, toplumsal ve bedensel öğelerdir (Yörükoğlu, 1986'dan aktaran Efiltili ve Çıkıltı, 2017: 100).

Benlik saygısı, bireyin hayatını bütün açılardan etkileyebilir ve davranışlarına yön verebilir. Bu sebeple benlik saygısı, kişiliğin önemli bir parçası kabul edilmektedir. Aynı zamanda kişilik gelişimi için önemli bir yere sahiptir. Bireyin sosyalleşmesinde önemli bir rolü üstlenen benlik saygısı, yine bireyler için büyük

öneme sahip olan algı, duygu ve düşüncelerin bir bütünüdür (Arıca, 1999'dan aktaran Efilti ve Çıkıltı, 2017: 101).

Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, kendilerini önemli, faydalı, kabul görmeye ve saygıya değer kişiler olarak algılamaya meyillidirler (Dönmez, 1985: 5). Benlik saygısı düşük bireyler ise, yapabileceklerinin ve kapasitelerinin çok altında başarıları hedef seçme eğilimine sahiptirler. Reddedilmekten korkar, kendilerini sergileyecekleri ve dikkat çekecekleri işleri yapmaktan uzak durmaya çalışırlar (Skaalvik ve Hagtvet, 1990: 292-295).

Öğretmen olacak kişilerin belirlenmesinde adayların diğer özelliklerinin yanı sıra dikkat edilmesi gereken en önemli belirleyicilerden bir tanesi de benlik saygısıdır. Çünkü benlik saygısı kavramının insan davranışındaki yeri ve önemi, bununla birlikte benlik saygısı yüksek olan kişilerin öz güvenli ve başarılı, yaratıcı ve sosyal kişiler olabilme becerileri, gelecekte öğretmen olacak bireylerin kişisel farkındalıkları açısından ve mesleki gelişim yönünden oldukça önemlidir (Otacıoğlu, 2009: 143).

Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutumlar besleyerek yetiştikleri takdirde, görevlerini tam anlamıyla eksiksiz olarak yapacakları, öğrencilerine karşı daha da olumlu davranış gösterecekleri, okuma-araştırmaya daha da meyilli olacakları, yaratıcı düşünme becerisi kazanarak kendi alanlarında ortaya çıkan yenilikleri kolay bir şekilde öğretim ortamına aktaracakları iddia edilmektedir. Rendall ve diğerleri (2009)'a göre, yeteri kadar yüksek seviyede bir benlik saygısının öğretmen adaylarının beceri ve yeteneklerine yönelik inançlarını artıracığı, akademik olan ve olmayan konulardaki performanslarını artıracığı belirtilmektedir (Dursun, Çuhadar ve Tanyeri, 2014: 133).

Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında benlik ve benlik saygısı kavramlarının farklı kavramlar olduğu görülmektedir. Benlik kavramı daha çok, bireyleri diğerlerinden ayırt eden özellikler olması, bu özellikleri değerlendirip, kendini nasıl algıladığı da benlik saygısıdır diyebiliriz.

2.5. Meslek

Türk Dil Kurumu mesleği, 'Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirtilmiş iş' şeklinde tanımlanmıştır. TDK'nin bu tanımı mesleğin daha çok işlevsellik boyutuna vurgu yapmakta olduğundan sınırlı bir tanımlama diyebiliriz. Oysaki meslek, kişinin yaşamını şekillendirme ve sosyo-psikolojik olarak hayatına önemli ölçüde yön vermektedir. Ama hepsinden önce meslek kavramının, insanların yaşamını sürdürebilmeleri ve bireysel mutluluk bağlamında çok önemli bir role sahip olduğu söylenebilir (Dursun, Çuhadar, Tanyeri, 2014: 132).

Meslek, bireyin iş üretmesi ve insanlara faydalı olabilecek nitelikleri kendisinde barındırma, doğuştan gelen ya da belirli eğitimler sonucunda ilgili olduğu alanda kazanmış olduğu vasıflar ve beceriler bütünüdür. Meslek kavramının önemli

yanı bireyin sahip olduğu bu vasıflar, özellikler ve yeteneklerin doğrudan ya da dolaylı olarak diğer insanlara katkı sağlamasıdır.

Meslek, insanların toplum içinde ki yer ve konumunu en önemli belirleyicilerindendir (Özdemir ve Yalın, 2003: 13). Bir medeni hukuk terimi olarak meslek, belirli eğitimler sonucunda kazanılan sistemli bilgi, beceri ve yeteneklere dayalı, diğer insanlara faydalı mal üretip, hizmet etmek ve bunun karşılığı olarak para kazanılan ve kuralları olan iştir. Bir ekonomi terimi olarak meslek kavramı ise, bir kişinin kendisinin veya ailesinin geçimini sağlamak ve hayatta kalabilmek adına devamlı olarak yapmış olduğu, bilgi, tecrübe, eğitim ve yaratıcılık gerektiren etkinlik şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2008: 665). Bir kişinin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak amacı ile tercih ettiği, kendini adadığı, eğitimini aldığı, yasal ve etik kurallara sahip olan, devamlı bir iş ya da hizmet alanı meslek olarak ifade edilebilir (Özgüven, 2003'den aktaran Gündem, 2009: 10). Gini (1998) mesleği, kişinin belli bir yaşam tarzını sürdürebilme amacı ile içinde bulunduğu aktiviteler olarak tanımlamaktadır (Işık, 2006: 17).

Bir toplumun sahip olduğu ekonomik, sosyal ve teknolojik yapının gereği olarak ortaya çıkan iş bölümü, bireylerin yetenek ve ilgileri, sosyal etkinliklere katılma ihtiyacı, bireylere toplum tarafından yüklenen ekonomik ve sosyal sorumluluklar neticesinde meydana gelmiş bir yaşamsal etkinliktir meslek. Meslek, bireylerin, içinde buldukları toplumdaki konum ve statüsünü belirleyen en önemli etkenlerdendir (Ocak, 2007: 116). Mesleği, insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri adına temel bir uğraş alanı olarak tercih ettikleri, belirli bir süre eğitim gördükten sonra uygulayabildikleri, çalışma ve yükselme koşullarının yasal güvenceyle teminat altına alındığı bir faaliyet alanı şeklinde ifade etmek mümkündür (Tan, 1981'den aktaran Gündem, 2009: 10-11). İnsanlar yalnızca kazanç elde etmek için meslek edinmezler. Meslek bireylere bağımsız olabilme, güvence, belirli bir güç, belirli bir çevre, bir gruba ait hissetme ve tanınma gibi ihtiyaçlarını doyurma şansı da tanır (Kuzgun, 2003: 2).

Yine başka bir tanımda meslek, insanların hayatlarını kazanabilmek için yaptıkları, kuralları toplu bir şekilde konulmuş ve belirli eğitimler doğrultusunda kazanılan bilgi ve yeteneklerin sağladığı etkinliklerdir (Kuzgun, 1982'den aktaran Tekirgöl, 2011: 6). Meslek seçimi bireyin yaşamını doğrudan etkileyen en önemli etkenlerdendir. Çünkü birey, mesleğini seçtiği gibi otomatik olarak bir çalışma ortamı ve bir yaşam tarzını da tercih etmiş olur. Bu şekilde, yapabileceğini düşündüğü ey iyi faaliyetler ışığında kendisini tatmin edeceğini düşündüğü alanlara doğru yönelir. Meslek kavramı, toplumsal yaşamdaki işbölümünün bir sonucu olarak meydana gelen yaşamsal bir olgudur ve toplumsal olarak yaşamın devam etmesi ve sağlıklı şekilde sürmesi için çok önemli ve gereklidir (Sönmez ve diğerleri, 2000'den aktaran Aslan ve Akyol, 2006: 52).

Chitty ve Black (2007)'in aktardığına göre Flexner (1915) meslekleri, temelde entelektüel faaliyetleri ve buna eşlik eden yüksek düzeyde de bireysel sorumluluklar kendilerine özgü bilgiye sahip olan ve araştırmalarla yenilenen ve geliştirilen teorik bilginin yanı sıra eğitim yoluyla aktarılabilen uygulama becerileri de olan, kendi

içlerinde örgütlü ve altruistik davranışları aracılığıyla motivasyonlarını artıran birer oluşum olarak belirtmiştir. Muller (1998) ise mesleğin temel bilgi ve becerilerinin, yüksek standartlı uygulamasının olmasını, liderlik, mesleki bağlılık, öz kendini yönetme, sosyal değerler ve hizmet odaklı faaliyetleri olması gerektiğini söylemiştir.

Kelly (1981) ise meslek için aşağıda verilen kriterleri belirlemiştir.

- İnsanlık ve toplumun refahı için temel (hayati) hizmetleri sunmalı,
- Temel bir bilgi birikimi olmalı ve sürekli araştırmalarla geliştirilmeli,
- Meslek faaliyetleri düşünsel aktiviteleri içermeli ve meslek üyelerinin bireysel sorumluluğu bu faaliyetlerin güçlü bir özelliği olmalı,
- Meslek uygulayıcılarına yüksek düzeyde öğrenim sağlayan kurumlarda eğitim verilmeli,
- Meslek uygulayıcıları bağımsız olmalı kendi aktivitelerini ve politikalarını kontrol edebilmeli (otonomi),
- Meslek uygulayıcıları yaptıkları faaliyetlerden motive olabilmeli (altruizm) ve mesleklerinin kendi yaşamlarının önemli bir bileşeni olduğunu dikkate almalı,
- Meslek uygulayıcılarının karar alma ve faaliyetlerini yürütebilmesinde rehberlik eden etik kodlar olmalı,
- Uygulama standartlarının yükselmesini destekleyen ve uygulayıcılarını cesaretlendiren bir mesleki bir örgüt olmalı (Çakır, 2014: 12).

Kişi, tercih ettiği meslek sayesinde kendine toplum içinde bir yer bulabilir ve yine bu sayede geçimini sağlayabilir. Kişi çevresiyle sürekli ilişki halinde olur ve kendi geleceğini seçtiği meslek üzerine inşa etmek durumunda kalır. Bunun yanında bireyin tercih ettiği meslek, kişiliği üzerinde ciddi etkiler oluşturur. Eğer bireyin seçtiği meslek benlik yapısına uygunsa, benliğini güçlendirebilir. Eğer seçtiği meslek benlik yapısına uygun değilse, benliğe ciddi zararlar verebilir. Bu duruma benzer olarak, kendi benliği ile uyumlu meslekler tercih eden kişilerin çok daha aktif ve başarılı bir grafik çizmeleri muhtemelken, kendi benliği ile uyumsuz meslekler tercih eden kişilerin başarısızlık ve tatminsizlik yaşama ihtimalleri çok yüksektir (Arıcak ve Dilmaç, 2003: 1). Bu sebeple meslek seçimi oldukça önemli bir kavramdır ve üstünde durulması gereken bir konudur.

Her birey, yapacağı mesleği seçerken sahip olduğu vasıflara ve özelliklere dikkat etmek zorundadır. Çünkü bireyler, kendilerine uygun olan meslek alanlarını farklı yönleriyle değerlendirerek, şahsi ihtiyaç ve gereksinimleri bakımından olumlu yönleri daha fazla olan meslekleri tercih etmeleri gerekmektedir (Kuzgun, 1983: 2-4). Bireylerin yaşamları boyunca yaptıkları seçimler içinde meslek tercihi belki de en önemlilerden bir tanesidir. Çünkü bireyin seçtiği meslek aslında onun ilerideki yaşamını seçmesi anlamına gelmektedir. Meslek tercihi, bireyin kiminle evleneceği, dünya görüşü, yaşam biçimi, yaşadığı çevre ve alışkanlıklarını şekillendiren bir yapıya sahiptir diyebiliriz (Kuzgun, 2000'den aktaran Körükçü ve Oğuz, 2011: 78).

Her mesleğin, uzun veya kısa vadeli, planlı veya plansız şekilde alınan eğitimler doğrultusunda öğrenilen görevleri vardır. Bu görevleri yürütürken yapılan etkinlikler kişinin gündelik yaşamını sürdürürken yaptığı etkinliklerden ayrılmaktadır (Kuzgun, 2003: 3).

Mesleki profesyonellik koşulları ana başlıkları ile aşağıdaki gibi sıralanabilir (Greenwood, 1967'den aktaran Bilen, 1992: 28).

- 1- Bireyin, mesleğinde sistematik ve kuramsal yapıya tanıdık olması.
- 2- Bireyin, mesleğinde söz sahibi ve mesleğine hâkim olması.
- 3- Bireyin, toplum tarafından onaylanması ve kabul edilmesi.
- 4- Bireyin, meslek etiği ve kurallarını izlemesi.
- 5- Bireyin, mesleki bağlamda bir kültüre (meslekle ilgili değerlere, normlara ve sembollere) sahip olması.

Bir uğraş alanı için meslek olma koşulları aşağıda sıralanmaktadır (Ünal ve Ada, 2004: 29):

1. Meslek toplum için çok önemli olan bazı ihtiyaçlara cevap verir. Mesela eğitim ve sağlık.
2. Meslek, sadece bireyin kendini tatmin etmesi ve maddi kazancı için değil aynı zamanda diğer insanlara da faydalı olup çeşitli yararlar sağlaması için yapılan bir uğraş alanıdır. Mesela bir öğretmen, okuma-yazma öğrettiği öğrencilerinin, kendi hayatlarını yönetebilme becerisi kazanmalarıyla gurur ve mutluluk duyar.
3. Meslek, sistematik bir eğitim sonucunda kazanılan bilgi ve becerilere dayanır. Meslek olabilmenin şartı ise bireylerin mesleğe başlamadan önce mesleklerini sağlıklı şekilde yapabilecekleri donanımı, bilgiyi ve beceriyi kazanmış olmalarıdır. Bu da ancak eğitimle mümkün olur.
4. Meslekler çeşitli araştırma ve deneyler sonucu gelişim sağlayan ve zaman içerisinde kendisine ait tekniklere sahip olabilen işlerdir. Bu yönüyle meslekler, insanlar gibi zaman içinde belirli bir bilgi ve kültür birikiminin sahibi olur.
5. Meslek, maddi açıdan kazanç sağlamak adına yapılan bir uğraştır. Meslekleri icra eden bireyler yaşamlarını meslekten sağladıkları kazançla idame ettirirler.
6. Mesleklerin toplum tarafından kabul görmüş etik ilke ve değerleri vardır. Örneğin, hekimlik mesleğinin temel değeri insan yaşamı, öğretmenlik mesleğinin temel değeri öğrencilerin gelişimi, polislik mesleğinin ise halkın huzurunu ve güvenliğini temin etmektir (Gündem, 2009: 12-13).

Meslek kavramının, kişilerin kendilerini ve hayatlarını tanımada ve anlamlandırma konusunda çok mühim bir rol aldığını söylemek mümkündür. Meslek görüldüğü üzere insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve kişisel açıdan mutlu olmaları boyutunda çok önemlidir. Kişinin kendine uygun mesleği tercih etmesi, benlik algısının nasıl olduğu ile yakından ilişkilidir (Uslu, 2014: 142).

2. 6. Mesleki Benlik

Mesleki benlik kavramı, Super'in (1968) tanımlamalarında 'Kişinin mesleki tercih ifadesinde kendi fikrini açıklamak için kullandığı mesleki terminolojidir' şeklinde geçmektedir. Herhangi bir mesleğe başladığında o mesleği özümseme ve kendine uyarılama-uygulama isteğidir. Başarılı bir meslek seçiminin getirdiği istenilen sonuç ise kendini gerçekleştirir. Bu şekilde meslek, benlik kavramına uygun rolün

oyunmasını mümkün kılar. Benlik kavramı ve mesleki benlik kavramı arasındaki bağ meslek tercihi ve başarı ile memnuniyetin içsel ve dışsal kriterleri ile ilgilidir. Dahası mesleki benlik kişilerin mesleki rol beklentileri üzerinde bir algı fonksiyonudur ve meslek edinme düzeyiyle ilişkilidir (Arıca, 2007: 23-24).

Meslek seçimi, kişinin mesleğini belirlediği veya seçtiği zamana kadar geliştirdiği benlik kavramlarını mesleki terimlere dönüştürmesidir. Geliştirilen benlik kavramının terminolojik dönüştürme işlemi iki alanı kapsayan iki ayrı dilin kullanılmasıyla yapılır. Bu dillerden ilk olanı kişinin kendi benlik kavramını açıklarken kullandığı psikolojik konuşma dilidir. Bu dil, genel çerçevede psikolojik terimlerden oluşur. İkinci dil ise, kişinin mesleki konuşma dilidir. Bu dil, bireyin içinde bulunduğu toplum tarafından mesleklere yapılandırılan tek düz düşüncelerden, bireyin benimsemiş olduğu sıfatlardan, meslek isimlerinden ve mesleğe ait olan terimlerden meydana gelir. Benlik Kuramı Kavramı'na ait varsayımlardan birisi; bireyin mesleki konuşma dili ile psikolojik konuşma dili arasında bir ilişkinin olduğudur. Mesela; "Ben doktor olmak istiyorum" cümlesi aslında "Ben zeki, çalışkan ve sabırlıyım" psikolojik konuşma dilinin mesleki konuşma diline çevrilmesidir. Aynı şekilde "Ben psikolog olmak istiyorum" cümlesi de "Ben zekiyim, uyumluyum, geniş görüşlüyüm" psikolojik diline çevrilmesidir. Burada benlik kavramı psikolojik konuşmayı kapsarken, Mesleki benlik kavramı da mesleki konuşmayı içine alır. Ben zekiyim, aptalım, ileri görüşlüyüm, dar görüşlüyüm gibi ifadeler psikolojik konuşma ifadesiyken, ben doktor, mühendis, öğretmen ya da hırsız olacağım ifadeleri mesleki konuşma ifadesidir. Kişinin psikolojik konuşmalarda ki her şeyi yapmaya hazır olması benlik kavramı, mesleki konuşmalardaki her şeyi yapmaya hazır olması da mesleki benlik kavramıdır (Super ve diğerleri 1963'den aktaran Soğukpınar, 2014: 29).

Mesleki benlik kavramı, herhangi bir işe adım atmayla oluşmaya başlar. Bireyin mesleğinde üstlendiği rolün benlik kavramı sistemi içindeki yansıması mesleki benlik kavramı olarak değerlendirilebilir. Mesleki benlik oluşmaya başlarken, bireylerin genel yaşam tarzlarından etkilenebilir (Tekirgöl, 2011: 7).

Bireyin meslekteki tecrübe ve deneyimi vasıtası ile mesleki benlik kavramı bireyi yönlendirebilir. Zaman içerisinde genel benlik kavramının gelişmesi, mesleki yönden de benlik kavramına açıklama getirmektedir. Mesleki benlik kavramı, mesleki olarak bir tercihe dönüştürülse de dönüştürülme de bireyin meslek ile ilgili yapmış olduğu benlik yüklemelerinin bir araya toplanması halidir. Özetle mesleki benlik, benlik kavramının meslek açısından bir tercihe dönüştürülmesi durumu olarak ifade edilebilir (Super, 1968'den aktaran Efilti ve Çıkıltı, 2017: 101).

Meslek gelişiminde en başta gelen terimlerden bir tanesi mesleki benlik kavramıdır. Bu terim bireyin meslek tercihi olarak da söylenilir, yine bireyin mesleki seçimi ve başarısı ile ilişkili olarak kullanılabilir. Mesleki benlik kavramı ve benlik kavramı birbirlerine paraleldir ve mesleki noktada benlik kavramının ifade biçimidir (Arıca, 2007: 23).

Super'e (1963) göre, meslek seçimi bireyin kendisi ile ilgili hazırlamış olduğu taslağı açık bir şekilde ifade etmeyi arzuladığı ve kendisiyle ilgili hazırladığı performansı sergileyeceği sahnedir ve benlik bu meslek seçimini etkilemektedir. Birey yaşamı süresince kendisiyle ilgili yetenek ve becerilerini, başarı ve başarısızlıklarını, ilgilerini ve diğer insanların görüşlerini değerlendirir. Yaptığı değerlendirmeler sonucunda hangi alanlarda iyi olduğunu tespit ederek bazı tercihler yapar. Bu şekilde kendi benliğini oluşturur ve mesleki davranışlar arasında da benlik kavramı ile tutarlı olanları seçer (Yıldız, 2004'den aktaran Tekirgöl, 2011: 7).

Hoppock (1957)'a göre bir kişinin tercih ettiği meslek onun yaşam tarzını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Çünkü tercih edilen meslek, bireyin çalışma hayatında ki başarı ve mesleki doyum durumunu, ileride nerelerde oturup kalkacağını ve nasıl çevrelerle etkileşim sağlayacağını belirler. (Kuzgun, 2009b: 6).

Yine Hoppock'a göre bireyler mesleklerini kendi zihinsel, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını, değerlerini tatmin etmek için seçerler. Bireylerin yaptıkları bu seçim, bilinçli veya bilinçsiz olabilir. Birey seçtiği mesleği kendi ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap vereceğini düşündüğü için seçer. Çok belirgin olarak fark edilmese de bireyin bütün bu ihtiyaçları onun mesleğini seçmesinde önemli bir belirleyicidir. (Tekirgöl, 2011: 8).

Bireyin davranışlarının belirleyicisi olarak benlik kavramı ön plana çıktığına göre buradan yola çıkılarak bireyin meslek seçiminin belirleyicisinin yine benlik kavramı olduğu söylenebilir. Çünkü birey meslek seçerken benlik kavramıyla uygunluk gösteren yapıda olan meslekleri tercih etmektedir. Meslek seçerken Benlik Kuramının etkilerini tespit etmek ve geçerliğini kontrol etmek için yapılan çalışmalarda, genellikle bu kuramı doğrulayan ve destekleyen sonuçlar elde edilmiştir (Kuzgun, 1983: 2).

Mesleki benlik kavramını gelişmesinde üç tane önemli unsur vardır. Bunlar; oluşma, geçiş ve tamamlama sürecidir. İnsanlar doğduklarından itibaren başlayıp kendilerine keşfetme yoluyla bir benlik kavramı oluştururlar. Bu oluşum süreci, insanların mesleklere karşı düşünce, tepki ve yaklaşımlarının diğer insanlardan farklı olduğunu gösteren ben-farklılaşması süreciyle devam eder. Yakın çevre, aile, arkadaş ve tanıdık insanlarla özdeşleşme de farklı bir yoldur (Soğukpınar, 2014: 29-30).

2. 7. Mesleki Benlik Saygısı

Mesleki benlik kavramıyla eşdeğer öneme sahip bir diğer kavram da mesleki benlik saygısıdır. Mesleki benlik saygısı, kişinin seçmiş olduğu mesleğine ilişkin değer yargılarının toplamıdır. Başka bir deyişle kişinin istemli veya istemsiz olarak kendi benliğine mal etmiş olduğu meslek ile alakalı tanım ve yüklemelerden hissettiği hoşnut olma ve olmama, saygı, onur ve gururun ne seviyede olduğudur (Arıcak, 1999: 94). Mesleki benlik saygısı, kişinin tercih ettiği mesleğini ne dere değerli gördüğünün yanı sıra kişinin mesleki açıdan uyum ve doyumunun da bir ön şartı şeklinde değerlendirilebilir (Arıcak, 1999'den aktaran Körükçü ve Oğuz 2011: 78).

Mesleki benlik saygısı kavramı ile ilgili birçok farklı tanım mevcuttur. Tabassum, Ali ve Bibi (2011)'ye göre, mesleki benlik saygısı, mesleki yaşamın tamamını kapsar ve bireyin tercih ettiği meslek alanında başarılı ve verimli olabilmesi için gerekli olan mesleki önem ve değerin boyutudur. Kunes-Connell (1991)'a göre mesleki benlik saygısı kavramı, bireyin içinde olduğu mesleğin tutarlı bir şekilde ve kurumun beklentileri dâhilinde olan rol kimliği olarak ifade edilmiştir. Zieff (1995)'e göre de mesleki benlik saygısı, kişinin içinde olduğu meslek alanıyla ilgili olarak kendisinin sahip olduğu yeterli düzeyidir. Aynı zamanda bireyin meslek alanı eğitimi ile başlayan bir süreç söz konusudur. Bu süreçte birey mesleki kariyeri süresince yapacağı mesleği ile ilgili çalışma ve uygulamaları icra ederken birçok sorun ve problemle karşı karşıya kalacaktır. Birey bu sorun ve tehlikelere karşı kendi yeterliğini ve duruşunu koruyabilme becerisi, mesleki benlik saygısı anlamına gelir. Carmel (1997)'a göre ise mesleki benlik saygısı, bireyin mesleki açıdan yeterliği, sergilediği performansı ve değeri ile alakalı olarak olumlu veya olumsuz bir kişisel tavır sergileme durumudur (Kutlu ve Soğukpınar, 2015: 85-86).

Mesleki benlik saygısı, kişinin yaptığı mesleğine ilişkin ne derecede değer verdiği ve mesleğinin onun için ne kadar önemli olduğunu ifade eder. Öyleyse benlik saygısı (self-esteem), bireysel uyumun ve ruh sağlığının ön şartı olduğuna göre, mesleki benlik saygısı kavramı da mesleki doyum, uyum ve tatminliğin ön şartıdır denilebilir (Arıcak ve Dilmaç, 2003: 1-2).

Mesleki benlik saygısı; meslek hayatının tamamını kapsar ve bireyin kendi meslek dalında başarılı olabilmesi için gereksinim duyduğu mesleki değer duygusunun derecesidir (Tabassum, Ali ve Bibi, 2011: 302). Mesleki benlik saygısı kişinin yeteneklerinin belirli bir meslek için uygunluğunun değerlendirilmesi; kısaca mesleğin gerçek özünü, mesleğin ön koşulunu ve meslek yetkilerini tanımasıdır (Tabassum ve Ali, 2012: 207).

Mesleki benlik saygısına kısaca, bir kimsenin mesleki benlik kavramı ile ilgili duyduğu ve hissettiği onu, gurur ve saygının ne derece olduğu da denilebilir. Hiç şüphe yok ki benlik saygısı kavramında olduğu gibi, mesleki benlik saygısı kavramında da bireylerin önem verdiği diğer insanların veya toplumun tutum ve davranışlarından etkilenmektedir (Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006: 348).

Mesleki benlik saygısı, insanların kendilerine uyacak meslekleri tercih etmeleri onların benlik algıları ile alakalı bir durumdur. Bireyin kişisel benlik algısı onun kendini nasıl algıladığı, çevresindeki insanlara nasıl davrandığı ve bunun karşılığında çevresinden nasıl bir karşılık aldığı veya bir konu ya da durum karşısında başarıyı sağlayıp sağlayamayacağı ile yakından ilişkilidir (Işık, 2006: 16-18).

Carmel (1997) mesleki benlik saygısını, bireyin mesleki anlamda yeterliği, performans durumu ve değeri konusunda olumlu veya olumsuz kişisel tavrı şeklinde tanımlamıştır (Soğukpınar, 2014: 31). Munson (1992)'a göre mesleki benlik saygısı, spesifik yani kendine özgü bir tutumu ifade etmekte olup tamamen bireysel bir

durumdur. Meslek eğitimi alan ve mesleği icra edebilecek durumda olan bireyler için mesleki benlik saygısı çok daha belirgin bir haldedir. Bu kişiler artık kendilerini yaptıkları mesleğin bir üyesi ve bir parçası olarak görmektedirler. Ve bu sayede de çevrelerinden de bu şekilde dönütler almaktadırlar (Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006: 348).

Mesleki benlik saygısı, mesleği içinde tutarlı ve çalıştığı kurumun beklentileri doğrultusunda aynı yönde olan rol kimliği ifade etmektedir. Bu rol kimliği meslekteki yeterliliğe dayalıdır. Meslek rolünde öz değer, kişinin rol değeri ve rol tamamlaması arasındaki ilişkisinde kendini değerlendirmesine bağlıdır. Mesleki benlik saygısının iki önemli nedensel koşulu vardır bunlar mesleki rol kimliği ve liderlik paradigmalarıdır. Bu iki koşul mesleki benlik saygısını desteklemektedir (Kunes ve Connell, 1991'den aktaran Soğukpınar, 2014: 31).

Mesleki benlik saygısı, bireyin mesleğine olan saygısından farklı bir kavramdır. Çünkü bireyin mesleğine yönelik saygısı oldukça genel bir tutumu ifade etmektedir. Örneğin; genel anlamda öğretmenlik mesleğine yönelik saygı söz konusu olduğunda, ister öğretmen olsun ister olmasın bu durum hem toplumun hem de bireysel olarak bütün insanların öğretmenlik mesleğine yönelik saygısını ifade eder. Ancak mesleki benlik saygısı, daha spesifik bir tutumu ifade eder. Çünkü sadece bireysel bir durumdur. Herhangi bir mesleğin eğitimini almış ve o mesleği icra eden bir insan için bu kavram daha belirgin olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bireyin benliğinde yaptığı mesleğin yer aldığını söylemek mümkündür. Zira birey yaptığı meslekle kendini tanımakta ve çevresine kendini tanımlamaktadır. Bu bağlamda mesleki benlik saygısı kavramı, kişinin mesleki benlik kavramı ile ilgili duyduğu saygının bir derecesi olarak da yorumlanmaktadır (Arıca, 1999: 94-95).

Mesleki benlik saygısı, meslek değerlerinden etkilenir. Yeteneği kullanma ve geliştirme imkânı, yaratıcılığa olanak verme, işlerin çeşitliliği ve ilgi çekiciliği, sosyal güvence, ilerleme olanağı, tanınma, toplumsal saygınlık sağlama gibi unsurlar meslek değerleridir. Yapılan araştırma ve çalışmalarda mesleki değer veya meslek değerleri kavramlarının, kendi iş ortamlarından beklentileri şeklinde açıklanan iş değerleri kavramından daha temelde olduğu görülmüştür (Kuzgun, 2009a'dan aktaran Tekirgöl, 2011: 8).

Her birey yapacağı mesleği tercih ederken kendi yetenek ve becerilerini bilmesi ve bunu dikkate alması gerekmektedir. Çünkü kişi kendisi için uygun olan mesleği tercih etmek için, bu meslekleri farklı yönleriyle değerlendirmeli ve kendi ihtiyaçları bakımından olumlu tarafları fazla olumsuz tarafları az olan bir tanesini seçmesi gerekir (Kuzgun, 1983: 2). Kişiler, ciddi anlamda sevecekleri, kendilerini ait hissedecekleri, en iyisini yapacaklarına inandıkları ve gurur duyacakları meslekleri tercih etmelidirler. İşte bütün bu özellikler, kişilerin mesleklerine yönelik pozitif tutumlar ve tavırlar beslemesi, mesleki benlik saygısıdır. Birey mesleğini seviyor ve mesleğini değerli algılıyorsa mesleki benlik saygısı yüksektir. Fakat birey mesleğini sevmiyorsa ve mesleğine yüklediği toplan değer düşükse, mesleki benlik saygısı da

buna paralel olarak düşüktür. Kişi seçeceği meslek dalının kendisi için ne derece uygun olduğunu yine kendi sahip olduğu özellik ve nitelikler neticesinde değerlendirip bu şekilde karar vermelidir (Ünal ve Şimşek, 2008: 42).

Yaşanılan toplum içinde, zamanla ortaya çıkmış olan algılardan bir tanesi de toplum için önemli görülen meslek gruplarının daha saygın ve daha değerli kabul edilmesidir. Toplumsal yaşantı içerisinde, herhangi bir meslek dalının saygınlık ve değerlilik derecesini belirleyen iki ölçüte başvurulmaktadır. Bunlar birincisi, grup kavramının var olması ve geleceğini koruma, kollama ve devamlılığını sürdürebilmesine olan katkı düzeyi, ikincisi ise ilkinde söylenenleri başarılı ve düzgün şekilde yapabilmeyi sağlayacak olan zekâ seviyesidir (Celep, 2004'den aktaran Soğukpınar, 2014: 32).

Mesleki saygınlığın boyutlarını belirleyen ve böylelikle üzerinde çalışmalar yapılarak geliştirilecek mesleki saygınlık boyutları da önerilebilir (Gündüz, 2000: 45-47):

1. İktidar boyutu: Geniş insan kitlelerini ya da büyük miktarda maddi kaynakları kontrol edebilen ve denetiminde tutabilen meslekler, diğerlerine göre daha saygındır.

2. Maddi-karşılık boyutu: Yüksek maddi karşılıklar ve gelir sağlayan meslekler daha saygındır.

3. Hayati önemde rol boyutu: İnsanların ya da toplumların sıkıntılı ve zor dönemlerinde hayati öneme sahip meslekler (hastalık zamanlarında hekimlik, hapis olma tehlikesi olduğu zamanlarda avukatlık-yargıçlık ve savaş döneminde subaylık gibi) diğer mesleklere göre daha saygındır.

4. Eğitim boyutu: Çok fazla ve daha uzun zamanlı eğitimi gerektiren meslekler daha saygındır. Akademisyenlik gibi.

5. Zihni-bedeni boyut: Daha çok zihni çalışmayı gerektiren meslekler, daha çok bedeni çalışmayı gerektiren mesleklerden daha saygındır.

6. Topluma hizmet boyutu: Toplumların beklentilerini ve temel amaçlarını gerçekleştirme konusunda çok fazla katkı sağlayan meslekler daha saygındır.

Bireylerin kendi karakter özellikleri ve kişiliklerine uygun olan meslek dalını seçmeleri ve seçimlerinin sonucunda mesleklerine yönelik pozitif tutumlara sahip olmaları yaşamlarında ki mutluluk ve huzura da doğrudan katkı sağlayacaktır. Buradan yola çıkılarak mesleğin, bireyin kişilik ve karakteri, sosyal ilişkileri, ekonomik etkinlikleri kısaca bütün alanlarına etki eden ve meslek hayatı dışında sosyo-psikolojik pek çok faktörden etkilenen bir yapıya sahip olduğu söylenilebilir. Bunlardan bir tanesi de hiç şüphesiz mesleki benlik saygısıdır (Dursun, Çuhadar ve Tanyeri, 2014: 132-133).

Toplumların geleceklere adına yaptıkları en önemli ve en mantıklı yatırım insana yaptıkları yatırımdır. Tam bu aşamada öğretmenler devreye girmektedir. Çünkü bir toplumu her yönden sağlıklı bir şekilde geliştirebilecek, nitelikli insan gücü yetiştirebilecek, toplumu ahlaki, etik ve genel görgü kurallarını benimsemiş ve uygulayan insanlarla dolu hale getirebilecek kişiler nitelikli ve kaliteli öğretmenlerdir (Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz, 2010: 30).

Öğretmenlerin mesleklerinde başarılı ve verimli olmaları, kendi mesleklerini değerli ve önemli görmeleri açısından mesleki benlik saygısı kavramı önemli bir yere sahiptir. Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeyleri hakkında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar incelendiğinde, öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, sınıf, bölümden memnun olma ve mesleği seçme sebepleri gibi farklı değişkenler açısından mesleki benlik saygısı üzerinde anlamlı farklılıkların olup olmadığına bakılmaya çalışılmıştır (Körükçü ve Oğuz, 2011: 78).

Hem bir meslek dalı olarak hem de bu mesleği icra eden kişiler için belli bir fedakârlık, bağlılık ve adanmışlık gereken bir karaktere sahip öğretmenlik mesleği, bazı özellikler bakımından mesleki benlik saygısı ile çok yakından ilişkilidir. Öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran bazı özellikler vardır. Öğretmenlik, okulda ne öğreteceği ev öğretimin nasıl gerçekleştirileceğinin yanında bu mesleği icra eden öğretmenlerin karakter ve kişilik özellikleri, iletişim becerileri, sosyal hayata bakış açıları gibi bir sürü özelliğinde bir arada toplanması gerekmektedir. Bu kapsamda bakıldığı zaman, öğretmen adayları ve öğretmenlerin mesleklerine ilişkin bakışları, mesleklerini uygulama noktasında önemli faktörler arasında bulunmaktadır (Dursun, Çuhadar ve Tanyeri, 2014: 133-134).

Başarılı tecrübe ve deneyimi yaşayan öğretmenler, kendi yetenek ve kabiliyetleriyle ilgili olarak kendilerinde öz güven duygusunu çok daha fazla hissederler. Bu yüzden kendilerini daha geliştirmek için yeni arayışlar içinde olmaları, mesleklerinde çok daha etkili ve verimli olmak için çaba göstermeleri bu durumun bir sonucudur (Seferoğlu, 2001: 1).

Öğretmenlerin mesleki benlik saygıları, mesleğin gereğini yapmalarıyla alakalı bir durumdur. Bunun dışında öğretmenlik mesleğini tercih edecek kişiler iş bulabilme, para kazanma veya imkânlarından faydalanma gibi sebeplerden dolayı değil, değer verdikleri, onu ve gurur duyarak yapabileceklerini düşündükleri için tercih etmeleri çok önemlidir (Sayın, 2003'den aktaran Gündem, 2009: 44).

Öğretmenlik mesleğinin en iyi ve sağlıklı şekilde yapılabilmesi konusunda, öğretmenlerin hizmet öncesinde aldıkları eğitimler, çalıştıkları okulların ortamları, cinsiyet ile öğretmenlerin mesleki benlik saygısı gibi çeşitli faktörler arasında karşılıklı işleyen bir ilişki mekanizması mevcuttur. Buna örnek olarak Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz (2006)'nın yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin mesleki benliği ve iş tatmini-doyumu arasında bulunan ilişkiyi göstermek ve maaş, sosyal haklar, yönetim biçimi gibi değişkenler ile mesleki benlik saygısı arasında var olan ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Diğer taraftan öğretmenlerin olduğu

kadar hizmet öncesi dönemde olan öğretmen adayları için de öğretmenlik mesleğine yönelik bir benlik saygısı kazandırılması çok önemlidir. Çünkü mesleklerine yönelik pozitif tutumlar içinde olan ve aynı zamanda mesleki benlik saygı düzeyleri de yüksek öğretmen adayları, mezuniyet sonra meslek hayatlarına başladıklarında, mesleklerine daha kolay adapte olup, çok çeşitli katkılar sağlatarak mesleklerinin gereğini yerine getireceklerdir (Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur, 2009: 130-133).

Diğer taraftan ilgili alan yazına bakıldığında, benzer çalışmalarda farklı sonuç ve bulgulara ulaşıldığını göz önünde bulundurmalıyız. Mesleki benlik saygısı kavramı ile ilgili sonuç ve bulguları genelleme yaparak, öğretmen yetiştirme programı üzerinde ne tür etkilerinin olabileceğini ortaya çıkarmak adına eğitim fakültelerinde bulunan farklı bölümlerde araştırma ve çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Işık (2006) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan bir çalışmada, adayların benlik saygıları ve mesleki benlik saygıları arasında bir bağlantı bulunduğu sonucu çıkmıştır. Öğretmenlik gibi toplumların şekillendirilmesinde büyük rol oynayan bir mesleği tercih eden öğretmenlerin mutlak suretle mesleğini seven, değer veren ve mesleğine inanan kişiler olmaları ve mesleğin gereklerini yerine getiren unsurları taşımaları gerekmektedir (Ünal ve Şimşek, 2008: 42).

Arıcak ve Dilmaç (2003), öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile ilgili yapmış oldukları çalışmada, mesleki benlik saygısının sınıf değişkeni üzerinde farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Öğretmen adaylarının devam ettiği sınıf, onların mesleki benlik saygılarına etki eden bir faktör olarak ortaya çıkmış, son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları, alt sınıfta öğrenim gören adalara göre daha yüksek çıkmıştır. Bunun dışında öğrenim gördüğü anabilim dalından memnun olan öğretmen adaylarının, memnun olmayanlara göre daha yüksek bir mesleki benlik saygısına sahip olduğu da tespit edilmiştir. Köksal, Akyol ve Aslan (2006)'ın yapmış oldukları çalışmada ise, okul öncesi bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve mesleki benlik saygıları ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, sınıf değişkeninin iki durumda da anlamlı fark yaratmadığı tespit edilmiş ve öğretmenlik mesleğini tercih etme sebepleri, iki ölçekten alınan sonuçlar doğrultusunda anlamlı farklılık göstermiştir. Ailede öğretmen olması değişkeni de öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının değişmesinde anlamlı farklılığa sebep olan faktörlerden birisi olarak saptanmıştır (Körükçü ve Oğuz, 2011: 79).

Mesleki benlik saygısı kavramı ve mesleğe saygı kavramı aynı şeyler değildir. Mesleki benlik saygısının kapsamı daha dar ve özel bir tutumu gerektirir. Mesleğe saygı ise daha genel ve geniş bir tutumu gerektirir. Bir meslek tercih edip, o meslek alanında eğitim görme ve o mesleği icra etmek de dâhil olmak üzere daha belirgin ve kesin olan durumu kapsar. Eğer bir örnekle açıklanacak olursa mesela, öğretmenlik mesleğine saygı dediğimizde, öğretmen olan ve olmayan herkes, bireysel ve toplum olarak öğretmenlik mesleğine saygı gösterme yönünde tutum sergileyebilir. Fakat

öğretmenlik mesleğinin eğitimini alan bir kişi, öğretmen olmak istemese bile ona mesleğinin ne olduğu veya öğretmen olacağını söylemesi beklenir. Bu durumun kişinin benliğine ait olan bir kavram olarak oturmaya başladığını düşünmek doğru olabilir. Bu da mesleki benlik kavramını açıklamaktadır (Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006'dan aktaran Uslu, 2014: 143).

Mesleki benlik saygısı hakkında yapılan çalışmalara bakılacak olursa: Arıcağ (1999, 2001 ve 2007), Sayın (2003 ve 2005), Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz (2006), Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur (2009), Arıcağ ve Dilmaç (2003), Körükçü ve Oğuz (2011), Yıldırım, Kırımoğlu ve Filazoğlu Çokluk (2012), Demir, Gürsoy ve Ada (2011), Girgin, Özyılmaz, Akamca, Ellez ve Oğuz (2010), Dilmaç ve Ekşi (2012), Konuk Şener, Karaca, Açıkgöz ve Süzer (2011), Ünal ve Şimşek (2008)'in çalışmaları emsal gösterilebilir.

İlgili alan yazına baktığımızda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarını doğrudan konu edinen en fazla birkaç araştırmaya rastlanmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin en önemli ve en gerekli dallarından bir tanesi olan sosyal bilgiler öğretmenliğinin ve bu bölümde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarını incelemek oldukça önemlidir. Öğretmen adayı gençlerin mesleklerine başlamadan önce öğretmenlik bilincini ve önemini kavramaları, meslek hayatlarını kolaylaştırıp, daha verimli olmalarını sağlayacaktır. Bu tarafından bakıldığında çalışmanın literatüre de katkıda bulunacağı söylenebilir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Tanrıoğen (1997) tarafından hazırlanan “Buca Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” isimli çalışma 397 öğrenci üzerinde çalışmış ve istatistiksel analizler sonucu, öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri bölümleri ÖSYS'deki tercih sırası ile tutum puanları arasındaki ilişkiyi anlamlı, sınıf ve öğrenim gördükleri bölüm ile tutum puanları arasındaki ilişkiyi ise anlamsız bulmuştur.

Doğan ve Çoban (2009)'ın yapmış olduğu “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışma eğitim fakültesinde okuyan 321 öğrenci üzerinde öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve kaygı düzeylerini, tutum ve kaygı arasında nasıl bir ilişki olduğunun incelenmesi, tutum ve kaygı düzeylerini etkileyen değişkenleri saptamayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının tutumlarının olumlu, kaygı düzeylerinin düşük seviyede ve tutum ile kaygı arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Kız öğrencilerin, mesleklerini yakın çevrelerine önerenler, mesleğini seçenler, iş bulma konusunda pozitif olanların daha olumlu tutumlara sahip olduğu görülmüştür. İş bulma konusunda kötümser olanların daha endişeli ve kaygılı olduğu görülmüştür.

Hacıömeroğlu ve Şahin Taşkın (2010)'ın yapmış olduğu “Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları (OFMA) Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları” isimli çalışmada İlköğretim bölümü, Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan öğrencilerle ortaöğretim fen ve matematik dallarında tezsiz yüksek lisans programı okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmada adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve cinsiyetleri arasında herhangi bir farklılığın olup olmadığını belirlemek adına t-testi uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen bilgiler ışığında adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyetlerine ilişkin anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmüştür. Bunun dışında öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri anabilim dalları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006)'ın yapmış olduğu “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” adlı çalışmada, örneklem olarak Buca Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ve 300 fen bilgisi öğretmen adayına Soran, Demirci ve Atav (10) tarafından geliştirilmiş ve güvenilirliği. 96 olan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmada öğretmen adaylarının sınıf seviyeleri, cinsiyet, öğretmenlik mesleğini tercih sırası ve ailelerinde öğretmen olup olmaması değişkenlerine göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyetlerine, öğretmenlik mesleğini tercih sıralarına, sınıf seviyelerine ve ailesinde öğretmen olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Gürbüz ve Kışoğlu (2007)'nin yapmış olduğu “Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Fen Edebiyat Ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları (Atatürk Üniversitesi Örneği)” isimli çalışmada tezsiz yüksek lisans programında öğrenim görmüş olan fen edebiyat fakültesi mezunları ile eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını farklı değişkenler bakımından incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümünde tezsiz yüksek lisans programında okumuş olan 103 fen edebiyat fakültesi mezunu ile eğitim fakültesi son sınıfta öğrenim gören 117 öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda adayların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının fakülte değişkenine göre farklılaşma göstermediği, öğretmenlik mesleğini seçme sebeplerine göre ise adayların tutumlarının farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bunun dışında, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet türü açısından öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında anlamlı bir fark belirlenirken, fen edebiyat fakültesinden mezun olmuş öğretmen adaylarının üniversiteye girişlerinde, üst sıralardaki tercihleri arasında eğitim fakültelerinin de olması durumunun, öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin tutumlarında herhangi bir etkisinin olmadığı ortaya koyulmuştur.

Tezcan ve Genç (2015)'in yapmış olduğu “İlköğretim Öğretmen Adaylarının Kariyer Planları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” adlı çalışmada ilköğretim bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının kariyer planlarını ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada örneklem olarak, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi, Sınıf Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim görmekte olan 101 dördüncü sınıf öğretmen adayından meydana gelmektedir. Veri toplama aracı olarak, çalışma sahibi tarafından hazırlanmış olan, Fen Bilgisi Öğretmen Adayları İçin Kariyer Planı Anketi ve Üstüner (2006) tarafından geliştirilen ve tek faktör altında toplanan 34 maddeden oluşturulmuş beşli likert tipi “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Hoşgörür, Kılıç ve Dünder (2002)'in yapmış olduğu “Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları” isimli çalışmada Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında herhangi bir değişiklik durumunu olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada betimleme-survey yöntemi kullanılmış, araştırmanın verileri Mayıs 2001’de Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği 1,2,3 ve 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından elde edilmiştir. Toplanan veriler SPSS 10.0 programında çapraz ve düz tablolar haline getirilerek ve yüzdeleri temel alınarak analiz edilmiştir. Çalışmadan çıkan sonuçlar ışığında, sınıf öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin büyük bir kısmının eğitim-öğretim süreçleri içerisinde mesleklerine yönelik pozitif tutumlar geliştirdiği belirlenmiştir.

Ergün (2005)'in yapmış olduğu “İlköğretim Okulları Öğretmen Adaylarının Kpss'deki Başarı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Kastamonu İli Örneği)” isimli çalışmada ilköğretim okullarında görev alacak olan öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine girebilmeleri için geçmek mecburiyetinde oldukları Kamu Personeli Seçme Sınavındaki (KPSS) başarılarına etki eden etmenler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının KPSS’den almış oldukları puanlar mezun oldukları bölüme, cinsiyetlerine, mezun oldukları lise türüne göre anlamlı farklılıklar göstermiştir.

Çiçek Sağlam (2008)'in yapmış olduğu “Müzik Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” isimli çalışmanın amacı müzik öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının saptanmasıdır. Bu kapsamda, 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Müzik Öğretmenliğinde okuyan 110 öğretmen adayına ‘Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği’ uygulanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde, müzik öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları devam edilen sınıf düzeyi, mesleği tercih etme sebebi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılıkların görüldüğü tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin genel olarak erkek öğrencilere kıyasla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha pozitif olduğu sonucu çıkmıştır. Üst sınıflara doğru gidildikçe öğrencilerin öğretmenlik mesleğine

ilişkim olumlu tutumlarının yükseldiği tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleğini sevdiği için tercih eden öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Tufan ve Güdek (2008)'in yapmış olduğu “Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi” isimli araştırmada Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerinin müzik öğretmenliği mesleğine ilişkin tutumlarını ölçmekte kullanılabilecek bir ölçme aracının (MÖTÖ) geliştirme aşamaları açıklanmıştır. Var olan koşullarda geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, üç üniversitede müzik eğitimi bölümünde öğrenim gören son sınıf düzeyindeki 194 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Terzi ve Tezci (2007)'nin yapmış olduğu “Necatibey Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları” isimli çalışmada ortaöğretime öğretmen yetiştiren 3,5+1,5 programlarındaki öğrenciler ile ilköğretime öğretmen yetiştiren lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının program, sınıf ve cinsiyet değişkenleri açısından karşılaştırmalı olarak araştırılması hedeflenmiştir. Çalışmada Üstüner'in (2006) geliştirdiği “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek toplamda 645 öğrenciye uygulanmıştır. Ancak ölçeği yanlış ve eksik dolduranlar elendikten sonra çözümlene ve analiz aşamasına 511 adet ölçek kalmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, öğrencilerin büyük kısmının mesleklerine ilişkin tutumları ‘katılıyorum’ düzeyindedir. Kız öğrencilerin tutum puanları erkek öğrencilerden yüksek çıkmış, sosyal ve dil bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin tutum puanları ise fen ve matematik bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca sınıf ve program değişkenleri bakımından öğrenci tutumlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Çapri ve Çelikkaleli (2008)'nin “Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program Ve Fakültelerine Göre İncelenmesi” isimli çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutum ve mesleki yeterlik inançlarını cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmiştir. Araştırma grubu, Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi son sınıfta öğrenim gören ve mezun olabilecek seviyede olan 158'i erkek (%63,2), 92'si ise kız (%36,8) olmak üzere toplam 250 öğretmen adayından meydana gelmektedir. Elde edilen bulgular ışığında, öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumları üzerinde cinsiyet değişkeninin önemli bir etkisinin bulunduğu, program ve fakülte değişkenlerinin ise anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının yeterlik inançları üzerinde ise, cinsiyet, program ve fakülte değişkenlerinin anlamlı bir farklılık yarattığı tespit edilmiştir.

Özder, Konedralı ve Zeki (2010)'nin “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli araştırmada, Atatürk Öğretmen Akademisi'nde okuyan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarılarının cinsiyet,

okudukları program, öğretmenliği seçme sebepleri ve sınıfları açısından farklılıkları incelenmiştir. Ayrıca, öğretmen adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ile akademik başarı puanları arasındaki korelasyon da incelenmiştir. Çalışmada, betimsel yöntem kullanılmış ve araştırmaya, 2008-2009 öğretim yılında Atatürk Öğretmen Akademisi'nde öğrenim görmekte olan 208 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları yüksek seviyede çıkmıştır. Ancak, bu puanlar ile akademik başarı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından herhangi bir farklılık göstermemiştir. Ancak program ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri açısından anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Çapa ve Çil (2000), “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmalarında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu araştırma, 1998-1999 eğitim-öğretim döneminde ODTÜ Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 340 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada, araştırma ekibi tarafından geliştirilen ‘Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği’ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin öğretmenlik mesleklerine ilişkin tutum puanları sevmeye, saygı ve kendine güven alt boyutlarında incelenmiş, kız ve erkek öğrenciler arasında belirgin farklılık saptanmıştır. Aynı şekilde öğrencilerin tutum puanları sınıf düzeyine göre de anlamlı seviyede çıkmıştır.

Demirtaş, Cömert ve Özer (2011)'in yapmış olduğu “Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları” isimli çalışmada öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarının ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi ve öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki lisans programlarının 4. sınıflarında öğrenim gören toplamda 1.307 öğretmen adayından meydana gelmiştir. Araştırmanın örneklemini ise, evrenden tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan toplam 380 öğretmen adayından meydana gelmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular sonucunda öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarının cinsiyet ve öğrenim gördükleri program değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, mesleğe ilişkin tutumlarının ise araştırma değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının özyeterlik algıları ile mesleğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde ancak düşük seviyede bir korelasyon olduğu saptanmıştır.

İlğan, Sevinç ve Arı (2013)'nin yapmış olduğu “Pedagojik Formasyon Programı Öğretmen Adaylarının Mesleki Tutum Ve Çağdaş Öğretmen Alguları” isimli çalışmada genel anlamda Fen-Edebiyat Bölümü mezunu olanlara öğretmenlik bilgi ve becerisi kazandırmaya yönelik pedagojik formasyon uygulamasına devam eden

öğretmen adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet, mezun oldukları program, öğretmenliği seçme sebepleri ve farklı değişkenler bakımından değerlendirmesi ve yorumlanması hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 2011-2012 eğitim-öğretim yılında pedagojik formasyon derslerine devam etmekte olan 269 öğretmen adayından meydana gelmiştir. Çalışmada betimsel araştırmanın tarama ve ilişkisel örneği olan korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının büyük bir manada pozitif olduğu gözlenmiştir. Lisans eğitimlerini sosyal bilimler alanında tamamlamış olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, fen ve matematik alanlarından mezun olan öğretmen adaylarına göre daha pozitif olduğu saptanmıştır. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ile çağdaş öğretmenin nitelikleri ölçek puanları arasında ise düşük seviyede bir ilişki tespit edilmiştir.

Dönmez ve Uslu (2013)'nin yapmış olduğu "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları" isimli araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının farklı değişkenler açısından (cinsiyet, öğretmenlik mesleğini seçme nedeni, baba öğrenim durumları, anne öğrenim durumları) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, 2012-2013 eğitim-öğretim döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde okuyan 230 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma neticesinde, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyet, baba öğrenim durumu ve mesleği tercih etme sebebi değişkenleri bakımından anlamlı farklılıklar göstermiş, anne öğrenim durumu bakımından belirgin bir farklılık tespit edilememiştir. Çalışmada elde edilen en genel bulgu, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum seviyelerinin 'katılıyorum' düzeyinde çıkmasıdır.

Karatekin, Merey ve Keçe (2015)'in yapmış olduğu "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları" isimli araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Bu araştırmanın verileri, 2011 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 403 öğretmen adayından sağlanmıştır. Tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmada veriler Semerci (1999) tarafından geliştirilmiş olan "Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği" ile elde edilmiştir. Çalışmanın neticesinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyet, öğretmenlik mesleğini seçme ve sosyal bilgiler branşını seçme değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptandığı, öğrenim şekli, sınıf düzeyi, baba mesleği, anne - baba eğitim durumu, ailenin gelir durumu ve yerleşim türü değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılıkların çıkmadığı tespit edilmiştir.

Can (2010) yapmış olduğu "Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları" isimli çalışmada, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemeye çalışmak ve bu tutumlarına program türü, cinsiyet, yaş, mezun olunan okul türü ve ebeveynlerinde

öğretmen olup olmama durumu değişkenlerinin etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve ortaöğretim Fen-Matematik Ve Sosyal Alanları Eğitimi Bölümü (OFMA-OSA) tezsiz yüksek lisans programının son sınıfına devam etmekte olan 92 fen-edebiyat fakültesi mezunu öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu ve tutumlarının program türü haricinde, belirtilen değişkenler açısından farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çetinkaya (2009)'nın yapmış olduğu "Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi" isimli çalışması, Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın verileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nün son sınıfında öğrenim gören 195 öğrenciden sağlanmıştır. Veri toplama aracı olarak Erkuş ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilen "Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Cinsiyet ve ÖSS'deki tercih sırası bakımından gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Mezun olunan lise türü ve ailede öğretmen bulunup bulunmama değişkenlerine göre ise gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Temizkan (2008)'in yapmış olduğu "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışma ile Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 4. Sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 160 öğretmen adayı örneklem olarak kullanılmıştır. Veri toplamak amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" (ÖMYTÖ) kullanılmıştır. Ölçekte toplamda 31 madde yer almaktadır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğini test etmek amacı ile güvenilirlik ve faktör analizine başvurulmuştur. Ayrıca verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde analizleri kullanılmıştır. Çalışmanın neticesinde elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik ilgi duydukları, öğretmenlik mesleğini sevdikleri, bu meslekle alakalı bazı taraflarda kendilerini yetersiz olarak gördükleri saptamıştır.

Doğan Başokçu ve Doğan (2005)'in yapmış olduğu "Akademik Benlik Kavramı Ölçeğinin Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme Ve Yerleştirme Sınavını Yordama Geçerliği" isimli araştırmada, Akademik Benlik Kavramı Ölçeğinin, Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı puanlarını yordama geçerliği araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırmadan toplanan bulgulara kapsamında, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği Yetenek alt ölçeklerinin Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS) alt ölçeklerini yordama geçerliğinin yeterli olmadığı, bağımlı değişkende meydana gelen değişkenliğin sebebini, bağımlı değişkenler açıklamakta yetersiz kaldığı görülmüştür. Sayısal yetenek testi ise Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerini yordama denkleminin içine ikinci önem sırasında

girdiği görülmüştür. Diğer bir alt ölçek olan göz-el koordinasyonu yordama denkleminde girdiği durumda yordama katsayıları negatif düzeyde görülmüş, şekil-uzay alt ölçeği ise herhangi bir yordama denkleminde girmeyi başaramadığı görülmüştür.

Abbasoğlu ve Öncü (2013)'nin yapmış olduğu “Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” isimli çalışmanın hedefi, beden eğitimi öğretmeni adaylarının, benlik saygıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını bazı değişkenler açısından incelemek ve benlik saygıları ile tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmaktır. Araştırmaya, üç farklı üniversitenin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan 469 öğretmen adayı gönüllük esasıyla katılmıştır. Çalışma neticesinde beden eğitimi öğretmeni adaylarının, benlik saygılarının sınıf, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, algılanan akademik başarı durumu ve gelir durumu değişkenine göre; öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ise algılanan akademik başarı durumu değişkenine göre farklılık gösterdiği; ayrıca beden eğitimi öğretmeni adaylarının benlik saygıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında olumlu yönde ancak düşük seviyede bir korelasyon olduğu saptanmıştır.

Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz (2010)'in yapmış olduğu “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi (Hatay İl Örneği)” isimli çalışmada, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler bakımından farklılaşma gösterip göstermediği incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilköğretim ve ortaöğretim okullarında (İl, İlçe ve Köy) görev yapmakta olan 485 beden eğitimi ve spor öğretmeninden 75'i kadın, 237'si erkek olmak üzere toplam 312 beden eğitimi ve spor öğretmeni katılım göstermiştir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre mesleki benlik puanlarının karşılaştırılması sonucunda kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$). Bu karşılaştırmalar neticesinde, erkek öğretmenlerin mesleki benlik puanları, kadın öğretmenlerin mesleki benlik puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık olarak, ilköğretimde görev yapan öğretmenlerle ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin mesleki benlik puanlarının karşılaştırılmasının sonucunda ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı saptanmıştır.

Kaya ve Saçkes (2004)'in yapmış olduğu “Benlik Saygısı Geliştirme Programının İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Etkisi” isimli çalışmada benlik saygısı geliştirme programlarının düşük seviyede benlik saygısına sahip olan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Örneklem grubu 8 oturumluk benlik saygısı geliştirme programına alınmış, kontrol grubuna herhangi bir işlem yapılmamıştır. Elde edilen sonuçlar ise, benlik saygısını geliştirmeye ilişkin olarak düzenlenen programın düşük seviyede ki benlik saygısına sahip olan ilköğretim

sekizinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısını yükseltmede anlamlı düzeyde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Dursun, Çuhadar ve Tanyeri (2014)'nin yapmış olduğu “Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygıları” isimli çalışmada bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının belirlenmeye çalışılması hedeflenmiştir. Çalışmanın nicel boyutunun katılımcılarını dört farklı devlet üniversitesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde öğrenim görmekte olan 208 birinci sınıf öğrencisi, nitel boyutunu ise her üniversiteden üçer öğrenci olmak üzere 12 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın neticesinde toplanan bulgulara göre mesleki benlik saygısı cinsiyet ve bölümü seçme sırası değişkenleri bağlamında bir farklılık göstermemekte olup; öğrenim görülen üniversiteye göre ise anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ayrıca Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının içsel ve dışsal çeşitli etmenlerden direkt olarak etkilendiğini söylemek mümkün olabilir.

Erbil, Divan ve Önder (2006)'in yapmış olduğu “Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi” isimli çalışma ergenlerin benlik saygısına anne-babanın tutum ve davranışlarının etkisini ölçme hedefi ile uygulanmaya çalışılmıştır. Tanımlayıcı tipteki çalışmanın evrenini Ordu ili Atatürk Lisesinde öğrenim görmekte olan 750 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada örneklem tercihine gidilmeyerek, öğrencilerin hepsi çalışma kapsamı içine alınmak istenmiştir. Fakat durum böyle olmamış ve ulaşılabilen 690 öğrenci ile araştırma yapılmıştır.

Karadağ, Güner, Çuhadar ve Uçan (2008)'nin yapmış olduğu “Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygıları” isimli çalışmada Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksek okulunda öğrenim görmekte olan hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısını etkileyen bazı sosyo-demografik etmenleri tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışma 2005 yılında araştırmaya katılmayı kabul etmiş olan 167 öğrenci ile gerçekleştirildi. Araştırmanın neticesinde düşük ekonomik düzey durumunun ve kardeş sayısında ki fazlalığın öğrencilerin benlik saygısı üzerinde olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır.

Konuk Şener, Karaca, Açıkgoz ve Süzer (2011)'in yapmış olduğu “Hemşirelik Eğitimi Mesleki Benlik Saygısını Değiştirir Mi?” isimli çalışma, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerin almış oldukları eğitimin mesleki benlik saygılarına yönelik etkilerini belirleyebilmek amacı ile tanımlayıcı olarak uygulanmıştır. Çalışmanın evrenini Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim görmekte olan 31 öğrenci, örneklemini ise çalışmaya katılmayı kabul eden 29 öğrenci oluşturmuştur. Mesleği kendi arzusu ile seçmiş ve bölüme gelmeden önce hemşirelikle ilgili pozitif düşüncelere sahip olan öğrencilerin mesleki benlik saygıları yüksek, hemşirelik bölümünde okuduğunu söylemekten çekinen ve olumsuz düşüncelere sahip öğrencilerin ise mesleki benlik saygıları düşük bulunmuştur.

Cengil (2009)'in yapmış olduğu “Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma 2008-2009 akademik yılında Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılım gösteren 136 öğrenciye (92’si kız, 44’ü erkek) “Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Örneklem seçilmemiş, evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiştir ve evrenin %90’ına ulaşılmıştır. Araştırma neticesinde öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ünal ve Şimşek (2008)'in yapmış olduğu “İlköğretim Bölümü Anabilim Dallarında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırma mesleki benlik saygısının (bireyin tercih ettiği mesleğine ilişkin geliştirdiği değerlilik yargısının) üniversiteye, anabilim dallarına, öğrencilerin cinsiyetlerine, öğretim türlerine ve mesleği tercih etme sebeplerine göre farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmak amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Pamukkale ve Gazi Üniversitelerinin İlköğretim Bölümü Anabilim Dallarının son sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin arasından seçilen şubelerden oluşturulmuştur.

Piji Küçük (2010)'ün yapmış olduğu “Müzik Öğretmeni Adaylarının Sınav Kaygısı, Benlik Saygısı ve Çalgı Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada müzik öğretmeni adaylarının sınav kaygıları, çalgı eğitimi dersindeki başarı ve benlik saygıları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, 2008-2009 eğitim-öğretim döneminde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği bölümü 3. ve 4. Sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerle yapılmıştır. Çalışmanın neticesinde, öğrencilerin çalgı eğitimi ile sınav kaygı düzeyleri ve benlik saygısı ile sınav kaygıları arasında belirgin bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak çalgı eğitimleri ve belik saygıları arasında belirgin bir farklılık saptanmamıştır.

Körükçü, Gündoğan ve Ogelman (2014)'in yapmış olduğu “Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Lisans Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Empatik Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” isimli çalışmada okul öncesi öğretmenliği lisans öğrencilerinin benlik saygıları ile empatik becerileri arasında var olan ilişkiyi incelemeye çalışılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Programında öğrenim görmüş, üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmen adayları da çalışmaya katılmıştır. Çalışmanın neticesinde, okul öncesi eğitimi öğretmenliği lisans öğrencilerinin benlik saygıları ile empatik becerileri arasında düşük seviyede anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin benlik saygısı yükseldikçe empatik becerileri de yükselmekte, benlik saygısı azaldıkça empatik becerileri de azalmaktadır. Lisans öğrencilerinin empatik becerileri, benlik saygısı seviyesine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Benlik saygısı seviyesi yüksek olan öğrencilerin

empatik beceri puan ortalaması, benlik saygısı seviyesi düşük olan öğrencilerin empatik beceri puan ortalamasına kıyasla daha yüksek çıkmıştır.

Demir, Gürsoy ve Ada (2011)'nin yapmış olduğu "Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi" isimli çalışmada Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin mesleki benlik saygısı düzeylerinin belirlenmeye çalışılması hedeflenmiştir. Bu bakımdan, mesleki benlik saygısı düzeylerinde, cinsiyet, doğum sırası, mezun olduğu lise, bölüm seçimi yaparken yardım aldığı kişi/kurum ve bölümden ötürü pişmanlık yaşama durumlarının farklılık yaratıp yaratmadığı incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma, 2007–2008 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan ve çalışmaya gönüllük esaslı ile katılan birinci sınıftan 59, dördüncü sınıftan 44 öğrenci olmak üzere toplam 103 öğretmen adayı ile yapılmıştır.

Körükçü ve Oğuz (2011)'un yapmış olduğu "Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygıları" isimli çalışmada okul öncesi eğitimi gören öğretmen adaylarının mesleki benlik algılarının mezun olunan lise türü, yükseköğretim programı tercih sırası, sınıf düzeyi ve ailede öğretmen olma durumu değişkenleri bakımından değerlendirilmesi ve yorumlanması hedeflenmiştir. Araştırma, Ankara'daki Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencisi toplam 212 kız öğretmen adayı üzerinde uygulanmıştır

Aslan, Köksal ve Akyol (2006) yapmış oldukları "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Ve Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi" adlı araştırma, okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler bakımından değerlendirilebilmesi amacı ile yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda birinci ve ikinci sınıfta öğrenim gören toplam 120 üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma neticesinde, devam edilen sınıf düzeyinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısından alınan puanlar üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği, öğretmenliği tercih nedeninin her iki ölçekten alınan puanlar üzerinde anlamlı farklılıklar meydana getirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, ailede öğretmen olmasının öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu belirlenmiştir.

Kaynak, Ergin, Arslan ve Pınarcık (2015)'in yapmış olduğu "Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları İle Çocuk Sevmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışma, okul öncesi öğretmen adaylarının benlik saygıları ile çocuk sevmeleri arasında bulunan ilişkiyi açıklamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Konya İlinde bulunan Mevlana, Necmettin Erbakan ve Selçuk Üniversitelerinin okul

öncesi öğretmenliği programlarında öğrenim görmekte olan toplam 339 öğretmen adayı örneklem kapsamına içine alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında cinsiyet ve öğrenim görülen sınıfın çocuk sevme durumu ve benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etki yarattığı, bunun yanı sıra da benlik saygısı ile çocuk sevme arasında pozitif yönlü orta seviyede bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Dilmaç ve Ekşi (2012)'nin yapmış olduğu “Öğretmenlerin Sahip Oldukları Değerlerin Ve Özgeci Davranışlarının Mesleki Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı, öğretmenlerin sahip oldukları değerler ile özgeci davranışlarının mesleki benlik saygısı bakımından karşılaştırılıp incelenmesidir. Çalışma neticesinde ulaşılan bilgiler ışığında, öğretmenlerin sahip oldukları değerler ve özgeci davranışları ile mesleki benlik saygısı arasında bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Efiliti ve Çıkıltı (2017)'nin yapmış olduğu “Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısının İncelenmesi” isimli araştırma, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü öğrencilerinin, benlik saygısı ve mesleki benlik saygılarının incelenmesini hedefleyen ilişkisel bir çalışmadır. Araştırma 2010-2011 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile yapılmış ve toplamda araştırmaya 182 öğrenci katılmıştır.

Kutlu ve Soğukpınar (2015)'in yapmış olduğu “Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı ile Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışma, rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından anlamlı bazı farklılıklar olup olmadığını incelemek ve varsa ortaya çıkarmak amacı ile yapılmıştır. Çalışma, 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde Malatya, Elazığ ve Diyarbakır'da görev yapmış olan toplamda 306 rehber öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma neticesinde, rehber öğretmenlerin görev yapılan il, görevdeki hizmet süresi, mezun olunan lisans programı, akademik eğitim düzeyi, sunulan imkân yeterliliği, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'ne üye olma durumu, hizmet verilen öğrenci sayısı ve eğitim kademesi gibi değişkenlere göre benlik benlik saygıları ve mesleki benlik saygıları arasında belirgin bir farklılığa rastlanmamıştır.

Uslu (2015)'nin yapmış olduğu “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazı demografik değişkenler bakımından mesleki benlik saygılarının incelenmesini amaçlamıştır. Çalışma verileri 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan 230 öğretmen adayından edinilmiştir. Çalışmanın neticesinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının cinsiyet, tercih sırası ve öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri bakımından belirgin farklılıklar olduğu bulunmuştur. Ancak, mezun olunan lise türü,

sınıf, anne veya babalarının öğretmen olup olmadığı, anne ve baba öğrenim durumları, anne ve baba meslek durumları ve ailenin aylık toplam geliri değişkenleri bakımından ise anlamlı bir farkın ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir.

Çakır (2014)'ın yapmış olduğu “Öğrenci ve Mezun Hemşirelerde Bilişsel Çarpıtmaların, Mesleki Benlik Saygısı ve Hemşirelik Algısı İle İlişkisinin Belirlenmesi” adlı yüksek lisan tez çalışmasında öğrenci ve mezun hemşirelerin bilişsel çarpıtmalarının, mesleki benlik saygısı ve hemşirelik algısına etkisi ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkilerinin ve bunları etkileyen etmenlerin belirlenebilmesi amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Çalışma, bir üniversite hastanesinde ve bir sağlık yüksekokulunda yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini 322 mezun hemşire ve 338 öğrenci hemşire oluşturmuştur.

Yılmaz Tekirgöl (2011)'ün yapmış olduğu “Çalışanlarda Mesleki Benlik Saygısının İş Tatmini ve Yaşam Mutluluğu İle İlişkisi” isimli yüksek lisan tez çalışmasında, İstanbul'da farklı sektörlerde faaliyet gösteren özel işletmelerde görevli beyaz yaka çalışanların demografik farklılıkları, mesleki özellikleri, mesleklerini seçme biçimleri, algılanan çalışma koşulları gibi bazı değişkenlerle mesleki benlik saygısı, iş tatmini ve yaşam mutluluğu düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığını araştırmaya çalışmıştır. Çalışmanın örneklemini, İstanbul'da farklı sektör ve fonksiyonlarda görev yapan en az üniversite mezunu olan 268 çalışandan oluşmaktadır. Analiz sonucunda mesleki benlik saygısının iş tatmini ve yaşam mutluluğu ile arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca iş tatmini ve yaşam mutluluğu arasındaki ilişki de pozitif yönde anlamlı bulunmuştur.

Parmaksız (2011)'ın yapmış olduğu “Öğretmen Adaylarının Benlik Saygısı Düzeylerine Göre İyimserlik ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarının İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında öğretmen adaylarının benlik saygısı seviyelerine ve bazı demografik değişkenlere göre iyimserlik ve stresle başa çıkma tutumlarının anlamlı bir düzeyde farklılığın olup olmadığını tespit etmek ve aralarındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak ve de benlik saygısı, iyimserlik ve stresle başa çıkma arasında ilişkiyi belirleyebilmek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada bağımsız değişken olarak benlik saygısı, cinsiyet, sınıf, yaşamın çoğunun geçirildiği yer ve ailenin sosyo-ekonomik durumu baz alınmıştır. Bağımlı değişken olarak da stresle başa çıkma ve iyimserlik baz alınmıştır. Çalışmanın örneklemini 2010-2011 eğitim öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 543'ü kız 309'u erkek toplam da 852 öğretmen adayından meydana gelmektedir.

Gündem (2009)'ın yapmış olduğu “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Motivasyon, Mesleki Benlik Saygısı ve Mesleğe Yönelik Yetkinlik Duygusu Algıları Arasındaki Etkileşim” isimli yüksek lisan tez çalışması çeşitli zorluklara açık olarak görev yapan öğretmenin etkin öğretmen olabilmesini desteklemek amacı ile yapılmıştır. Bu çalışmada mesleki saygınlık, motivasyon ve mesleğe yönelik yetkinlik duygusu algıları arasında bir etkileşim modeli kurulmuştur. Tutumlar üzerine yapılan kuramsal temel, örneklemini İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Milli

Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim kurumları içerisinden 14 ilköğretim okulundan seçilen 161 ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin oluşturduğu bir saha çalışması ile yapılmıştır. Meslekî Benlik Saygısı Faktörleri'nin Mesleğe Yönelik Yetkinlik üzerinde belirleyici etkileri bulgulanmıştır. Mesleğe Yönelik Yetkinlik Duygusu Faktörlerinin Meslekî Benlik Saygısı üzerinde belirleyici etkileri bulgulanmıştır. Motivasyon Faktörleri'nin Meslekî Benlik Saygısı ve Mesleğe Yönelik Yetkinlik ile ilişkisi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. Mesleğe Yönelik Yetkinliği tanımlayan Meslekî Benlik Saygısı Faktörleri'nin ve Meslekî Benlik Saygısını açıklayan Mesleğe Yönelik Yetkinlik Duygusu Faktörleri'nin çalışmaya katılan öğretmenlerin hiçbir demografik özelliğine göre farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Motivasyon faktörlerinin bazılarının yaş ve kıdem gibi demografik özelliklere göre farklılaştığı bulunurken, cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel tarama modelinden faydalanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya hala varlığını sürdüren bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaç edinen bir araştırma yaklaşımıdır. Çalışmaya konu olan durum, kişi veya nesne, kendi şartları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaktadır (Karasar, 2014: 77).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Gönüllülük esas alınarak yürütülen çalışmada 200 öğretmen adayı katılım sağlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 117'si kadın 83'ü erkektir.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak Arıca (1999) tarafından geliştirilen "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği" ile Çetin (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

"Mesleği Benlik Saygısı Ölçeği" 30 maddeden oluşmaktadır. Bu 30 maddenin 14'ü olumlu, 16'sı olumsuz ifadeleri içermektedir. Olumlu maddelerin değerlendirilmesinde "Tamamen Katılıyorum" (5), "Katılıyorum" (4), "Kararsızım" (3), "Katılmıyorum" (2), "Kesinlikle Katılmıyorum" (1) ifadelerinden oluşurken olumsuz maddelerin değerlendirilmesinde "Tamamen Katılıyorum" (1), "Katılıyorum" (2), "Kararsızım" (3), "Katılmıyorum" (4), "Kesinlikle Katılmıyorum" (5) puanlı beşli Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğinin toplamına ilişkin elde edilen Cronbach Alpha değeri 0.54 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1992)'e göre $0.40 \leq \leq 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir. Bu durumda ölçeğin düşük güvenilirlikte olduğu söylenebilir.

Çetin (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” 35 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları Sevgi, Değer ve Uyum’dan oluşmaktadır. Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği olumlu cümlelerde “Kuvvetle Katılıyorum” seçeneğinden “Asla Katılmam” seçeneğine doğru 5,4,3,2,1 şeklinde puanlanırken olumsuz cümleler de bunun tam tersi bir yol izlenerek “Kuvvetle Katılıyorum” seçeneğinden “Asla Katılmam” seçeneğine doğru 1,2,3,4,5 şeklinde puanlanmıştır. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği’nin çalışma grubuna uygulanmasıyla bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha değerleri; Sevgi .42, Değer.97, Uyum .83 faktörlerinde ve Ölçeğin genelinde .69 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1992)’e göre $0.60 \leq \leq 0.80$ ise oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

“Kişisel Bilgi Formu” öğretmen adaylarının sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan; cinsiyet, sınıf, yaş, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü, öğretmenlik mesleğinin isteyerek seçme durumu, seçmek istenilen öğretmenlik alanının sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumu, öğretmenlik mesleğini sevme durumu sorularından oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin normal dağılıma uyup uymadığını anlamak için normal dağılım analizleri yapılmıştır. Bu analiz kapsamında ortalama puan, minimum ve maksimum puan genişliği, çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov normalite testi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen önem düzeyinin 0.05’den büyük olması, toplam tutum puanlarının dağılımının normal dağılımdan önemli derecede farklı olmadığını göstermiştir. Verilerin normal dağılıma uyması nedeniyle istatistiksel analizlerde, parametrik testler olan t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve farkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. İstatistiksel işlemler IBM SPSS 24.0 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p \leq .05$ olarak kabul edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < \bar{x} \leq 1.79$), Katılmıyorum ($1.80 < \bar{x} \leq 2.59$), Kararsızım ($2.60 < \bar{x} \leq 3.39$), Katılıyorum ($3.40 < \bar{x} \leq 4.19$), Tamamen Katılıyorum ($4.20 < \bar{x} \leq 5.00$) şu aralıklar temel alınırken; öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinde ise şu aralıklar temel

alınmıştır: Asla Katılmam ($1.00 < \bar{x} \leq 1.79$), Katılmam ($1.80 < \bar{x} \leq 2.59$), Kararsızım ($2.60 < \bar{x} \leq 3.39$), Katılırim ($3.40 < \bar{x} \leq 4.19$), Kuvvetle Katılırim ($4.20 < \bar{x} \leq 5.00$).

Katılımcıların mesleki benlik saygısı ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumu, seçmek istenilen öğretmenlik alanını sosyal bilgiler olma durumu ve öğretmenlik mesleğini sevme durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem için t-Testi (Independent Samples t-Test) ile belirlenmiştir.

Katılımcıların mesleki benlik saygısı ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinden aldıkları puanların sınıf, yaş, aile gelir durumu ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterme durumları ise ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile tespit edilmiştir. Farkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının (SBÖA) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygı düzeylerine ilişkin bulgular sırasıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleki benlik saygıları arasındaki ilişki, cinsiyet, sınıf, yaş, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları, seçmek istenilen öğretmenlik alanının sosyal bilgiler olma durumu, öğretmenlik mesleğini sevme durumlarına göre düzenlenmiştir.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki İçin Hesaplanan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Sonuçları

	Mesleki Benlik Saygısı	Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum
Mesleki Benlik Saygısı	1	.385**
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum	.385**	1

** p< .01

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasındaki ilişki durumu incelendiğinde, mesleki benlik saygısı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerine arasında pozitif yönde, düşük düzeyli ve anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır [$r=.385$; $p<0.01$].

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Kadın	117	89.88	10.33	198	.014	.989
Erkek	83	89.90	13.93			

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile cinsiyet türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür [$t_{(198)}=.014$; $p>.05$]. Elde edilen sonuçlar ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile cinsiyet durumları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sevgi	Kadın	117	65.69	7.84	198	.498	.619
	Erkek	83	66.35	10.83			
Değer	Kadın	117	25.05	12.94	198	.560	.576
	Erkek	83	24.08	10.61			
Uyum	Kadın	117	14.07	5.98	198	.300	.764
	Erkek	83	14.31	5.23			
Toplam	Kadın	117	104.81	14.25	198	.029	.977
	Erkek	83	104.75	17.94			

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri, Sevgi ($t_{(198)}=.498$; $p>.05$), Değer ($t_{(198)}=.560$; $p>.05$), Uyum ($t_{(198)}=.300$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(148)}=.029$; $p>.05$) istatistiksel açılarından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile cinsiyet durumları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Sınıf	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı (Scheffe)
1. Sınıf	59	91.75	10.84	Gruplar Arası	3106.287	4	776.572	6.017	.000*	1-2 3-2 3-4
2. Sınıf	41	84.37	14.46	Gruplar İçi	25165.293	195	129.053			
3. Sınıf	39	95.85	10.34	Toplam	28271.580	199				
4. Sınıf	58	87.79	10.03							
4 üzeri	3	92.00	9.85							
Toplam	200	89.89	11.92							

* $p < .05$

Tablo 4'te gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir [$F_{(4-195)}=6.017$, $p < .05$]. Elde edilen bulgular sonucunda 1.sınıfta öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olup, ayrıca 3.sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. ve 4. sınıf öğrenim düzeyine sahip olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Sınıf	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı (Scheffe)
Sevgi	1. Sınıf	59	66.54	8.57	Gruplar Arası	1220.907	4	305.227	3.832	.005*	3-2
	2. Sınıf	41	61.95	10.95	Gruplar İçi	15533.848	195	79.661			
	3. Sınıf	39	68.87	9.22	Toplam	16754.755	199				
	4. Sınıf	58	65.83	7.43							
	4 üzeri	3	74.33	7.37							
	Toplam	200	65.97	9.18							
Değer	1. Sınıf	59	33.25	7.44	Gruplar Arası	10584.751	4	2646.188	28.507	.000*	1-2 1-4 3-2 3-4
	2. Sınıf	41	15.95	6.82	Gruplar İçi	18100.749	195	92.824			
	3. Sınıf	39	29.41	11.84	Toplam	28685.500	199				
	4. Sınıf	58	18.57	11.49							
	4 üzeri	3	30.00	9.54							
	Toplam	200	24.65	12.01							
Uyum	1. Sınıf	59	11.81	5.06	Gruplar Arası	627.836	4	156.959	5.304	.000*	2-1 4-1
	2. Sınıf	41	15.71	4.92	Gruplar İçi	5770.384	195	29.592			
	3. Sınıf	39	13.59	6.01	Toplam	6398.220	199				
	4. Sınıf	58	15.95	5.71							
	4 üzeri	3	12.67	6.81							
	Toplam	200	14.17	5.67							
Toplam	1. Sınıf	59	111.61	13.51	Gruplar Arası	11418.503	4	2854.626	14.444	.000*	1-2 1-4 3-2 3-4
	2. Sınıf	41	93.61	15.04	Gruplar İçi	38539.252	195	197.637			
	3. Sınıf	39	111.87	15.22	Toplam	49957.755	199				
	4. Sınıf	58	100.34	13.08							
	4 üzeri	3	117.00	13.00							
	Toplam	200	104.79	12.54							

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($F_{(4-195)}=3.832$, $p<.05$), Değer ($F_{(4-195)}=28.507$, $p<.05$), Uyum ($F_{(4-195)}=5.304$, $p<.05$), faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($F_{(4-195)}=14.444$, $p<.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında, öğretmenlik mesleğiyle ilgili üç temel yapı olan sevgi, değer ve uyum boyutlarında, sevgi tutumu boyutunda 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı sevgi tutum düzeylerinin 2.sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Değer

tutum boyutunda ve ölçeğin genelinde ise 1. ve 3. Sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin 2. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Uyum tutum boyutunda ise 2.ve 4.sınıf öğrenim düzeyine sahip öğretmen adaylarının uyum tutum düzeylerinin 1.sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Yaş Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Yaş	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
17	3	94.00	16.37	Gruplar Arası	859.651	9	95.517		
18	19	92.32	11.94	Gruplar İçi	27411.929	190	144.273		
19	31	89.29	12.75	Toplam	28271.580	199			
20	40	90.00	13.34						
21	39	91.00	9.75						
22	32	88.28	12.27					.662	.742
23	23	90.74	11.03						
24	6	80.67	15.59						
25	2	93.00	1.41						
25 üzeri	5	88.60	8.99						
Toplam	200	89.89	11.92						

Tablo 6’da gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları yaş durumu ile mesleki benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir [$F_{(9-190)}=.662, p>.05$]. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları yaş düzeyi ile mesleki benlik saygıları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Yaş	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Sevgi	17	3	62.00	.00	Gruplar Arası	541.849	9	60.205		
	18	19	66.79	8.95	Gruplar İçi	16212.906	190	85.331		
	19	31	64.39	10.23	Toplam	16754.755	199			
	20	40	65.38	9.59						
	21	39	65.95	7.97						
	22	32	67.53	8.57					.706	.703
	23	23	68.43	10.69						
	24	6	61.50	9.83						
	25	2	68.00	5.66						
	25 üzeri	5	63.00	8.89						
Toplam	200	65.97	9.18							
Değer	17	3	33.33	5.86	Gruplar Arası	2454.863	9	272.763	1.976	.054
	18	19	33.11	8.43	Gruplar İçi	26230.637	190	138.056		

	19	31	25.77	11.96	Toplam	28685.500	199		
	20	40	24.48	11.67					
	21	39	24.08	12.33					
	22	32	21.00	12.74					
	23	23	22.65	12.16					
	24	6	18.50	12.00					
	25	2	30.50	2.12					
	25 üzeri	5	23.80	11.10					
	Toplam	200	24.65	12.01					
Uyum	17	3	12.33	3.06	Gruplar Arası	366.679	9	40.742	
	18	19	11.32	5.78	Gruplar İçi	6031.541	190	31.745	
	19	31	13.45	6.14	Toplam	6398.220	199		
	20	40	14.28	5.08					
	21	39	14.28	5.86					
	22	32	14.97	5.71					1.283 .248
	23	23	16.35	5.97					
	24	6	12.33	3.01					
	25	2	12.50	3.54					
	25 üzeri	5	16.60	5.41					
	Toplam	200	14.17	5.67					
Toplam	17	3	107.67	3.51	Gruplar Arası	2109.707	9	234.412	
	18	19	111.21	13.58	Gruplar İçi	47848.048	190	251.832	
	19	31	103.61	18.05	Toplam	49957.755	199		
	20	40	104.13	16.66					
	21	39	104.31	12.64					
	22	32	103.50	15.36					.931 .500
	23	23	107.43	18.52					
	24	6	92.33	20.93					
	25	2	111.00	13.08					
	25 üzeri	5	103.40	13.00					
	Toplam	200	104.79	12.54					

Tablo 7 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları yaş düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($F_{(9-190)}=.706$, $p>.05$), Değer ($F_{(9-190)}=1.976$, $p>.05$), Uyum ($F_{(9-190)}=1.283$, $p>.05$), faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($F_{(9-190)}=.931$, $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları yaş düzeyi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
0-1000tl	46	88.04	12.33	Gruplar Arası	811.810	4	202.952		
1001-2000tl	80	89.39	11.86	Gruplar İçi	27459.770	195	140.819	1.441	.222
2001-	35	89.06	9.03	Toplam	28271.580	199			

3000tl				
3001-4000tl	31	93.87	13.73	
4000tl Üzeri	8	93.75	12.36	
Toplam	200	89.89	11.92	

Tablo 8'deki veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir durumu ile mesleki benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir [$F_{(4-195)}=1.441$, $p>.05$]. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir durumları ile mesleki benlik saygı düzeyleri arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Aile Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Sevgi	0-1000tl	46	65.50	7.99	Gruplar Arası	97.788	4	24.447	.286	.887
	1001-2000tl	80	66.74	8.78	Gruplar İçi	16656.967	195	85.420		
	2001-3000tl	35	65.86	11.00	Toplam	16754.755	199			
	3001-4000tl	31	64.84	10.65						
	4000tl Üzeri	8	65.75	4.95						
	Toplam	200	65.97	9.18						
Değer	0-1000tl	46	23.00	12.41	Gruplar Arası	1230.192	4	307.548	2.184	.072
	1001-2000tl	80	22.79	12.05	Gruplar İçi	27455.308	195	140.796		
	2001-3000tl	35	27.91	11.69	Toplam	28685.500	199			
	3001-4000tl	31	28.45	10.81						
	4000tl Üzeri	8	23.75	11.37						
	Toplam	200	24.65	12.01						
Uyum	0-1000tl	46	15.02	5.34	Gruplar Arası	254.137	4	63.534	2.016	.094
	1001-2000tl	80	14.74	6.05	Gruplar İçi	6144.083	195	31.508		
	2001-3000tl	35	12.00	4.83	Toplam	6398.220	199			
	3001-4000tl	31	13.52	5.42						
	4000tl Üzeri	8	15.63	6.46						
	Toplam	200	14.17	5.67						
Toplam	0-1000tl	46	103.52	15.44	Gruplar Arası	256.904	4	64.226	.252	.908
	1001-2000tl	80	104.26	15.43	Gruplar İçi	49700.851	195	254.876		

2000tl							
2001-3000tl	35	105.77	18.28	Toplam	49957.755	199	
3001-4000tl	31	106.81	16.55				
4000tl Üzeri	8	105.13	9.13				
Toplam	200	104.79	12.54				

Tablo 9 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir durumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($F_{(4-195)}=.286$, $p>.05$), Değer ($F_{(4-195)}=2.184$, $p>.05$), Uyum ($F_{(4-195)}=2.016$, $p>.05$), faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($F_{(4-195)}=.252$, $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir durumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 10 . Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Mezun Olunan Lise Türü	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Genel Lise	69	91.52	12.54	Gruplar Arası	979.185	6	163.198		
Anadolu Lisesi	78	89.14	12.27	Gruplar İçi	27292.395	193	141.411		
Anadolu Öğretmen Lisesi	2	102.00	21.21	Toplam	28271.580	199			
Özel Lise (Kolej)	5	91.80	15.90					1.154	.333
İmam Hatip Lisesi	32	86.38	9.07						
Diğer	7	92.00	8.16						
Toplam	7	91.29	9.93						

Tablo 10'daki veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile mesleki benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir [$F_{(6-193)}=1.154$, $p>.05$]. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile mesleki benlik saygı düzeyleri arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Mezun Olunan Lise Türü	n	$\bar{X}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Sevgi	Genel Lise	69	66.55	9.45	Gruplar Arası	276.116	6	46.019		
	Anadolu Lisesi	78	66.28	10.56	Gruplar İçi	16478.639	193	85.382		
	Anadolu Öğretmen Lisesi	2	66.50	2.12	Toplam	16754.755	199			
									.539	.778

	Özel Lise (Kolej)	5	69.40	6.27					
	İmam Hatip Lisesi	32	63.88	6.70					
	Diğer	7	63.43	4.54					
	Toplam	7	66.14	4.95					
Değer	Genel Lise	69	24.46	10.79	Gruplar Arası	962.523	6	160.420	
	Anadolu Lisesi	78	25.54	12.65	Gruplar İçi	27722.977	193	143.642	1.117 .354
	Anadolu Öğretmen Lisesi	2	35.00	5.66	Toplam	28685.500	199		
	Özel Lise (Kolej)	5	24.00	13.62					
	İmam Hatip Lisesi	32	22.09	13.50					
	Diğer	7	31.00	7.26					
	Toplam	7	19.43	11.04					
	Genel Lise	69	14.52	5.25	Gruplar Arası	114.025	6	19.004	
	Anadolu Lisesi	78	13.68	6.01	Gruplar İçi	6284.195	193	32.561	.584 .743
	Anadolu Öğretmen Lisesi	2	10.50	2.12	Toplam	6398.220	199		
Özel Lise (Kolej)	5	15.60	3.85						
İmam Hatip Lisesi	32	14.41	6.17						
Diğer	7	12.86	4.71						
Toplam	7	16.43	6.48						
Uyum	Genel Lise	69	105.54	14.81	Gruplar Arası	992.167	6	165.361	
	Anadolu Lisesi	78	105.50	18.25	Gruplar İçi	48965.588	193	253.708	.652 .689
	Anadolu Öğretmen Lisesi	2	112.00	9.90	Toplam	49957.755	199		
	Özel Lise (Kolej)	5	109.00	13.56					
	İmam Hatip Lisesi	32	100.38	14.11					
	Diğer	7	107.29	9.29					
	Toplam	7	102.00	12.00					

Tablo 11 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($F_{(6-193)}=.539$, $p>.05$), Değer ($F_{(6-193)}=1.117$, $p>.05$), Uyum ($F_{(6-193)}=.584$, $p>.05$), faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($F_{(6-193)}=.652$, $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular sonucunda sosyal bilgiler

öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

7. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Seçme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Öğretmenliği İsteyerek Mi Seçtiniz?	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Evet	155	97.97	10.00	198	2.032	.043*
Hayır	45	93.04	16.71			

*p< .05

Tablo 12 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür [$t_{(198)}=2.032$; $p<.05$]. Elde edilen bulgular ışığında, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmeyen öğretmen adaylarına kıyasla mesleki benlik saygılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Seçme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktörler	Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Mi Seçtiniz?	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sevgi	Evet	155	66.23	9.02	198	.764	.446
	Hayır	45	65.04	9.74			
Değer	Evet	155	24.34	12.78	198	.687	.493
	Hayır	45	25.73	8.89			
Uyum	Evet	155	13.99	6.06	198	.816	.415
	Hayır	45	14.78	4.06			
Toplam	Evet	155	104.56	16.25	198	.370	.712
	Hayır	45	105.56	14.49			

Tablo 13 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri, Sevgi ($t_{(198)}=.764$; $p>.05$), Değer ($t_{(198)}=.687$; $p>.05$), Uyum ($t_{(198)}=.816$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(148)}=.370$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

8. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Seçmek İstenilen Öğretmenlik Alanı Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Seçmek İstedığınız Öğretmenlik Alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Miydi?	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Evet	68	88.40	8.75	198	1.273	.204
Hayır	132	90.66	13.23			

Tablo 14 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile seçmek istedikleri öğretmenlik alanının sosyal bilgiler olma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür [$t_{(198)}=1.273$; $p>.05$]. Elde edilen bulgular ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının seçmek istedikleri öğretmenlik alanının sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumu ile mesleki benlik saygıları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Seçmek İstenilen Öğretmenlik Alanı Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktörler	Seçmek İsteddiğiniz Öğretmenlik Alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Miydi?	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sevgi	Evet	68	65.18	9.02	198	.872	.384
	Hayır	132	66.37	9.74			
Değer	Evet	68	22.65	12.78	198	1.701	.090
	Hayır	132	25.68	8.89			
Uyum	Evet	68	14.47	6.06	198	.537	.592
	Hayır	132	14.02	4.06			
Toplam	Evet	68	102.29	16.25	198	1.602	.111
	Hayır	132	106.07	14.49			

Tablo 15 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının seçmek istedikleri öğretmenlik alanının sosyal bilgiler olma durumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($t_{(198)}=.872$; $p>.05$), Değer ($t_{(198)}=1.701$; $p>.05$), Uyum ($t_{(198)}=.537$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(148)}=1.602$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile seçmek istedikleri öğretmenlik alanının sosyal bilgiler olma durumu arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

9. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini Sevme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Öğretmenlik Mesleğini Seviyor Musunuz?	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Evet	162	89.35	11.12	198	1.336	.183
Hayır	38	92.21	14.80			

Tablo 16 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile öğretmenlik mesleğini sevme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür [$t_{(198)}=1.336$; $p>.05$]. Elde edilen bulgular ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini sevme durumları ile mesleki benlik saygısı arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Öğretmenlik Mesleğini Sevme Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktörler	Öğretmenlik Mesleğini Seviyor Musunuz?	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sevgi	Evet	162	66.20	8.88	198	.739	.461
	Hayır	38	64.97	10.41			
Değer	Evet	162	24.57	12.67	198	.184	.854
	Hayır	38	24.97	8.75			
Uyum	Evet	162	14.05	5.97	198	.620	.536
	Hayır	38	14.68	4.18			
Toplam	Evet	162	104.82	15.92	198	.066	.947
	Hayır	38	104.63	15.74			

Tablo 17 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini sevme durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($t_{(198)}=.739$; $p>.05$), Değer ($t_{(198)}=.184$; $p>.05$), Uyum ($t_{(198)}=.620$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(148)}=.066$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretmenlik mesleğini sevme durumları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygısı arasındaki ilişki için hesaplanan Pearson momentler çarpım kolerasyon katsayıları incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri ile mesleki benlik saygıları arasında pozitif yönde, düşük düzeyli ve anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bilgiler doğrultusunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyi olumlu yönde geliştikçe mesleki benlik saygı düzeyleri de aynı oranda gelişmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik saygı düzeylerinin artırılması için öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerinin artırılması gerektiği söylenebilir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında öğretmen adaylarının sahip oldukları cinsiyet türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Kadın veya erkek öğretmen adaylarının mesleklerine karşı tutumları çevresel, ekonomik, sosyolojik vb. birçok faktörü içinde barındırdığından dolayı cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılığın oluşmadığı söylenebilir. Mesleki benlik saygısı bireyin yaptığı mesleğe karşı sahip değer yargılarıdır. Değer yargıları cinsiyetten bağımsız olarak geliştiği için cinsiyet türünün mesleki benlik saygısı üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkisi olmadığı söylenebilir. Doğan ve Çoban (2009), Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006), Çiçeksağlam (2008), Terzi ve Tezci (2007), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Karatekin, Merey ve Keçe (2015), Çetinkaya (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgularla çelişmektedir. Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006), Çiçeksağlam (2008), Terzi ve Tezci (2007), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Karatekin, Merey ve Keçe (2015), Çetinkaya (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuç çalışmada elde ettiğimiz sonuç ile örtüşmektedir. Dursun, Çuhadar ve Tanyeri (2014), Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve

Korkmaz (2006), Demir, Gürsoy ve Ada (2011), Kaynak, Ergin, Arslan ve Pınarcık (2015), Uslu (2014) tarafından yapılan çalışmalarda mesleki benlik saygısı ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ki bulgularla çelişki göstermektedir. Abbasoğlu ve Öncü (2013), Cengil (2009), Ünal ve Şimşek (2008), Piji Küçük (2010), Efilti ve Çıkıltı (2017), Kutlu ve Soğukpınar (2015), Yıldırım, Kırımoğlu ve Filazoğlu Çokluk (2012) tarafından yapılan çalışmalarda ise mesleki benlik saygısı ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu çalışmada elde ettiğimiz sonuçlarla örtüşmektedir.

SBÖA'nın öğrenim görmekte olduğu sınıf düzeyi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, sevgi değer, uyum faktörlerinde ve ölçeğin genelinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Öğretmenlik mesleğiyle ilgili üç temel yapı olan sevgi, değer ve uyum boyutlarında, sevgi tutumu boyutunda 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı sevgi tutum düzeylerinin 2.sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik sahip oldukları bilgi ve farkındalık düzeyinin artmasından dolayı sevgi tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Akpınar, Ergin ve Yıldız (2006), Çiçek Sağlam(2008), Özder, Konderalı ve Zeki (2010), Çapa ve Çil (2000) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular çalışmayla örtüşmektedir. Terzi ve Tezci(2007), Karatekin, Merey ve Keçe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular yapmış olduğumuz çalışmayla çelişmektedir.

SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda 1.sınıfta öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olup, ayrıca 3.sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. ve 4. sınıf öğrenim düzeyine sahip olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. 1. sınıfta öğrenim görmekte olan

SBÖA'nın üniversiteyle ilk defa tanışmaları ve üniversite öğrenimi görme duygusunu yeni bir his olarak tatmaya başladıkları ve öğretmenlik mesleğine karşı heyecanları daha fazla olduğu için mesleki benlik saygılarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca 3. Sınıfta öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin gerektirdiği yeterlikler hakkında daha donanımlı ve bilgili olmalarından dolayı 2. Sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere kıyasla mesleki benlik saygıları daha yüksek olduğu söylenebilir ve 4. Sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin mezun olma, atanma ve iş bulma kaygısından dolayı düşük olduğu söylenebilir. Körükçü ve Oğuz (2011), Efiltili ve Çıkıltı (2017), Uslu (2015) tarafından yapılan çalışmalarda mesleki benlik saygısı ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar yapmış olduğumuz çalışmayla çelişmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının yaş durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaş durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısı sadece yaş faktörü değil, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik bir çok faktörün etki edebilmesinden dolayı yaş faktörünün öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısı üzerinde bir etki oluşturmadığı söylenebilir. Can(2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve yaş düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuç yapmış olduğumuz çalışmayla örtüşmektedir. Efiltili ve Çıkıltı (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada mesleki benlik saygısı ve yaş düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada elde edilen bulgular yapılan çalışmada elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Yıldırım, Kırımoglu ve Filazoglu Çokluk (2012) tarafından hazırlanan çalışmada mesleki benlik saygısı ve yaş düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada elde edilen bulgular çalışmamızla çelişmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının aile durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin ekonomik durumları bireye eğitim süreci boyunca katkı

sağlamasına karşın, bireyin öğretmenlik mesleğine yönelik geliştireceği tutum ve mesleki benlik saygısı aile gelir durumundan bağımsız olarak geliştiği söylenebilir. Karatekin, Merey ve Keçe (2015)'in yapmış olduğu çalışmada aile gelir durumu ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada elde edilen sonuçlar yapmış olduğumuz çalışma ile örtüşmektedir. Uslu (2015) SBÖA'nın ailelerinin aylık toplam gelir durumları ile mesleki benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İlgili çalışmada elde edilen bulgular yapmış olduğumuz çalışma ile örtüşmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları ile mezun olunan lise türü ilişkisi incelendiğinde; öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut ortaöğretim programlarının tüm bölümlerinde öğrenim görmüş olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine veya seçmek istedikleri herhangi bir meslek türüne katılabilmektedirler. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları ortaöğretim sürecinden sonra ortaya çıktığından dolayı mezun olunan lise türünün bir etkisi olmadığı söylenebilir. Can (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mezun olunan lise türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılırken, Çetinkaya (2009) ve Çiçek Sağlam (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışma Çetinkaya (2009) ile örtüşmekteyken, Can (2010) ile çelişmektedir. Uslu (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada SBÖA'nın mezun oldukları lise türü ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Uslu (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada elde edilen sonuç yapmış olduğumuz çalışmada elde edilen sonuç ile örtüşmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir. Karatekin, Merey ve Keçe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının

öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları meslek seçme isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları ortalaması ile öğretmenlik mesleğini istemeyerek seçen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları arasında öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirilen tutumlar eğitim sürecinde meydana gelmektedir. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen bir öğretmen adayının eğitim sürecinde seçmiş olduğu mesleğe yönelik olumlu tutumları zamanla değişim gösterebilmektedir. Öğretmen adayının eğitim sürecinde geliştireceği tutum, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumundan bağımsız olarak geliştiği için öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde olumlu veya olumsuz bir etki meydana getirmediği söylenebilir. SBÖA'nın mesleki benlik saygıları ve öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının, öğretmenlik mesleğini istemeyen öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumunun, bireyin seçmiş olduğu mesleğe ilişkin pozitif bir bakış açısı ile adım atması ve süreç içerisinde mesleğine dair sahip olduğu bilgi düzeyinin artması mesleki benlik saygısı üzerinde olumlu bir etki meydana getirdiği söylenebilir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının tercih etmek istedikleri öğretmenlik alanının sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Türk eğitim sistemindeki eksiklikler ve sürekli yapılan değişiklikler, öğrencilerin seçecekleri öğretmenlik alanlarının ortaöğretimde öğrenim gördükleri bölümlerle (Sözel, Eşit Ağırlık, Sayısal) sınıflandırılmasının belirli öğretmenlik alanlarını mesleki bilinçten yoksun olarak seçmek zorunda kalınmasının ve öğrenim görmekte oldukları sosyal bilgiler öğretmenliği branşında atama sayısının az miktarda olmasının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Karatekin, Merey ve Keçe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları branş seçme isteği değişkenine

göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sosyal bilgiler branşını isteyerek seçen öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları ortalaması ile sosyal bilgiler branşını istemeyerek seçen öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları arasında sosyal bilgiler branşını isteyerek seçen öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının öğretmenlik mesleğini sevme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapı gereği bireylerin kendilerine çalışacakları bir meslek bulma ve çalışma eğiliminde oldukları bir durum söz konusu olduğundan dolayı, öğretmen adaylarının mesleklerini sevme ve sevmeme durumu arasındaki ilişkinin anlamlı bir etki oluşturmadığı söylenebilir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular kapsamında;

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerinin ve mesleki benlik saygılarının artırılması için orta öğretimde öğrenim gören öğrenciler için meslekleri bilhassa da öğretmenlik mesleğini tanıtıcı rehberlik faaliyetlerinin artırılması önerilebilir.

2. Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının yüksek düzeyde olmasının meslek hayatlarında daha verimli olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının yükseköğretim sürecinde okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinin sadece 4.sınıf düzeyinde verilmeyip, 4 yıllık eğitim süreci içerisinde tüm dönemlere yayılarak uygulanmalıdır. Böylece geleceğin öğretmenlerinin, mesleğini yakından tanıyan, ona olumlu yönde tutum geliştiren ve mesleki benlik saygısına sahip öğretmenler olmalarına katkı sağlanmalıdır.

3. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilere, eğitim süreçleri boyunca mesleki eğitimler ve mesleklerin durumları hakkında güncel bilgi paylaşımlarının yapıldığı bir ders konularak, öğrenim görülmekte olan sınıf düzeylerinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısına ilişkin farkın en aza indirgenmesi sağlanabilir.

4. Mesleki benlik saygısı ile öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumu arasındaki ilişki farkının en aza indirgenmesi için, yüksek öğretim sürecinde öğretmenlik mesleğini sevdirci, özendirici seminerler, konferanslar, tanıtıcı etkinlikler düzenlenmelidir. Böylece öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak seçen, mesleki benlik saygısı yüksek öğretmen adaylarıyla daha verimli bir hizmet öncesi eğitim-öğretim sürecinin planlanması ve uygulanması mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, E. ve Öncü, E. (2013). Beden eğitimi öğretmen adaylarının benlik saygıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(2). 407-425.
- Akpınar, E. Yıldız, E. ve Ergin, Ö. (2006). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. (19). 56-62.
- Akyol, A. ve Aslan, D. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(2). 51-60.
- Alım, M. ve Bekdemir, Ü. (2006). Coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Milli Eğitim Dergisi*. 172. 263-275.
- Arıcak, T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik saygısının geliştirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Arıcak, T. (2007). The investigation of Turkish university students' vocational self-esteem levels within different academic departments. *California Association For Counseling And Development Journal*. 22. 21-33.
- Arıcak, T. ve Dilmaç, B. (2003). Rehberlik öğretmenlerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(1).
- Arseven, A.D. (1986). Benlik tasarımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1. 15-26.
- Aydın, B. (1996). Benlik kavramı ve ben şemaları. *Marmara üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. (8). 41-47.
- Baloğlu, N. Karadağ, E. Çalışkan, N. ve Korkmaz, T. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(2). 345-358.

- Bektaş, F. ve Nalçacı, A. (2012). The relationship between personal values and attitude toward teaching profession. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 12(2). 1244-1248.
- Bilen, M. (1992). Eğitimde verimliliğe öğretmenin kişilik özelliklerinin etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8. 27-30.
- Bozdoğan, A. E. Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8(2). 83-97.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24. 14-28.
- Cengil, M. (2009). Hitit üniversitesi ilahiyat fakültesi 1. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 8(15). 77-102.
- Çakır, C. (2014). Öğrenci ve mezun hemşirelerde bilişsel çarpıtmaların, mesleki benlik saygısı ve hemşirelik algısı ile ilişkisinin belirlenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Çakır, Ö. Kan. A. ve Sünbül, Ö. (2006). Öğretmenlik meslek bilgisi ve tezsiz yüksek lisans programlarının tutum ve özyeterlik açısından değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(1). 36-47.
- Çapa, Y. ve Çil. N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18. 69-73.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9(15). 33-53.
- Çeliköz, N. (2004). *Bir meslek olarak öğretmenlik ve etiği M.Ç. Özdemir (Ed.), Öğretmenlik mesleğine giriş*, Ankara: Asil yayım dağıtım. 335-392.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 136-145.

- Çelikten, M. Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (19). 207-237.
- Çetinkaya, S. Arslan, S. Nur, N. Özdemir, D. Demir, Ö.F. ve Sümer, H. (2006). Sivas ili merkezinde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinin mesleki benlik saygısı düzeyi. *Klinik Psikiyatri dergisi*. (9). 116-122.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*. 8(2). 298-305.
- Çiçek Sağlam, A. (2008). Müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(1). 59-69.
- Demirtaş, H. Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 36(159). 97-111.
- Dilmaç, B. Çıkılı, Y. Işık, H. ve Sungur, C. (2004). Teknik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerine ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak mesleki benlik saygısı. *Teknik-Online Dergisi*. 8(2). 127-143.
- Doğan, T. ve Çoban, A.E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 34(153). 157-168.
- Dönmez, A. (1985). Denetim odağı, kendine saygı ve üç değişken: Çevre büyüklüğü, yaş, aile ortamı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16(2). 1-15.
- Dönmez, C. ve Uslu, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1(11). 42-63.
- Dursun, Ö.Ö. Çuhadar, C. ve Tanyeri, T. (2014). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları. *Pamukkale üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*. (35). 131-142.
- Efiliti, E. ve Çıkılı, Y. (2017). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17(1). 99-114.
- Erbil, N. Divan, Z. ve Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür Ve Araştırma Dergisi*. 3(10). 7-15

- Ergün, M. (2005). İlköğretim okulları öğretmen adaylarının Kpss'deki başarı düzeylerinin bazı değişkenler göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*. 13(2). 311-327.
- Gordon, T. (2004). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi (Çeviren: Emel Aksay)*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Güloğlu, B. ve Aydın. G. (2001). Coopersmith özsaygı envanteri'nin faktör yapısı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 26(122). 66-71.
- Gündem, Z. F. (2009). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin motivasyon, mesleki benlik saygısı ve mesleğe yönelik yetkinlik duygusu algıları arasındaki etkileşim*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.
- Gündüz, M. (2000). Toplumsal tabakalaşma ölçütü olarak meslek ve meslek olarak öğretmenliğin saygınlığı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 1(1). 44-50.
- Gürbüz, H. ve Kışoğlu, M. (2007). Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen-edebiyat ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Atatürk üniversitesi örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* 9(2). 71-83.
- Gürbüztürk, O. ve Genç, S.Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(7).
- Gürşen Otacıoğlu, S. (2009). Müzik öğretmeni adayların benlik saygısı düzeyleri ile akademik ve çalgı başarılarının karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. (13). 141-150.
- Hoşgörür, V. Kılıç, Ç. ve DüNDAR, H. (2002). Kırıkkale üniversitesi sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. (16). 91-100.
- Işık, E.N. (2006). *Öğretmen adaylarının benlik kavramı ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın bazı değişkenlere göre incelenmesi: Selçuk üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.
- İlğan, A. Sevinç, Ö. S. ve Arı, E. (2013). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının mesleki tutum ve çağdaş öğretmen algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(32). 175-195.
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, algı, iletişim*. Ankara. Elips kitap.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul. Evrim yayınevi.
- Karadağ, G. Güner, İ. Çuahdar, D. ve Uçan, Ö. (2008). Gaziantep üniversitesi sağlık yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin benlik saygıları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 3(7). 29-42.
- Karasar, Niyazi (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 26.Baskı, Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatekin, K. Merey, Z. ve Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(1). 70-96.
- Katkat, D. ve Mızrak, O. (2003). Öğretmen adaylarının pedagojik eğitimlerinin problem çözme becerilerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*. (158). http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/158/katkat.htm
- Kaya, A. ve Saçkes, M. (2004). Benlik saygısı geliştirme programının ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzelerine etkisi. *Psikolojik danışma ve rehberlik dergisi*. 3(21). 49-56.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*, Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir.
- Körükçü, Ö. ve Oğuz, V. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*. 4(2). 77-85.
- Kutlu, M. ve Soğukpınar, E. (2015). Rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *E-uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 6(1). 84-101.
- Kuzgun, Y. (1983). Benlik ve ideal benlik kavramlarının, tercih edilen meslek kavramlarıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 18(1-2). 1-17.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Kuzgun, Y. (2009a). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

- MEB, (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5 sınıflar öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Ocak, G. (2007). 'Meslek olarak öğretmenlik', *Eğitim bilimine ve öğretmenlik mesleğine giriş*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. Afyonkarahisar.
- Özdemir, S. ve Yalın, H.İ. (2003). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam Dergisi*. 7(3). 4-9.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara. Pegem yayıncılık.
- Parmaksız. İ. (2011). *Öğretmen adaylarının benlik saygısı düzeylerine göre iyimserlik ve stresle başa çıkma tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Piji Küçük, D. (2010). Müzik öğretmeni adaylarının sınav kaygısı, benlik saygısı ve çalgı başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11(3). 37-50.
- Rosenberg, M. (1976). *Beyond self-esteem: Some neglected aspects of the self-concept*. Paper Presented at Annual Meeting of the American Sociological Association. New York.
- Seferoğlu, S.S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*. 149.
<https://www.researchgate.net/publication/267506464>
- Seferoğlu, S.S. (2003). Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde yeni yaklaşımlar. *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu*. (7). 149-167.
- Seferoğlu, S.S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*. s. 58. 40-45.
- Semerci, S. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye'de öğretmenlik tutuları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(1). 137-146.
- Skaalvik, E.M. and Hagtvet, K.A. (1990). Academic achievement and self-concept an analysis of casual predominance in a developmental perspective. *Journal Of Personality And Social Psychology*. (58). 292-307.

- Soğukpınar, E. (2014). *Rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi. Malatya.
- Tabassum, F. Ali, M.A. and Bibi, F. (2011). Comparison of Professional self esteem public and private teachers. *International Journal Of Humanities And Social Science*. 1(18). 301-304.
- Tabassum, F. and Ali, M.A. (2012). Professional self-esteem of secondary school teachers. *Asian Social Science*. 8(2). 206-210.
- TDK, (2008). ‘Meslek’, *Büyük Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu, Büyük Sözlük. Sözcük, 225691.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3(6). 461-486.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara. Türk psikologlar derneği yayınları.
- Tezcan, G. ve Genç, S.Z. (2015). İlköğretim öğretmen adaylarının kariyer planları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *KSDB, Hüseyin Hüsnü Tekışık Özel Sayısı*. 1(7). 253-262.
- Tufan, E. ve Güdek, B. (2008). Müzik öğretmenliğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(1). 25-40.
- Turan, A.F. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarını Yordamada Yalnızlık, Benlik Saygısı, Yaş, Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama Durumunun Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Uslu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının demografik değişkenler açısında incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 23(1). 141-160.
- Ünal, A. ve Ada, S. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Marmara Üniversitesi Yayın No:684. İstanbul.
- Ünal, E. ve Şimşek, S. (2008). İlköğretim bölümü anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*. 7(1). 41-52.

- Üstüner, M. (2004). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve sorunları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(7). 63-82.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (45). 109-127.
- Yazıcı, K. (2006). Sosyal bilgiler ve okuma becerileri. *Gazi üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26(21). 273-283.
- Yetim, A. A. ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 12(2). 541-550.
- Yıldırım, Y. Kırımoğlu, H. ve Temiz, A. (2010). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi*. 12(1). 29-35.
- Yılmaz Tekirgöl, D. (2011). *Çalışanlarda mesleki benlik saygısının iş tatmini ve yaşam mutluluğu ile ilişkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. İstanbul.

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu, Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği ve Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği

Değerli Arkadaşlar,

Aşağıda size cevaplamanız için Bölüm- 1 'de **Kişisel Bilgi Formu**, Bölüm-2'de ise **ölçekler** verilmiştir. Sizden istenilen, Bölüm-1'de şahsınızla ilgili yöneltilen soruların karşısında yer alan kutucukları doldurmanız ve Bölüm- 2'de ise ölçeklerde yer alan her bir ifadeyi dikkatlice okuyup karşısındaki kutucuğu kendi görüşleriniz doğrultusunda (x) işaretlemenizdir. Elde edilen veriler akademik bir çalışma için kullanılacaktır. Araştırma sonuçlarının geçeceği yansıtması için samimi fikirlerinizi belirtmeniz oldukça önemlidir.

Katkılarınız için teşekkürler...

Furkan ALTUNAY
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM -1:KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz:

( ) Kadın ( ) Erkek

2) Sınıfınız:

( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 4 ve Üzeri

3) Yaş:

( ) 17 ( ) 18 ( ) 19 ( ) 20 ( ) 21 ( ) 22 ( ) 23 ( ) 24 ( ) 25 ( ) 25 ve üstü

4) Aile Gelir Durumu:

0-1000tl ( ) 1001-2000tl ( ) 2001-3000tl ( ) 3001-4000tl ( ) 4000tl üzeri ( )

5) Mezun Olduğunuz Lise Türü:

1. Genel Lise ( ) 2. Anadolu Lisesi ( ) 3. Anadolu Öğretmen Lisesi ( )
4. Özel Lise (Kolej) ( ) 5. Meslek Lisesi ( ) 6. Diğer (yazınız) .....

6) Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Mi Seçtiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

7) Seçmek İstedığınız Öğretmenlik Alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Miydi?

( ) Evet ( ) Hayır

8) Öğretmenlik Mesleğini Seviyor Musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

BÖLÜM- 2

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ TUTUM ÖLÇEĞİ	Kuvvetle Katılım	Katılım	Kararsızım	Katılmam	Asla Katılmam
1.Benim için en ideal meslek öğretmenliktir.					
2.Bir ömür boyu öğretmenlik yapabilirim					
3.Mesleğimle ilgili faaliyetleri yapmak bana hiç zevk vermiyor.					
4.Öğretmenlik benim için bir tutkudur.					
5.Öğretmenliğin bence hiçbir cazip yanı yoktur.					
6.Öğretmenlik mesleğindeki tecrübem arttıkça bu mesleğe daha çok bağlanacağıma inanıyorum.					
7.Bu mesleğin bana çok şey kazandıracığını düşünmüyorum					
8.Öğretmenlikten alacağım manevi doyumunu hiçbir şeye değişmem.					
9.Bu mesleği yapmaktan kimse beni alıkoyamaz.					
10.Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünmüyorum					
11.Bu mesleği bilerek ve isteyerek seçtim.					
12.Öğretmenlikten alacağım hazzın bana bu mesleğin tüm zorluklarını unutturacağına inanıyorum.					
13.Öğretmenlik mesleğini sevmiyorum					
14.İnsanlara bir şeyler öğretmeyi sevdiğim için bu mesleği seçtim.					

15.Benden yeni bir meslek seçmem istense hiç tereddütsüz yine öğretmenlik mesleğini seçerdim.					
16.Bu meslekte her zaman öğrenme ve öğretme heyecanı duyacağımı zannetmiyorum.					
17.İleride bu meslekte başarılı olabilmek için çok çalışıyorum.					
18.Öğretmenlik mesleğinin beni ne maddi nede manevi açıdan tatmin edeceğini zannetmiyorum.					
19.Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.					
20.Derslerden ve öğretmenlerden bıktığım için öğretmenlik benim için yapacağım mesleklerin en sonucusudur.					
21.Öğretmenlik bilginin yanı sıra yetenek gerektiren bir meslektir.					
22.Öğretmenlik paylaşımın en yoğun yaşandığı bir meslektir.					
23.Ancak çok zorda kalırsam bu mesleği yapmayı düşünebilirim.					
24.Öğretmen olacağımı düşündükçe mutsuz oluyorum.					
25.Bu mesleği öğrendikçe ciddi-yetini daha iyi anlıyorum					
26. Daha iyi bir meslek bulursam bir an bile öğretmenlik yapacağımı zannetmiyorum					
27.Öğretmenlik özveri isteyen bir meslektir.					
28.Öğretmenlik onurlu bir meslektir.					
29.Öğretmenlik gibi çileli bir mesleğe başlamaktan çekiniyorum.					
30.Öğretmenlik mesleği hasta toplumları kurtaracak bir ilaç gibidir.					
31.Sürekli kendini yenileme düşüncesi bu mesleği yapma konusunda beni düşündürüyor.					
32.Öğretmenlik mesleği bir daha düzelmeyecek kadar yıpranmış bir meslektir.					
33.Öğretmenlik vicdani boyutu önemli olan mesleklerin başında gelmektedir.					
34.Sürekli bir sınıfta hapsolmek beni sinirlendirir.					

MESLEKİ BENLİK SAYGISI							
<p>Açıklama: Bu ifade listesi <u>yaptığınız ya da yapacağınız meslek için</u> düzenlenmiştir. Bu açıdan ifadeleri okumaya geçmeden önce ilk ifadenin hemen üstünde bulunan "Mesleğim:" ibaresinin karşısına eğitimi aldığınız/yapacağınız mesleğin ismini yazın ve <u>tüm cevaplama işlemlerini bu mesleğe göre yapın</u>. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyun ve size uygunluk derecesine göre cevap kağıdında bulunan <i>Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum</i> cevaplarından <u>size uygun olanının</u> karşısındaki boşluğa (X) koyun. Bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz, işaretsiz ifade bırakmayınız. Olmak istediğiniz durumu değil, gerçekte var olan tutumunuzu belirtiniz. İfadelerin <i>doğru</i> ya da <i>yanlış</i> cevabı yoktur. Önemli olan sizin nasıl hissettiğinizdir. İlgi ve yardımınız için teşekkür ederim.</p>		Tamamen	Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
MESLEĞİM:							
1.	Kendimi sahip olduğum mesleğimden daha iyi mesleklere layık görüyorum.						
2.	Mesleğim benim için çok önemlidir.						
3.	Mesleğimi kişiliğime uygun bulmuyorum.						
4.	Mesleğim sorulduğunda gurur duyarak bir cevap veremiyorum.						
5.	Mesleğimde üretken ve verimli olabileceğimi düşünüyorum.						
6.	Mesleğimi istemeyerek seçtim.						
7.	Mesleğim benim benliğimin bir parçasıdır.						
8.	Mesleğimin gerektirdiği zihinsel etkinliklere kendimi veremiyorum.						
9.	Mesleğime çok saygı duyuyorum.						
10.	Tercih hatası yüzünden şu anda istemediğim bir meslek alanındayım.						
11.	Mesleğimin aranan ve istenilen bir meslek olduğunu düşünüyorum.						

12.	Mesleğimin değerlerini hala benimseyebilmiş değilim.					
13.	Mesleğimden memnunum.					
14.	Mesleğim insanlar üzerinde etki bırakabilecek niteliklere sahiptir.					
15.	Mesleğimi küçümsüyorum					
16.	Mesleğime duygusal olarak kendimi verebiliyorum.					
17.	Bu mesleği seçtiğim için kendi içimde çatışına yaşadığım olur.					
18.	Mesleğim vasıtasıyla insanlık için önemli ve faydalı işler başarabilirim					
19.	Yeteneklerimin mesleğime uygun olmadığını düşünüyorum.					
20.	Mesleğimin parlak bir geleceği olduğunu düşünüyorum.					
21.	Mesleğimi değiştirmeyi düşünüyorum.					
22.	Mesleğimin benim ihtiyaçlarımı karşılayamayacağım düşünüyorum.					
23.	Onur duyarak söyleyebileceğim bir mesleğim olmasını isterdim.					
24.	Mesleğimi kendim istediğim için yapacağım.					
25.	Mesleğime ilişkin olumsuz bir eleştiri aldığımda onu değersiz görme eğilimine giriyorum.					
26.	Yeri geldiğinde mesleğimi rahatlıkla savunabilirim.					
27.	İlgilerimin mesleğime uygun olmadığını düşünüyorum.					
28.	Mesleğimin itibarlı olduğunu düşünüyorum.					
29.	Gerçekte zevk almadığım halde, mesleğimden zevk alıyormuş gibi görünürüm.					
30.	Mesleğim, bir meslekte bulunmasını istediğim özelliklere sahip.					

Ek 2.

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 15508135-302.08.01-137
Konu: Araştırma İzni (Furkan ALTUNAY)

07.06.2018

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 04/06/2018 tarihli ve 98862767-302.08.01-E.166 sayılı yazısı.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Furkan ALTUNAY, Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Mesleki Benlik Saygısı" konulu tezi kapsamında, Fakülteniz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerine uygulama yapma isteği ile ilgili ilgide kayıtlı yazı ekte gönderilmiş olup, konu ile ilgili Fakülteniz görüşünün 13/06/2018 tarihine kadar Rektörlüğümüze bildirilmesi hususunda;

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Cahit Tağı ÇELİK
Rektör Yardımcısı

Ek: İlgili yazı ve ekleri (15 sayfa)

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı :93278009-302.08.01-227
Konu : Araştırma İzni (Furkan ALTUNAY)

12.06.2018

DEKANLIK MAKAMINA

İlgi: Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 07/06/2018 tarihli ve 15508135-302.08.01-137 sayılı yazısı.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Furkan ALTUNAY'ın Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Mesleki Benlik Saygısı" konulu tezi kapsamında Bölümümüz Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerine uygulama yapma talebi Bölüm Başkanlığımız tarafından uygun görülmektedir.

Gereğine arz ederim.

Doç. Dr. Tuğba ÇELİK
Bölüm Başkan V.

EK: ABD Yazısı (1 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof.Dr. Bekir ÇINAR tarafından 13.06.2018 tarihinde e-imzalanmıştır. Evrağınızı <http://eimza.ohu.edu.tr/eimza/default.aspx> linkinden 29BE919EXA kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Adres: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Merkez Yerleşke 51240 NİĞDE Ayrıntılı bilgi için irtibat: Bölüm Sekreterliği
Telefon: (0 388) 225 43 26 Faks: (0 388) 225 43 16

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

E-İmzalıdır

Sayı : 46810852-302.08.01-E.1301
Konu : Uygulama İzni (Furkan ALTUNAY)

13/06/2018

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :07.06.2018 tarih ve 15508135-302.08.01-137 sayılı yazınız.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Furkan ALTUNAY Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Mesleki Benlik Saygısı*" başlıklı tez çalışması kapsamında Fakültemiz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında öğrenim gören öğrencilere uygulama yapma isteği Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Gereğine arz ederim.

Prof. Dr. Bekir ÇINAR
Dekan V.

Ek: Bölüm Başkanlığı Yazısı (2 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof.Dr. Bekir ÇINAR tarafından 13.06.2018 tarihinde e-imzalanmıştır. Evrağınızı <http://eimza.ohu.edu.tr/eimza/default.aspx> linkinden 29BE919EXA kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Adres:Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özlük Bürosu Merkez Yerleşke Bor Yolu Üzeri 51240 -NİĞDE
Tel: (0 388) 225 43 28 Fax: (0 388) 225 43 16 e-posta: egitimozluk@ohu.edu.tr

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 69972237-302.08.01-823
Konu : Araştırma İzni Furkan ALTUNAY

14/06/2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a)04/06/2018 tarihli ve 98862767-302.08.01-E.166 sayılı yazınız.
b)Eğitim Fakültesi Dekanlığının 13.06.2018 tarihli ve 46810852-302.08.01-E.1301 sayılı yazısı

Enstitünüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Furkan ALTUNAY, Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "Sosyal Bilimler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Mesleki Benlik Saygısı" konulu tez çalışması kapsamında Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Öğretmenliği Programında öğrenim gören öğrencilere uygulama yapma isteğinin uygun görüldüğüne dair Eğitim Fakültesi Dekanlığının ilgi b)'de kayıtlı yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Cahit Tağı ÇELİK
Rektör Yardımcısı

Ek:
1-İlgi b) yazı (3 sayfa)

E-POSTA YAZ

Mesleki benlik saygısı ölçeği izin talebi.

Gelen Kutusu x

Gelen Kutusu (1)

Yıldızlı

Önemli

Gönderilmiş Postalar

Taslaklar (1)

Kategoriler

Daha az

Sehneler

Oturum aç

Oturum açtığınızda Google'daki Hangouts'ta da oturum açmış olursunuz
Daha fazla bilgi edinin

furkan altunay <f.altunay69@gmail.com>

16.10.2017

Alıcı: bulentdilmac, tolga.aricak

Sayın Hocam,

'Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi' isimli çalışmanızda geliştirmiş olduğunuz "Mesleği Benlik Saygısı Ölçeği"ni Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde hazırlamayı planladığımız yüksek lisans tez çalışmasında kullanmak için izninizi talep ediyoruz. Ölçeği kullanma izni vererseniz çok seviniriz. İzin vermeniz halinde ilgili ölçeğin maddelerini de göndermenizi rica ediyoruz. İlgizin için teşekkür eder, iyi çalışmalar dileriz.

Furkan ALTUNAY
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Tolga Aricak <tolga.aricak@hku.edu.tr>

16.10.2017

Alıcı: bana, bulentdilmac

Furkan Bey ölçek ve bilgileri ektedir. Çalışmanızda kullanabilirsiniz. Saygılarımla...

Prof.Dr.Tolga ARICAK
Department of Psychology
Hasan Kalyoncu University

16 Ekim 2017 15:04 tarihinde furkan altunay <f.altunay69@gmail.com> yazdı:

...

2 Ek

E-POSTA YAZ

Gelen Kutusu (1)

Yıldızlı

Önemli

Gönderilmiş Postalar

Taslaklar (1)

Kategoriler

Daha az

Sohbetler

Oturma aç

Oturum açtığınızda Google'daki Hangouts'ta da oturum açmış olursunuz
Daha fazla bilgi edinin

"Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması" isimli çalışmanızda geliştirmiş olduğunuz "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği"ni Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde hazırlamayı planladığımız yüksek lisans tez çalışmasında kullanmak için izninizi talep ediyoruz. Ölçeği kullanma izni verirsiniz çok seviniriz. İzin vermeniz halinde ilgili ölçeğin maddelerini de göndermenizi rica ediyoruz. İlginiz için teşekkür eder, iyi çalışmalar dileriz.

Furkan ALTUNAY
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

SABAN CETİN <scetin@gazi.edu.tr>

16.10.2017

Alıcı: bana

Ölçeği kullanabilirsiniz. Ölçekle ilgili size gerekli tüm bilgiler ölçek geliştirme çalışması içerisinde mevcuttur. Kolaylıklar dilerim.

Doç.Dr.Şaban ÇETİN
Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Programları ve Öğretim ABD

Assoc. Prof.Dr. Saban ÇETİN
Gazi University
Faculty of Education
Department of Educational Sciences
ANKARA/TURKEY

Kimden: "furkan altunay" <f.altunay69@gmail.com>

Kime: scetin@gazi.edu.tr, cetin09@gmail.com

Gönderilenler: 16 Ekim Pazartesi 2017 13:46:15

Konu: Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği için izin talebi

...

Ek 3. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Furkan ALTUNAY
Doğum Yeri ve Tarihi : Bayburt, 1991
Medeni Durumu : Bekar
İletişim bilgileri : f.altunay69@gmail.com

EĞİTİM

2004-2007 : Bayburt Lisesi
2008-2012 : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
2015-2018 : Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Sosyal
Bilgiler Eğitimi Programı

YABANCI DİL

İngilizce